

Az elvált asszony

**Irta
Szomaházy István**

TARTALOM

**A zenekar hangolni kezd.
Zsófia és Josephine.
Nyitray Ádám.
Masa.
Az önkéntes.
A karzaton.
Az interpelláció.
Egy csésze fekete kávé.
Utazás Sajó-Eörsre.
Fehér mese.
A reggeliző teremben.
Mozgay Sándor.
A párbaj.
A tengerparton.
Eső.
A féltékeny Saáry.
Szerelmi vallomás.**

A zenekar hangolni kezd.

A márványos folyosókon, melyeknek ablakaiból méltóságos tengernek látszott a lassan hömpölygő Duna vize, a drága, süppedő, piros szőnyegeken, melyek az ülésterem, a társalgók, a dohányzók, a miniszteri fogadószobák mentén végigkigyóztak, hatszáz abszolút boldog ember hullámozott. Négy száz közülük ott szorongatta zsebében a levelet, melynek alapján az ország törvényhozói közt foglalhatott helyet, tegeződhetett a miniszterekkel és a nagybirtokosokkal, s az immunitás védelme alatt üzenhetett hadat a fönnálló jogrendnek; a többi a kiváltságosokkal való együttlét örömeit élvezte, a hűséges, együttérző gibic örömét, akit a nagy sikerek láza még magánál a játékosnál is jobban átjár... Mindenki nevetett, gesztikulált és rablókalandokat mesélt; a széles arcok fölött sűrű szivarfüst gomolygott, s a levegő hangos zsi bongással volt tele, mintha a kortestanyák elcsöndesült lármája most itt támadt volna föl a dunaparti palota oszlopai közt. Az ötfélszáz képviselőnek majdnem a fele új, részben ismeretlen férfiakkal került ki, akik mindaddig Pesten és a vidéken ügyvédeskedtek, kurta zekékben rándultak ki a falusi névnapokra, vagy pókhálós szolgabírói irodákban szolgáltatnak igazságot a parasztoknak. Most mindannyian ünnepies fekete kabátot viseltek, s néha lopva körüljártatták szemüket a márványtól és aranydiszítésekkel csillogó folyosókon, bár ravaszul azt szimulálták, hogy mindez nem izgatja őket különösebben. Ahány dialektus, annyi féleképp beszéltek és kiabáltak, itt kissé tótosan, mint az árvai hegyek közt, amott édeskés erdélyiességgel, másutt a Dunántúl szélesre taposott nyelvén, mely a Bakony és a zalai hegyek levegőjét hozta ide a gótstílusú palotába. Pompás, kunsági magyar fejek között, melyek kövér, patriárka-termeteken trónoltak, rókaarcu, de alázatos pánszlávok, szemüveges és nedvesbajuszu szászok tűntek föl itt-ott, míg két-három lépéssel odább cigányarcu gentry-fiúk ölelgették ismerőseiket, akár két nappal ezelőtt a vidéki vendéglő különszobájában. Egy sarokban tipikus pesti reklámüggyvédek ültek, akik feleségük hozományából váltották meg belépőjegyüket a parlamentbe, távolabb ezüstszakállas orosz papok hajlongtak és violaöves, diplomata-arcu apátplébánosok simogatták kövér kezüket, míg a színes ablakok mellől egy-egy monoklis, hideg ismeretlen nézte kissé gúnyos mosolygással, a hullámozó embererdőt. A tömegben föltűnt néhány kibukott jelölt, aki könnyed önróniával tért napirendre az események fölött, egy sereg ujságíró, aki színeket keresett holnapi croquijéhez, egy-két csinos leány, akit kíváncsisága a buffetből vagy a gyorsírók műhelyéből hozott ide, s a zöldatillás teremszolgák sokasága, mely ma még kissé megzavarodva állott a függönyös kijáróknál. Az új alakulás láza minden teremtet lélek vérére lánggra gyújtotta, csak a régiek álltak nyugodtan a lobogó izgalmak hullámverésében, melankolikusan gondolva azokra az időkre, amikor maguk is zöld ujoncként lépték át az üveges ajtókat. Egy fehérfejű aggastyán, aki immár negyven év óta tagja a képviselőháznak, fáradtan bóbiskolt a baloldali folyosón, mások barátságosan, de kissé lenézőleg jártatták körül szemüket jövőbeli kollégáikon, akik öt percenként hirtelen aggódással tapogatták meg kabátjuk belső zsebét. A megbízólevelet keresték. És boldog, elégedett mosolygás vonult át arcukon, mert a drága okirat, istennek hála, sértetlenül ott pihent a szívük fölött...

Egy-egy csoport hirtelen megmozdult: valamelyik országos híri politikus tűnt föl a látóhatáron, aki az elnöki irodába vagy a buffet-be sietett, s barátságos kézlóbálással üdvözölte ismerőseit, míg tekintete jóságos megbocsátással siklott tova az ismeretlen sokaság feje fölött. Az izgalom még növekedett, mikor az igazságügyminiszter élclapokból ismert körszakállát, a közoktatásügyi miniszter sasorrát, s a honvédelmi miniszter kedélyes embonpointját megpillantották; a vidékieket - akik közül túlnyomó számban volt a kormánypárti - ez a látvány annyira föllelkesítette, hogy sokan éljenezni kezdtek. A miniszterek ijedten, tréfás védekezéssel kapták föl karjukat, de szemük, melyben még ott égett a multheti diadal öröme, rácáfolt

az elhárító gesztusra, s a szeretet és hála melegével simogatta végig az ismeretlen fanatikusk tábort...

Most egyszerre csönd támadt: a miniszterelnök magas alakja megjelent a jobboldali folyosó végén. Lassan, ismert, bicegésszerű járásával közeledett, szenvedő arcát fáradt mosolygás ragyogta be, s cilinderét szelid vértanu-pillantással adta át a szolgának, aki két lépésnyiről követte. Halálosan kimerült, de még mindig érdekes férfinak látszott, aki fölött még most - harminc év múlva is - ott lebegett attasékorabeli hódításainak glóriája, a legendás párisi korszak, amikor a nagykövetség szinte történelmivé lett báljait rendezte. Akkor őt tartották Európa legszebb férfiának (lovasképe még most is ott függött a vidéki nagymamák szalonjaiban), de a kor, fájdalom, őt is megrokkantotta: néha behunyta a szemét, mintha a gyalogjárás kínokat okozna neki, s mintha szívverése egy pillanatra elállana, - nem hiába, hogy valamikor oly temérdek dolgot adott a szívének... De energiája, elméssége, közmondásos szeretetreméltósága most is a régi volt, s szemével, melynek édes és szelid szomorúsága egy fiatal lányéra emlékeztetett, még most is magába bolondította mindazokat, akik közelébe jutottak. A parlamentben az volt a babona, hogy a politikánál, melyet a kormány követ, sokkal inkább összetartja az uralkodópártot a miniszterelnök szeme, mely csodálatos erővel hat még a lázadókra is...

A folyosón egy pillanatra tolongás támadt: mindenki abbahagyta a beszélgetést, s szinte önkéntelenül beleilleszkedett a sorfalba, melynek mentén a mosolygó miniszterelnök végig haladt. Lelkes és csillogó fanatizmus sugárzott feléje mindenünnen, mely inkább személyének, mint méltóságának szólt, s csupán egy hajsza hiányzott, hogy a rajongók, akiknek legnagyobb része neki köszönhette új pozícióját, a vállukon nem hordozták körül a palotában, melynek e pillanatban korlátlan ura volt. A miniszterelnök, mint egy politikai Svengali, végighordozta tekintetét a sokaságon, barátságosan kezet szorított régi ismerőseivel, az ismeretleneket rövid fejbólintással üdvözölte, meghallgatott néhány friss anekdotát, melyet a Ház öreg tréfamesterei a vidékről hoztak föl számára, majd államtitkárával félrevonult az egyik plüsskanapéra, melyet hódoló embergyűrű vett körül. A vidéki szolgabírák, akik eddig csak rideg aktákon találkoztak a nevével, a birtokosok, akik a kaszinóban hajnalig vitatkoztak róla, az ügyvédek, akik olykor gúnyosan lekicsinyelték a pertárban, most valamennyien önkéntelenül halkabban beszéltek, mintha egyszerre átérezték volna a történelmi pillanat fontosságát, melyben először álltak szemtől-szembe a miniszterelnökkel. Most mindannyian boldog izgalomtól reszkettek, s a szívük megdobbant a tudattól, hogy a maguk kicsiny, szürke, jelentéktelen személyisége valami láthatatlan közösségbe lépett a nagy emberrel, akinek vállán egy egész ország gondja nyugszik.

- Vajjon tegeződni fog-e velem? - kérdezték maguktól halkan a kis vicinális politikusok, akik eddig dörgő hangon beszéltek a zöld asztalnál, akik elméletben semmibe se vették a tekintélyeket, de most egyszerre úgy érezték, hogy szármalmasan összezsugorodnak.

Kíváncsiságuk nem nyert kielégítést, mert a miniszterelnök, rövid tanácskozás után, udvariasan átsietett a baloldali folyosóra, anélkül, hogy valakit az új emberek közül megszólított volna. A pártvezérek, akik az ülésteremben heves támadásokat intéztek ellene, az ujságíróképviselők, akik lapjaikban nem ritkán hazaárulónak nevezték, itt, a fórum kuliszái közt, majdnem épp oly lelkesen fogadták, mint a saját pártja: mindannyian mélyen meghajoltak előtte, s tiszteletteljes érdeklődéssel figyeltek minden szavára, mintha nagy szuggesztív ereje őket is teljesen hatalmába kerítette volna. Az ujságok még tele voltak az erőszakos választások leírásával, a botrányok tarka gyűjteménye látott napvilágot a tudósításokban és a táviratokban, melyek a választásokról hírt hoztak, de a miniszterelnök magánszemélyével szemben, mintha tökéletesen elnémult volna minden vád: ezeken a nyájas arcokon még nyoma

sem volt a haragnak, mely az ellenzéki lapok szerint az egész országon végigreszketett. A politikáról itt egyáltalában nem is esett szó; mindenki udvarias bókokat mondott a miniszterelnöknek, sokan szemérmetlenül azt hazudták, hogy két hónap alatt öt évvel megfiatalodott, elragadtatással beszéltek pompás arcszínéről, mintha a lefolyt hetek alatt az lett volna a legnagyobb gondjuk, hogy a miniszterelnök három kilóval meghízzék. És az új emberek, akik a falusi korcsmák udvarán még pár nappal ezelőtt reszkető baritonhangon jelentették ki, hogy a kormány feje gyáván eladta az országot, hogy lakájmódra görnyedt hétrét az osztrákok előtt, bámulva nézték az érthetetlen jelenetek sorát, mely szemük előtt lejátszódott, s maguk is önkéntelenül meghajtották a fejüket, mikor a szomorú és rokonszenves áruló elhaladt előttük...

A fekete tábla mellől, ahol az ellenzéki pártkörök hirdetéseit kifüggesztik, egy zömök, szőkebajuszos fiatalember jó tíz-tizenöt percig némán nézte a különös színjátékot, mely a szemei előtt lejátszódott. Kissé esetlen, úgynevezett mezővárosi gérokkja volt, melynek fazonjában vérvörös nyakkendő virított, rövid nadrágja alól citromsárga cipő kandikált ki, szóval megtestesülése volt annak a vasárnapi, falusi eleganciának, mely a méhészegyleti teke-partiek notabilitásait jellemzi. A fiatalember mozdulatlan márványarccal figyelt az előtte folyó komédiára, ajka néha gúnyosan megrándult, s amikor a miniszterelnök hirtelen szembekerült vele, hidegen és sápadt mosollyal nézett farkasszemet vele. Oly impertinens volt ez a tekintet, hogy a kegyelmes úr egy másodpercig rajta felejtette a pillantását. Az ismeretlent azonban ez a figyelem nem hatotta meg; keserűen bólintott s így szólott magában:

- A parlamentben volnék, az ellenzék táborában? Óh nem, ez a versaillesi park és ez a bicegő férfi a napkirály ő felsége...

Vajjon ki volt ez a vakmerő legény, aki ennyire szembe helyezkedett az általános áramlattal? Nem voltak álmái, melyeknek megvalósítását új pozíciójától várta, s nem rejtegetett lelkében titkos célokat, melyek őt is, mint a többieket, odavonzották volna a hatalmas férfi udvarába? Vagy talán okosabb és keményebb fejű volt e sok strébernél és hizelkedőnél, aki foga fehérét már a legelső pillanatban kimutatta?

Saáry Géának - így hívták a rövidnadrágost - mindeddig nem sok alkalma volt ahhoz, hogy a közélet terén szerepeljen. Egy szegény esztergályos fia volt, egy vidéki jogakadémián töltött néhány esztendő, s a marosvásárhelyi cenzorok előtt tette le az ügyvédi vizsgálatot. Budapestet talán kétszer látta életében, s a politikáról, a vezető emberekről, a kulisszák közt folyó intrikákról csak annyit tudott, amennyit az újságokban olvasott róluk. A mezővárosban, ahol letelepedett, a papon kívül csupán ő volt az intelligens ember; de a parasztok tűzbe-vízbe mentek volna érte, s a megye székházában aggódva néztek rá, mert akárhányszor váratlanul fölforgatta a főispán circulusait. Nem házasodott meg, bár betöltötte már harmincadik esztendejét, de fukarul egymás mellé rakott minden garast, s ügyvédsége harmadik esztendejében már ő kapott legtöbb pénzt az utazó borügynököktől. Úgy látszott, mintha lelkében nem volna más érzés a hideg józanságnál és más tudomány a legkeserűbb emberismeretnél; de mikor kortesutján a falvakat végigjárta, a parasztok mámorosan kapták vállukra és kijelentették, hogy ez az az ember, akire huszonöt év óta váraoztak. Az államtitkár, aki százezer koronát költött, száználmas kisebbségben maradt mellette; a pénzt elfogadták tőle, de a választás napján valamennyien a falusi ügyvédre szavaztak...

Miben állott ereje a szófukar legénynek, akinél jobban senkire se illett volna rá a „száraz pipás” elnevezés, melyet a budapesti kávéházak törzsközönsége oly sűrűn használ? A charmeur szónak ez a vidéki ügyvéd mindeddig hírét se hallotta, modora inkább kellemetlen volt, mint megnyerő, jólszabott kabátot még sohase viselt, becsipett állapotban még sohasem ölelt senkit a keblére s a szerelmi vallomások technikáját csak azokból a regényekből ismerte,

melyeket diákkorában olvasott. Szögletes, egyszerű és szürke fickó volt és mégis azt az impressziót keltette, hogy kemény koponyája ésszel és okossággal van tele, s hogy százszor különb mindazoknál, akik itt, az ország nagy színpadján, ma vele együtt megjelentek.

Az elnök csöngettyűje most egyszerre végigsüvített a népes folyosókon, s a miniszterelnök eltűnt a függöny mögött, mely az ülésterembe vezetett. Tomboló, lelkes, jókedvű raj követte, de a vidéki ügyvéd még egy pillanatig künn maradt a folyosón, s megvetéssel, keserűen lefelé görbülő ajakkal tekintett a fekete-kabátos sokaság után...

Zsófia és Josephine.

A szoba ajtaja halkán fölnyílt, s a konyhában, ahol a két öreg nő még mindig bóbiskolva mosogatta az edényeket, egy borzas, gallértalan fiatalember jelent meg.

- Nagysádék még mindig ébren vannak? - kérdezte csodálkozva.

A vén kisasszonyok nyájasan néztek rá a forróvizes dézsa mellől.

- Óh, - mondta az egyik, aki épp egy kékszalagos tányért törülgetett, - hiszen még alig van tizenegy óra, s mi éjjél előtt sohase fekszünk, mióta csak az eszünket tudjuk. Ki tartaná rendben a háztartást, ha a tyúkokkal térnénk nyugovóra? Tetszik talán valamit parancsolni a képviselő úrnak?

- Teát szeretnék főzni és azt hittem, hogy talállok spirituszt a konyhai kredencben. Magam elfelejtettem vásárolni, nemhiába, hogy ez a lármás nagyváros egészen megzavarta az eszemet...

A fiatalember, aki a szorgalmas vén kisasszonyokat munkájukban megzavarta, Saáry képviselő volt, a két öreg hölgy pedig Mozgay Zsófia és Josephine kisasszony, főbérleti annak az Eötvös-utcai lakásnak, melynek egy szobáját az ujdonsült képviselő havi huszonnyolc forintért mint szobaúr kibérelte. Saáry képviselő úr ugyanis csak az első nap lakott szállodában, másnap, mint valaha diákkorában, már kora reggel nyakába vette a várost, megállt minden cédulás kapu előtt, s öt-hat órai vándorlás után szerencsésen megállapodott az Eötvös-utcai lakásban, melynek tisztasága már a legelső pillanatban bizalmat keltett benne. A két hölgy némi büszkeséggel mutatta meg neki a hófehér ágyat, az időtől kifényesedett, de ragyogóan kifefélt zöld ripsz-kanapét, a himzett terítővel letakart sublád ódon díszedényeit, s a himzett pamutdinnyét, mely egy lombfűrészszel készített névjegytartó szomszédságában állott a háromlábu asztalon. Tipikus pesti hónaposszoba volt, - az ágy fölött függő olajnyomaton az a jelenet volt megörökítve, mikor Petőfi Sándor hidegtől meggémberedett ujjal írja legremekebb költeményeit, - de Saáry képviselő úr csinosnak, barátságosnak és kényelmesnek találta a helyiséget, s némi alkuvás után, mely nélkül elvileg nem kötött semmiféle üzletet, hajlandónak mutatkozott arra az áldozatra, hogy a szobát huszonnyolc forintért kibérli. Délután el is hozatta vászonbőröndjét és fehéreneműs skatulyáját, s miközben a két öreg kisasszony előzékenyen segítségére volt a kicsomagolásnál, mindjárt elmondta, hogy az estét kivétel nélkül itthon fogja tölteni, s hogy nagyon szívesen venné, ha a petróleumra vonatkozólag valamely mérsékelt átalányban megegyezni sikerülne.

- A képviselő úr itthon akar maradni minden este? - kérdezték a hölgyek leplezetlen bámulattal.

- Hát a pesti emberek az utcán töltik az éjszakát? - szólott az új lakó csodálkozva.

Josephine kisasszony, aki a két öreg lány közül elevenebbnek látszott, pajkosan elnevette magát.

- Nem, szó sincs róla. Pesten is akad itt-ott néhány fiatal úr, aki kapuzárás előtt hazatér. De ezek törekvő hivatalnokok, nem pedig országgyűlési képviselők, akiktől a haza joggal elvárhatja, hogy a nép előtt éjszaka is mutakozzanak.

- És hol van éjszaka a nép?

- Óh, ne tessék úgy tenni, mintha nem tudná! Hol másutt, mint a kávéházakban, a mulatóhelyeken és az orfeumokban, ahol hajnalig muzsikálnak és pezsgőznek. A képviselő urak - én legalább mindig úgy hallottam - sohase feküsznek le hajnal előtt, mert ők csak ilyenkor tanulmányozhatják nyugodtan a főváros közviszonyait...

Josephine kisasszony gúnyosan bólintott, Zsófia kisasszony pedig némi dicsekvéssel tette hozzá:

- Különbben mi is csak ritkán vagyunk itthon esténként, mert ahogy meg tetszik nézni bennünket, mi majdnem minden nap a színházba járunk...

- Annyira szeretik a színházat?

A két vénleány titkolózva, boldog mosolygással tekintett egymásra.

- Mi nem a színházat szeretjük, - mondta Josephine.

- A színdarabok kedvéért akár sohase mozdulnánk ki hazulról, - mondta Zsófia.

- Hát akkor miért mennek mégis a színházba?

Josephine letette kezéből a tollseprőt, mellyel az új lakó kicsomagolt könyveiről a port leverte.

- Ő nem tudja, - mondta ravaszul Zsófiának.

- Semmit se gyanít, - folytatta rejtelmes arccal a másik leány.

- Mit nem gyanítok? Mit kellene tudnom, amit nem tudok? - szólott elképedve a képviselő.

Josephine szeme csakúgy ragyogott a jókedvtől.

- Tetszett már valaha hírét hallani Mozgay Sándornak? - kérdezte alamuszi pillantással.

- A híres színésznek? A legnagyobb magyar szerelmes színésznek? A boldog férfiúnak, akibe Budapesten minden leány szerelmes? Csak talán nincsenek Nagysádék rokonságban Mozgay Sándorral?

A két öreg dáma megint lopva összevetett egymással.

- Mozgay Sándor az öcsénk, - mondta bizonyos hatásvadászattal Josephine.

- A testvéröcsénk, - folytatta Zsófia.

- Mi neveltük, mi tanítottuk, mi fizettük érte az iskolapénzt a színésziskolában. Addig, míg a diplomát meg nem kapta, a másik szobát is kiadtuk, s magunk a konyhában laktunk, mert a tanulás nagyon sok pénzbe került. Jelenleg persze már nem szorul ránk, mert tizenkétezer forintot úgy megkeres évenként, mint tizenkét krajcárt...

- És most természetesen ő segíti Nagysádékát?

Josephine megrázta a fejét.

- Mi hála istennek nem szorultunk rá, mert mi a kézimunkánkból is fejedelmileg megélünk.

- De különben sincs abban a helyzetben, hogy bennünket segíthessen, - folytatta Zsófia. - Ő minden fölösleges pénzét ruhára, cipőre, kalapra és nyakkendőre adja ki, mert tetszik tudni úgy-e, hogy ő a legelegánsabb férfi Budapesten? Az utcán mindenki megfordul utána, a Belváros minden kirakata az ő arcképével van tele, s olyan hölgyektől kap leveleket, akik az udvarnál is megfordulnak.

- És ez magukat boldogokká teszi?

- Na hallja! - kiáltott föl Josephine.

- Hát mi tegyen boldoggá bennünket? - folytatta Zsófia. - Sírunk örömkben, ha olykor messziről meglátjuk, s néha órákig utána sompolygunk, hogy a hölgyeket nézzük, akik az utcán csillogó szemmel kacérkodnak vele.

- És csak messziről látják?

- Óh nem, a színpadon is látjuk, hiszen minden este színházba megyünk, mikor ő valamelyik szerepét eljátssza...

- Ide sohase jön? Nagysádékat sohase látogatja meg?

A két leány összezsápta a kezét.

- Jó isten, hogy jutna ideje ahhoz, hogy bennünket minduntalan meglátogasson? Tudja, hogy egészségesek vagyunk és hogy nekünk még a jégeső se árt meg; mit keresne hát itt ebben az unalmas fészekben? Nem, ezt mi nem is kívánjuk tőle, elég, ha minden áldott estén ott irulunk-pirulunk boldogságunkban a másodemeleti zártszéken...

Hálásan emelték szemüket a téglaszínű plafond felé, melynek irányában a jó istenkét képzeltek, de a képviselő nem osztozott elragadtatásukban, hanem komolyan megcsóválta a fejét és így szólott a rajongó vén kisasszonyokhoz:

- Tőlem igen nagy művész lehet, mert az ilyesmihez én nem értek, de hogy gonosz és szívtelen ember, arról már határozottan biztosíthatom Nagysádékat... Én úgy képelem, hogy minden reggel lóhalálában kellene idejönnie, hogy Nagysádéknak ezt a dolgos kezét megcsókolja... De különben nem rám tartozik, hát nincsen is hozzá semmi közöm...

A két leány duzzogva vonult vissza e sértő kijelentés után, s kétszer huszonnégy óráig rideg közömbösséggel fogadta az új lakó köszöntését, de harmadnap mégis csak megbékültek vele, mert belátták, hogy - bár mélyen alatta áll öccsüknek - utóvégre kétségtelen jóindulatból kritizálta meg ily csunyán a legnagyobb magyar színészt. Josephine-nak az volt a véleménye, hogy a falusi embertől nem szabad rossz néven venni bizonyos szellemi korlátoltságot, Zsófia pedig elismerőleg tette hozzá, hogy a szája ugyan rossz, de a jelleme kifogástalan, mert mindenestre fenkölt jellemre mutat, hogy egy országgyűlési képviselő minden este hideget vacsorázik, s kilenc órakor, akár csillagok ragyognak, akár záporosó esik, pontosan hazatér a hónaposzobájába.

- Tudod, hogy tegnap az egész petróleum kiegétt nála a lámpából? - szólott a derék Zsófia, aki a szobát délelőttönként tisztogatni szokta.

- Megint hajnalig olvasott?

- Legalább is három óra volt, mire lefeküdt és félhétkor már szokása szerint ébren volt megint. Ez pedig nem kis dolog; én legalább ismertem egyszer egy képviselőt, aki minden reggel kilenc óra után kelt...

Amint látnivaló, a két öreg kisasszony nem volt rossz véleménnyel az új lakóról, bár alapján meg voltak győződve róla, hogy nem tartozik a lumenek közé. Ők, akik huszonkét esztendő óta adtak ki hónapos szobákat a vidékről fölkerült ifjúságnak, s akik e minőségükben sok mindenféle emberrel megismerkedtek, méltán voltak büszkéek arra a tudományukra, hogy mindenkinek a veséjébe látnak. „Bennünket emberfia el nem bolondíthat!” - mondta az őszhaju Josephine, aki még mindig egy nyolcéves kisleány lelkét hordta magában - és Zsófia helyeslőleg bólintott hozzá.

A két öreg dáma, aki életében még a légynek se vétett, s akiktől nem egy kalandor szökött meg a házbérrel és a készpénzkiölcönökkel, ravaszul úgy képzelte, hogy fenéig belelát ennek

a nagy, forrongó, szívtelen városnak a lelkébe, holott, még a szenesember lelkébe se láttak, aki minden héten becsapta őket. „Mi kérem szörnyen ki vagyunk raffinálva!” - szólott bizonyos göggel Zsófia, mikor alkonyat idején szomszédnőjükkal, egy varrógépügynök feleségével üldögéltek a vaskorlátos folyosón. És az ügynökné, akinek sokkal több esze volt az uránál, elismerőleg intett és ezt mondta: „Nem is csoda, hiszen Nagysádék a kedves öccsük révén a legelőkelőbb társaságokba is bejutnak!”

- Gondolod, hogy viszi majd valamire itt Pesten? - kérdezte Zsófia hajnalonként a testvérétől, aki bekötött fejével főzte a kávé, míg ő az albérlő cipőjét tisztogatta.

Josephine ilyenkor tűnődve rázta meg a fejét, s így válaszolt:

- Mire vinné, mikor annyit már úgyis elért, hogy képviselőnek fölküldték? Amint látod, cúgos cipőt visel, - az ilyen emberből manapság már semmi se lesz. De különben is nem kell szegénykének attól tartani, hogyha a vízbe esik, hát a nagy esze miatt elmerül. Ami pedig a modorát illeti, hát bizony meglátszik rajta, hogy még sohase fordult meg úri társaságban. Azt mondom neked Zsófi, hogy ennek se fogják sok szavát hallani a képviselőházban...

A két öreg kisasszony ezután suttogva megállapította, hogy albérlőjük nagyon szegény fickó, mert ha pénze lenne, aligha élne állandóan hideg vacsorán, s hogy azért ül minden este itthon, mert félénksége és ügyefogyottsága miatt nem meri fölkeresni azokat az éjjeli mulatóhelyeket, ahol képviselőtársai szórakoznak. Ugyancsak megállapították azt is, hogy bár jólelkű, de száraz és unalmas legény, aki akkor se lobbanna lángra, ha a legszebb leány kacérkodnék vele...

- Fogadok veled egy nagy üveg baracklekvárba, hogy ez az ember még sohase volt szerelmes, - mondta a szentimentális Josephine, aki már a világ valamennyi piroskötékes regényét végigolvasta.

Zsófia helyeslőleg bólintott, aztán álmodozva kefélt tovább az albérlő fekete cúgos cipőjét, míg a konyha egyszerre megtelt a frissen főzött kávé illatával. És a leányok most megnyugodva ültek le a tisztára súrolt asztal mellé, s mialatt a forró kávé kanalazták, ismét meg voltak győződve róla, hogy ravaszul beleláttak egy embertársuk veséjébe... Ugyan, micsoda arcot vágta volna, ha valami láthatatlan lény most egyszerre odaszólt volna:

- Óh, szegény Josephine és Zsófia, - ti se fogtok ám egyest kapni az emberismeret tudományából! Ez a ti szürke, unalmas, száraz kis albérlőtök bizony akár el is merülhetne az esztől, ha a vízbe esnék, mert több az esze, mint annak a sok nagyhangúnak együttléve, aki a miniszterek udvarában lebzsel. Fogják ennek még sok szavát hallani a képviselő urak! És az se egészen igaz, óh jámbor Josephine, hogy pénztelenség miatt eszi a hideg vacsorát és gyávaságból ül itthon minden este, - ez a száraz pipás nem tartozik azok közé, akik a félelmet ismerik. Ami pedig azt illeti, hogy nincs érzéke a szerelem iránt, - hát attól félek, hogy lesz még olyan idő is, mikor az összes piroskötékes regényhősök eltörpülnek mellette...

A láthatatlan lény azonban, akinek mindezt mondania kellett volna, nem jelentkezett és Josephine meg Zsófia zavartalanul ihatták meg kávéjukat, miután legelső reggeli munkájukkal szerencsésen végeztek. De csak rövid ideig pihenhettek: a képviselő úr fölébredt és harsányan csöngetett a ruhájáért...

Nyitrai Ádám.

- Saáry... Saáry... várj csak egy percre! Nem annak a sárbogárdi Saárynak vagy te a fia, aki valaha a tolnai megyegyűléseken szerepelt?

Az ellenzéki klub füstös kártyatermében intézte e szavakat a pártvezér a fiatal képviselőhöz, aki mindeddig boldog észrevétlenségben rejtőzhetett el a politikai statiszták soraiban. A klub mostanában szokatlanul élénk volt: az új honatyákon kívül, akik ezúttal váratlanul nagy számban kerültek a parlamentbe, teljes számban ott sűröttek a kibukottak is, akik a pótválasztásoktól még csodákat reméltek, az újságírók, akik tudósításokat írtak lapjaiknak a pártkör mozgalmairól s a külső tagok százai, akik temperamentumuk és lelkesedésük hevét hozták ide a forrongó khaoszba. Már kezdtek kibontakozni a jövő alakulásának körvonalai: az öregek gögösen, tekintélyükben bizakodva jártak föl s alá a termekben, a pártvezér mögött már föltűnt a leendő trónbitorló, aki huszonöt év óta minden politikai pártot szétugrasztott, itt-ott néhány demokratságot affektáló mágnes hallgatta szivarozva a demagógok fejtegetéseit, s a névtelen csoportok hullámaiból már ki-kiemelkedett egy-egy hangos ismeretlen, aki leendő karrierjét egyengette. A Ház még csak formailag alakult meg, az ellenséges táborok még kísérletet se tettek, hogy erejüket összemérjék, de itt már, titokzatos silhouette-ekként, kirajzolódtak a jövőbeli viharok szereplői: a stréberjelöltek, akik tehetség híján öblös hangot hoztak magukkal a távoli perifériákról, a panamisták, akik már a befolyásos férfiak körül settenkedtek s a lelkes és makulátlan honfiak, akik a Petur bán szilaj lelkével indultak a nagy, politikai küzdelembe. Ki vette volna itt észre a szürkekabátos, vidéki fiskálist, aki szóval, ajkán gúnyos mosollyal hallgatta a nagyhangúak vitatkozását, vagy szerényen, szinte alázatosan meglapulva ült a játékosok háta mögött? Mindeddig még jóformán a nevét se tudták, - igaz, hogy senki se érdeklődött iránta - de most megtörtént a csoda: a pártvezér kegyesen intett neki, s jó hangulatban lévén, egyszerre csak odafordult hozzá a játéktérben, ahol hódoló és hízelkedő udvar vette körül.

- Hogy is hívnak? - kérdezte az ismeretlen fiatalembertől, aki eddig kívül állt az embergyűrűn s a falon függő arcképeket nézegette.

Az új képviselő szögletesen meghajolt.

- Saáry Géának, - mondta kissé dölyfösen, miközben pillantását hideg mosollyal hordozta körül a tömegen.

A nagy ember tünődve nézett maga elé.

- Saáry... Saáry... megállj csak egy percre... Nem annak a sárbogárdi Saárynak vagy te a fia, aki valaha a tolnai megyegyűléseken szerepelt...?

A képviselő ajka kesernyésen megrándult.

- Nem, az én apám esztorgályos volt Pincehelyen, s a szegények házában halt meg, mert öreg korára megbénult és nem folytathatta a mesterségét... Az édesanyám már jóval előbb meghalt és én ötéves koromban teljesen árván maradtam...

- Hát ki taníttatott, ki nevelt emberré? Végeztél iskolákat? Vagy nem léptél diplomás pályára?

- Elvégeztem a jogot és három esztendő óta ügyvéd vagyok. A Davidicumban - ez egy vidéki árvaház - éltem tizenhétéves koromig, s később a püspöktől kaptam segítséget ahhoz, hogy az egyetemre beiratkozzam. Első éves jogászkorom óta teljesen magam tartottam el magamat...

- Szép, nagyon szép, ez mindenesetre becsületedre válik, - mondta leereszkedőleg a pártvezér, aki betegesen kedvelte az uralkodói allűröket. - Remélem, hogy hűséges harcosa fogsz lenni a zászlónak, melyre választóid előtt fölesküdtél... A csatában a közkatonaké a legszebb szerep, - tette hozzá fejbőlintva, miközben barátságosan, a maga kegyességétől szinte meghatva, nyújtotta kezét az egykori árvának...

A klub lassanként kiürült, a képviselők közös vacsorára gyűltek össze, de Saáry nem vegyült a tömegbe: észrevétlenül elmaradt a lármás sokaságtól, s gyalogszerrel indult el a sötét körúton, anélkül, hogy valami határozott célt követett volna. Az előbbi beszélgetés oly élénken idézte föl lelkében rideg gyermekkorá emlékét, hogy egyszerre eltűntek mellőle a nagyváros bérpalotái, a villamosok és járókelők lármája csodamódon eltompult, s ő gondolatban ismét ott volt a hegyes-völgyes városban, melynek talán ő volt a legnyomorultabb kis egzisztenciája. Most úgy tűnt föl neki, mintha tegnap történt volna, hogy az árvák rosszulszabott kék ruhájában rótták a meredek utcákat, hús magához hasonló, szegény kis emberi lény között, akik csupán egy bőkezű halott jóvoltából jutottak a mindennapi kenyérhez. Egy öreg, istenfélő kanonok hagyatékából épült föl a fehérre meszelt Davidicum, mely annyi éven át otthont adott neki, s mely nélkül talán az útszélen fagyott volna meg, hiszen a szülői ház melegségét sohase ismerte. Amíg az aszfalton lehajtott fejjel ment tova, hirtelen megvilágosodott ismét előtte a hideg tanulószoba, ahol a praefectus fölügyelete alatt a leckéjét tanulta, a kopott hálóterem, melyben huszonöt csenevész gyermektest pihent éjszakánként, a folyóparti kert, melyben néha bátortalanul játszottak, s az ebédlő hosszú fenyőfa-asztala, a cseréptányérok és bádogpoharakkal, melyben az ételüket és italukat eléjük rakták, a számozott szalvétákkal, melyeket egy egész hónapon át használtak, s az öreg, fogatlan pappal, aki az asztali áldást elmondta. E percben egy idegen ember szemével látta önmagát: a sápadt, kékruhás kis fiút, aki táskájával lihegve kapaszkodik föl a vársziklákon át a gimnáziumba, s a maga nyomorúsága tudatában félénken húzódik meg az utolsó pad szélén, míg a többiek - a boldogok! - jókedvű betyárkodással várják az osztályfőnök belépését. Most, hogy szomorú gyermekkorá egyszerre föl-bukkant ismét eléje a multak homályából, sehogyse tudott visszaemlékezni rá, hogy vánnyadt kis ajka valamikor mosolygott volna. Szeme - szürke és bánatos gyermekszeme - csak egyszer villant föl: akkor, amidőn az öreg praefectus tudtára adta, hogy inasnak fogják adni egy jóra való iparoshoz.

- Óh, főtisztelendő úr, - mondta a kis fiú reszketve, - engedjék meg nekem, hogy tovább tanulhassak!

- Tovább akarsz tanulni? - kérdezte a jószívű pap csodálkozva. - Nem örülsz, hogy könyveidet a földhöz csaphatod? Hát tulajdonképp mik a terveid a jövőre?

A gyermek szeme most félelmetesen megvillant.

- Híres ember akarok lenni, - mondta a nyakát szegezve. - Azt akarom, hogy többre vigyem, mint azok, akiket jólétben és fényűzésben neveltek!

De hirtelen lehajtotta ismét a fejét, két keze könyörögve kulcsolódott össze, s remegő hangon folytatta:

- Óh, főtisztelendő úr, engedjék meg nekem, hogy nagy ember lehessen belőlem!

Oly szívrehatóan beszélt, hogy az öreg pap mondhatatlan szánalmat érzett iránta, s még aznap este audienciára jelentkezett a megyés püspöknél. Közbenjárásának megvolt az eredménye: a püspök kijelentette, hogy ő fogja viselni az árva tanítási költségeit...

Öt éven át minden elsején pontosan megérkezett a püspöki irodából a szegényes segítség, - a hatodikban a fiatal jogász hálásan lemondott a további támogatásról, mert most már abban a

helyzetben volt, hogy maga is meg tudta keresni a kenyerét. Másolt és rossz kölykökkel vesződött, de nem volt többé szüksége senkire: csakugyan gyorsabban végzett a vizsgálóival, mint azok, akiket jólétben és fényűzésben neveltek...

Mikor diplomájával a kezében, az esős utcán át hazafelé sietett, az új ügyvéd - talán legelőször életében - elmosolyodott... Nem az öröm és a diadal reflexe volt ez, hanem a keserű öngúnyé... Most egyszerre az jutott eszébe, hogy még sohase volt új kabátja s még sohase járt izgatottan egy fiatal leány ablaka alatt... Ruháit mindaddig kéz alatt vásárolta, a leányok pedig annyit se törődtek vele, mint a fűszeres boltiszolgájával. Miért is vették volna tudomásul, hogy a világon van? Ebben a sápadt és sovány legényben semmi se volt a romantikus álmok hőseiből; oly hűvös és cinikus hétköznapiasság lengett körülötte, hogy minden szenvedély riadtan menekült a közeléből. A huszonöt éves ügyvéd, diplomájával a kezében, keserűen elvonta az ajkát: ő tudta legjobban, hogy a szíve mennyire vonaglik az asszonyok után való szomjúságtól...

- Közkatona, közkatona! - mondta most gúnyosan magában, ahogy a homályos körúton ballagva, ismét eszébe jutottak a leereszkedő szavak, melyeket pártvezére hozzá intézett. De nem volt sok ideje, hogy tovább töprenkedjék, mert a József-körút sarkán egyszerre a vállára ütött valaki s egy hosszuszakállas úriember jókedvűen megszólította:

- Mit horgasztod le az orrod, kisöcsém? Talán most is a haza sorsán bánkódsz?

Saáry fölütötte a fejét: Nyitray Ádám, a híres közbeszóló állott előtte, aki harminchat év óta képviselte a vágvölgyi kerületet, de e hosszú idő alatt egyszer se szánta el magát arra, hogy önálló beszédet mondjon. Az öreg úr negyedfél évtized óta virrasztott a baloldal hegycsúcsain, héjja módjára csapott le egy-egy snájdig vagy humoros közbeszólással, de maga elvileg nem szólt hozzá egyetlen kérdéshez sem, mert az volt a hite, hogy a jó Isten őt csupán elmés és vakmerő közbeszólónak teremtette. Egyébként kedves, jószívű és örökké vidám aggastyán volt, aki uriasan megélhetett volna abból is, hogy Magyarország címtárát helyettesíti. A közhit azt tartotta róla, hogy memória dolgában a koronás királlyal vetekedik: mindenkit megismert, akit életében egyetlenegyszer látott, sőt azokat is jól ismerte, akik zajos életútját sohase keresztezték. Bízást el lehetett mondani róla, hogy nincs ellensége Szent István birodalmában; mindenki szerette, bár alig akadt ember, aki meg tudta volna mondani, hogy miből él?

- Hol jársz itt, ahol a madár se jár? - kérdezte harsogó hangon a fiatalembertől, miután hatalmas tenyerével még egyszer jót ütött a Saáry Géza cingár és beesett vállára.

Az ujdonsült képviselő bánatosan elmosolyodott.

- Ha őszinte akarok lenni, biz' én azt se tudom, hogy merre járok. Azért kószálok az utcán, hogy fejemet a nagy füsttől kiszellőztessék.

- Túl vagy már a vacsorán?

- Nem, de rendesen otthon szoktam vacsorálni. Mindjárt be is térek valami boltba, hogy hideg főlvágottat vásároljak...

Nyitray Ádám jóízűen elcacagta magát.

- Betérsz ám az ördögbe, nem a boltba. Nem vagy te éhenkórász tanárjelölt, hogy párisit és szalámit vacsorálj. Szépen velem fogsz tartani a dunaparti fogadóba, ahol a leányom és az unokám várakozik. Ha a haza a bizalmával megtisztelt, akkor nincs többé jogod ahhoz, hogy a nyilvánosság elől elrejtőzzél...

- De, édes bátyám, még fekete kabát sincs rajtam, - mondta Saáry Géza ijedten. - Csak nem mehetek ebben a züllött kabátban egy előkelő vendéglőbe!

- Édes barátom, egy országgyűlési képviselő még darócruhában is mutatkozhatik, mert a politikusnál nem a ruha a fontos, hanem a jó vér és a magyaros temperamentum. Velem fogsz jönni, hiábavaló minden beszéd, mert megigérttem az unokámnak, hogy viszek magammal valakit, aki a bánatában megvigasztalja...

Fütytyentett egy arrafelé cserkésző egylovasnak, s mielőtt a fiatal képviselő tiltakozhatott volna, vidáman, kedves erőszakkal tessékelt be a kocsiba, mely döcögve megindult velük a Rákóczi-út felé. A szakállas ember előbb rágyújtott egy szivarra, aztán jólelkűleg magához ölelte Saáry Gézát.

- A kis unokámnak nagy bánata van, - mondta sóhajtva, de még ez a sóhajtás is inkább kedélyes volt, semmint szomorú.

- Micsoda? - kérdezte a fiatalember udvariasan.

- A múlt héten választották el végképp az urától, pedig szegényke csak most töltötte be a tizenkilencedik esztendejét. De így jár az ember, ha a pólyásbabákat férjhez adja, ahelyett, hogy jóra való dadát fogadna melléjük.

Saáry, aki mindeddig azt se tudta, hogy képviselőtársa feleséges ember, részvevően megbólintotta a fejét, míg a kocsi fokozott tempóban robogott végig a Kossuth Lajos-utca aszfaltján. Pár perc múlva ott voltak a nagy fogadó halljában, melyből már be lehetett látni a csillogó étterembe, a virágos asztalok mellett üldögélő huszártisztekre és szép asszonyokra, s az elegáns pincérsereg, mely ott sürgölődött az ezüstös jégvödrök körül. Amíg kabátjukat levetették, az öreg Nyitray Ádám barátságosan intett a legközelebbi sarokasztal felé, melynél két gyönyörű asszony és egy kékattillás huszáronkéntes ült, majd büszkén odaszólt Saárynak:

- Látod őket? Az idősebbik a leányom, a fiatalabbik a kis unokám, az a mord katona pedig, aki oly szigorú arccal issza a sörét, a szegény, elvált asszony testvérbátyja. Amint látod, még a mamának is bátran udvarolhatsz...

A jókedvű patriárka büszkesége nagyon is megokoltnak látszott: erről a viruló mamáról csakugyan nem lehetett volna föltenni, hogy felnőtt leánya és katona fia van. De Saáry most nem őt nézte, hanem a fiatal asszonyt, akinél ragyogóbb kis teremtetést - úgy tetszett neki - még sohase látott életében. Édes, romlatlan gyermeknek látszott, aki még Kugler-bonbonokról és jó táncosokról álmodik, - hogyan lehetett volna hát elhinni róla, hogy már a csalódások szomorú iskoláját is végigjárta?...

Nyitray azonban karonkapta képviselőtársát és ragyogó arccal cipelte magával a hölgyek asztalához. És jókedvűen így szólott:

- Itt hozom ezt a szegény fiút, akit az országúton foglyul ejtettem. Különben Saáry Géza a neve...

Masa.

Saáry szögletesen hajlongott a hölgyek előtt: az előkelő környezet, melyhez hasonlóan még talán sohasem fordult meg, láthatólag zavarba hozta. De az öreg Nyitray régi törzsvendég módjára köszönt jobbra-balra, hamarosan intézkedett, hogy egy új asztalt tolgassanak a régi mellé, s a pincérek, akik nagy szolgálatkészséggel sürgölődtek körülötte, kivétel nélkül a keresztnevükön szólította. A népszerű öreg képviselő megjelenése bizonyos föltűnést keltett a túlszűfolt teremben: az asszonyok kíváncsi és derűs jóakarattal nézték ezüstösen csillogó szakállát, az étterem major domusa - egy elegáns és bágyadt melankóliával mosolygó férfi - személyesen intézkedett, hogy az új asztal ügye sürgősen rendbejőjjön, miközben némi leereszkedéssel megsúgta, hogy a Chamberlainról elnevezett tojásétel is szerepel a mai est műsorán.

- Fiaim, csak gyorsan, gyorsan, mert éhenhalok, - mondta tréfásan a vén ember, szédületes tájékozottsággal igazodva el az aranszegélyes étlapon, amelyet fiatal képviselőtársa verejtékes arccal tanulmányozott, hogy végül - minden előételt mellőzve - egy angol rostbeefben megállapodjék. Titokban azt szerette volna, hogy a konyha váratlanul elsülyedjen odakünn, hogy a rostbeef sohase érkezzék meg, s hogy egy könyörületes szellem észrevétlenül visszavigye Eötvös-utcai hónapos szobájába, mert e pillanatban súlyos gondokat okozott neki a probléma, hogy mit fog cselekedni azzal a temérdek evőeszközzel, melyet tányérja körül elhelyeztek. Most talán legelőször gondolt keserűséggel arra, hogy nem tanították meg a társaságban való forgolódás művészetére, hogy sohase akadt egy jószágos lélek, aki az evés esztétikájába beavatta volna s hogy mindeddig még kivételképp se fordult meg előkelő étteremben. Tanuló-éveiben örülhetett, ha a mindennapi kenyeret nem kellett nélkülöznie, később - miután a mezővárosban ügyvédképp letelepedett - naponként eljárt az *Aranykoroná*-ba, de ott igazán nem törődtek afféle csekélyiségekkel, hogy az evőeszközöket nyugat-európai szabályok szerint használják. A kis falusi fiskális úgy evett, ahogy jólesett neki, s alkalmasint lenézte és ki-nevette volna azokat a majmokat, akik még e szükséges élettani műveleteket is léha divatok szerint végezték; most azonban - fiatal szomszédnője pillantását magán érezve - szívesen engedett volna életéből egy-két napot, ha a vacsorázástól fölmentik.

Aggodalmai, szerencséje, nem valósultak meg: a hölgyek jókedvűen hallgatták az öreg úr trécelését, anélkül, hogy őt indiszkrét pillantásokkal zavarták volna, a huszárönkéntes ivott, de nem beszélt, s a fiatal képviselő csakhamar boldog megkönnyebbüléssel vitette el maga elől az érthetetlenül fölszaporodott evőeszközöket.

- Nem eszel többet? Ez volt az egész vacsorád? - kérdezte a vén Nyitray csodálkozva.

De Saáry most megmagyarázta neki, hogy az esti étkezéstől egy darabig tartózkodnia kell; a túlságos munka erős fejfájásokat okozott neki s az orvos helyesebbnek találja, ha alvás előtt nem igen áldoz az asztal örömeinek.

- Szivaroznod sem szabad? A nikotin is megárt az idegeidnek?

A fiatal képviselő szelíden elmosolyodott.

- Óh, akár hiszed, akár nem, szivarral még egyáltalában sohase próbálkoztam meg... Egy cigarettát elszívtam valamikor a Davidicum kertjében, de a praefectus megcsípett és ekkor három napig nem volt szabad kimozdulnom a tanulószobából... Talán ezt vettem annyira a szívemre, hogy azóta minden dohányzástól óvakodom...

Nyitray, aki egy hatalmas szivarrúdra gyújtott, élénken megcsóválta a fejét, a huszárönkéntes, aki ezidő szerint ötven egyiptomi cigarettát szívott el napjában, a csodaállatokat megillető respektussal nézett Saáryra, de az elvált asszony fölnyitotta a réticule-jét, s egy pompás aranytárcát vett elő, mely tele volt vékony és elegáns cigarettákkal.

- Még az én kedvemért se gyújt rá?... Biztosítom róla, hogy nem lesz rosszul, attól se kell tartania, hogy a praefectus becsukja... Nekem, lássa, az a meggyőződés, hogy az életben egyedül csak a cigaretta ér valamicskét...

Bájos komolysággal bólintotta meg szőke gyermekfejét és a következő pillanatban már sűrű füstfelhő ringatózott aranyos frizurája körül... Saáry szintén rágyújtott, bár eddig csakugyan ellensége volt a dohányzásnak; most azonban úgy érezte, hogy a cigaretta nagyszerűen izlik neki s hogy az átlátszó füstfátyol mögül, mely szemei elé lebocsátkozott, az élet százszor szebbnek és kíváncsabbnak látszik, mint valóságos formájában... Most egyszerre csodamódon jól érezte magát: a világos terem, melyet nyíló virágok tettek poétikussá, a cigány, aki halk keringőket játszott egy sötétzöld pálmagrupp mögött, a csillogó szemű, kipirult asszonyok, akik merész tekintetű udvarlóikkal csevegtek, az öreg urak, akik rózsás arccal és hófehér hajjal dőltek hátra karosszékeikben, a pincérek, akik diszkrétül sürögtek-forogtak, hogy vendégeik minden kívánságát teljesítsék, a pezsgősüvegek ragyogó sztanniolja, mely a párás jégtartókból kivöröslött: mindez egy új, idegen, titokzatos tündérvilág benyomását keltette lelkében, melyből mostoha végzete mindeddig kegyetlenül kitiltotta. Hirtelen úgy tűnt föl neki, hogy a fény és a melegség, a jólét és a kényelem itt puha aszbesztfalként zárja el attól a hideg világtól, melyben fiatalságát végigélte; s meghatva, dobogó szívvel tekintett az édes kis teremtségre, akinek e csodálatos metamorfózist köszönhetette... De a fiatal asszony jókedvűen nézett rá, s nyelvecskjét borzongva mártotta meg a pezsgőben, melyet gavallér bátyja sűrűen töltögetett a poharába.

- Nem lett rosszul? - kérdezte a képviselőtől. - Most megint húsz esztendeig fog várni, amíg egy újabb cigarettával megpróbálkozik?

Saáry komolyan megrázta a fejét.

- Nem, - mondta, - most már én is azt hiszem, hogy az életben egyedül csak a cigaretta ér valamicskét...

- Belátja? Lassanként rá fog jönni, hogy élettapasztalások dolgában legokosabb, ha hozzám fordul...

A beszélgetés itt megakadt, mert az asztalhoz most egy idegen úr közelített: kövér, nagyon jóképű fiatalember volt, akinek hatalmas mellkasához gyönyörűen vasalt smoking simult, míg hófehér mellvértje, óriási fekete nyakcsokra csakúgy ragyogott a villamos ívlámpák fényében. Saáry gazdag, vidéki földbirtokosnak nézte, aki Budapesten piheni ki a hosszú tanyai élet unalmát, bár angolosan nyírott bajusza arra vallott, hogy nem a pusztai leányok ízlésére pályázik.

Az idegen sietve bemutatkozott a képviselőnek, - oly sietve mutatkozott be, hogy Saáry a nevét se értette, - aztán a régi, bizalmas ismerős fesztelenségével foglalt helyet a képviselőék asztalánál. Láthatólag örömmel és jókedvvel fogadták: az öreg Nyitray vidáman parolázott vele, az asszonyok pedig - akiknek minden etikett ellenére kezét csókolt - boldog izgatottsággal szorítottak neki helyet maguk között. A kövér fiú előbb koccintott a férfiakkal, aztán titokzatosan intett a cigánynak, aki sietve befejezte az operett-keringőt s rázendített egy érzelmes magyar nótára. Az ellágyult pillantásból, melyet szomszédnője az udvarias idegenre vetett, Saáry rögtön kitalálta, hogy az elvált asszony nótáját játsszák.

- Azt hiszem, - gondolta magában kissé fölindulva a fiatal képviselő, - hogy ez a jóképű óriás lesz az, aki új barátnőmet a multak csalódásáért kárpótolni fogja...

A beszélgetés, mely most a fiatalok közt megindult, körülbelül bizonyossá tette, hogy Saáry nem jár messze az igazságtól. Az óriás egyszerűen Masá-nak szólította a fiatal asszonyt, komoly szemrehányásokat tett neki, hogy a szép időt Pesten tölti, ahelyett, hogy régi terve szerint Olaszországba utaznék, sőt később szigorúan ráparancsolt, hogy egy héten belül okvetlenül Amalfiban legyen. Mindezt talán a jóbarát is megtehetette volna; de a fiatal képviselő most csodálkozva hallotta, hogy a kövér idegen minden átmenet nélkül egyszerre csak tegezni kezdi a meghatott Masát, aki pironkodva és mély figyelemmel szögezte rá kisleányos pillantását.

- Nem akarom, hogy itt maradj, - mondta gyöngéden és a többiek ezt egészen természetesnek találták, - nem akarom, hogy itt unatkozd át az őszi hónapokat, ahelyett, hogy valahol a tenger partján pihennél... Mariska alig várja, hogy elkísérhessen valahova, - itt van nálam éppen a levél, melyet ma reggel írt hozzám. Akarod látni Mariska levelét?

Együtt, egymáshoz bújva olvasták el a levelet, melyben az ismeretlen Mariska - a jelek arra vallottak, hogy ez az óriás testvérhúga - azt a reményét fejezte ki, hogy mihamarabb föltelegrafálják Sajó-Eörsről, ahol már két hét óta becsomagolt kofferekkel várakozik. Masa boldogan, nevetve olvasta végig a levelet, s lelkesedve, elérzékenyült pillantással szólott:

- Óh, a jó, az édes, az önfeláldozó Mariska! Milyen boldog leszek, ha együtt fogok ülni vele a vasuti kupéban! De Olaszországig - azt hiszem - kevés az idő, hogy minden titkunkat elmeséljük egymásnak...

Mikor a társaság - nagyobb mérvű pezsgőzés után - végre távozott az étteremből, Saárynak az az érzése támadt, hogy sírni szeretné... Mi történt vele? Mindaddig azt hitte, hogy immunis az asszonyi szépséggel szemben s most egyszerre valami nagy, ismeretlen, édes fájdalom cikázott végig a szíven és a torka összeszorult a könnyektől... Még sohase tett rá eddig valaki oly mélységes hatást, mint ez a fiatal teremtés, akiben a gyermek és az érett asszony minden poézise és bájossága egyesült... Valami kimondhatatlan vágy fogta el, hogy a kékszemű kis Masát, akiről tegnap még azt se tudta, hogy a világon van, félénk gyermekként dédelgethesse, - s egyidejűleg rögtön tudatára ébredt annak a szörnyűségnek, hogy ehhez a gyöngédséghez, melyért most talán az életét is föláldozta volna, sohase lesz joga... Egy pillanatig kétségbeesve nézett szét a ruhatárban, ahol az asszonyok kabátjait fölsegítették, s csak akkor tért magához, mikor Masa pajkosan így szólt hozzá:

- Ha megint kedve támad ahhoz, hogy egy jó cigarettát elszívjon, csak jöjjön el hozzám, mindenkor szívesen látom... Négy óra tájban minden nap otthon talál, kivéve azt a pár hetet, amit legfelsőbb parancsra Olaszországban töltök...

Az asszonyok és a két fiatalabb férfi a szálloda előtt fiakkerbe ültek, hogy hazahajtassanak, de Nyitray - akinek még nem volt kedve a lefekvéshez - becsalta képviselőtársát a szálloda kávéházába. Jó darabig ültek ott egy-egy csésze fekete kávé mellett, anélkül, hogy Saáry a túlradó szívét kiöntötte volna, - az öreg úr reggelig se fogyott volna ki a választási anekdotákból, - de mikor a pincérek már nagyon is átlátszó célzásokat kezdtek tenni arra a szándékukra, hogy a helyiséget becsukják, végre közömbösen megkérdezte:

- Ki volt az a kövér úr, aki odabenn az asztalunkhoz ült?

Nyitray összecsapta a kezét.

- Nem tudod? Igazán nem tudod?

- De kérlek, hiszen úgy mutatkozott be, hogy egy betűt se értettem a nevéből.

- És a beszélgetésből se jöttél rá, hogy kicsoda?

Saáry úgy érezte, mintha valaki a szívére lépett volna.

- Azt hiszem, - dadogta, - úgy gondolom, hogy ez az úr a kis unokád jövődöbelije...

A vén képviselő akkorát nevetett, hogy a szemüveges francia tanár - rajtuk kívül a kávéház egyetlen vendége - ijedten leejtette kezéből az ujságot.

- A jövődöbelije? Nem, édes barátom, nem a jövődöbelije, sőt ellenkezőleg... Ez az úr a multbelije szegény unokámnak, a Masa ura, akitől a mult héten elválasztották...

És látva a Saáry elképedését, komolyabban folytatta:

- Azon csodálkozol, hogy még mostan is jóbarátok? Hogy nem adják egymás előtt a közömbös idegent, mintha sohase látták volna egymást? Lehet, hogy ez így szokás másoknál, de ezek ketten - biztosítalak róla - most is jóbarátai egymásnak... Egyszerűen belátták, hogy nem egymáshoz valók, de egyébként a válás után is a régiiek maradtak... A kis unokám ügyeit most is a volt ura intézi, Masa pedig talán aludni se tudna éjjelenként, ha a volt ura garderoobját idegen kezelné...

- Hát a lakására is elmegy?

- Miért ne? Kéthetenként egyszer fölnéz hozzá, hogy mindent rendbehozzon, de természetesen nem egyedül, hanem az édesanyjával... Éppen tegnap voltak ott, hogy a Bandi báli ingeit a tisztítóba elküldjék...

A főpincér alázatosan jelentette, hogy a kávéházat bezárják, a beszélgetés tehát ennél az érdekes pontnál abbamaradt. Az öreg Nyitray, aki közben elálmosodott, kocsira ült, de Saáry gyalog ment haza az Eötvös-utcába, miután előbb, gondolataiba elmerülve, az egész Belvárost megkerülte.

Az önkéntes.

A képviselőház megalakulási munkái, s a szokatlan heves viták, melyek a válaszfőirat ügyében megindultak, hosszan belenyúltak az őszi ülésszakba, s a fiatal képviselők, akik lángoló munkakedvet és harci készséget hoztak magukkal, jó ideig unalmas tétlenségre voltak kárhóztatva. Energiájuk, melynek erejével égbenyuló kösziklákat megrepeszthettek volna, langyos helyeslésekben és folyosói ismerkedésekben merült ki; a parlament etikettje ugyanis eltiltotta őket attól, hogy az első vitákban résztvegyenek. A tekintélyek körül, akik már meg-megütögették a készülő politikai hangverseny akkordjait, lázasan figyelő, reszkető orrcimpájú fiatalok ültek, alig várva a pillanatot, melyben az ország figyelmét magukra vonhatják; de egyelőre a mártírok önmegtagadásával húzódtak meg az ismeretlenség ködében, mely a nyilvánosság elől eltakarta őket. Néha farizeusok módjára tapsoltak, s megszorították a pártjukbeli szónok kezét; de csillogó szemükben és sápadt arcukon az elnyomottak keserű fájdalma reszketett.

Saáry, aki ügyészi állását megtartotta a vidéki takarékpénztárnál, kétheti lebzselés után megszökött Budapestről, hogy a hosszú semmittevés után, mely jobban kimerítette a legfárasztóbb munkánál, ismét nyakig belevesse magát a váltókeresetek és sommás pörök hullámaiba. Pár napig élénken résztvett a takarékpénztár ügyeiben, esténként megjelent az Aranykorona törzsasztalánál, ahol hangos jókedvvel üdvözölték, s melegen figyelmébe ajánlották a kormány mielőbb való megbuktatását, meghallgatott néhány panamistát, aki máris protekciókat kért tőle, de egy éjjel hirtelen megúnta a mezővároska idilljét, s a hajnali gyorsvonattal visszautazott a fővárosba. Nagyot lélegzett, mikor az állomást szegélyező erdőcske elmaradt mögötte; de a vonaton sokáig hasztalanul töprengett azon a problémán, hogy tulajdonképp mi keresni valója van Budapesten, mikor egyelőre még szó se lehet arról, hogy képviselői minőségében szerepeljen. Később, - maga se tudta hogyan? - egyszerre csak egy fiatal asszony jutott az eszébe, aki most talán a narancsfáktól illatos tengerparton sétál, míg itt alacsonyan úszkáló, ólomszínű felhők lebegnek a kietlen őszi tarlók fölött. Fázott, mert a kupében hideg volt, de fantáziájában hirtelen a tavasz ragyogó színfoltjai csillantak meg: a sárga vitorlák, melyek a gyémántként, sziporkázó vízre hajolnak, a napfény, mely arany-patinával vonja be az opálszínű hullámokat, a hófehér madarak, melyek a hajók árbócai körül keringenek és egy még náluk is fehérebb, nevetőszemű, pesti asszony, akit oroszosan Masá-nak hívnak...

- Vajjon csakugyan Mariska-e az egyedüli társasága? - kérdezte magától különös izgatottsággal a fiatal képviselő, míg a vonat gyorsan robogott tova a nedves mezőkön, s az étkezőkocsi ablakán át didergő madarak néztek rá a telegráfpóznák tetejéről. De ő nem látta a nedves mezőket és a fázósan összegubbaszkodó verebeket, ügyet sem vetett a kövér, vidéki urakra, akik jóízűen falatoztak a fehér asztalok mellett, hanem fanatikus makacssággal gondolt a langyos tavaszi szellőre, mely a kék tengert végigszántja, a kacér nyaralókra, melyek lábukkal a fodros vízre dőlnek, s a nagy, előkelő hotelekre, melyeknek halljában életvidám asszonyok udvaroltatnak maguknak... És ekkor egyszerre egy furcsa látomás jelent meg előtte: bizonyosra vette, hogy Masa nem egyedül utazott a tengerpartra, s tisztán látta, hogy a piros nádszékhez, melyből az elvált asszony délelőttönként a tengert nézi, bizalmasan, édes titkokat susogva hajol közelébb egy öntelt férfiarc: az uráé...

- Barátom, nem gondolod, hogy kissé tébolyodott vagy? - szólt most magához Saáry képviselő úr gúnyosan. És hirtelen együgyűnek és nevetségesnek találta, hogy egy idegen asszonnyal foglalkozik, akit csak egyszer látott életében s hogy diákos féltékenységgel gondol a férjre, akit törvényesen elválasztottak a feleségétől. Eszébe jutott az árvaház, ahol fölnevelték, a fűtetlen szoba, ahol a vizsgálatára készült, a sok váltókereset, melyet a takarékpénztár meg-

bízásából a törvényszékhez beadott, s kesernyés nevetésbe tört ki, arra eszmélve, hogy a hideg és reális motívumok közül, melyekből eddig egész élete összeszövődött, minden átmenet nélkül behullott a langyos szentimentalizmus tengerébe...

Saáry este fölneézett a pártkörbe, ahol az abszolút jelentéktelenségeket megillető közönnyel fogadták, s jó ideig szórakozottan lebzelt a sokaság közt, anélkül, hogy tudta volna, kit keres. Később bizonyos megdöbbenéssel konstataálta, hogy Nyitray Ádámot keresi, de az öreg hazafi nem volt a klubban, bár a szolgálak tudtak róla, hogy Budapesten van. A fiatal képviselő többször rajta kapta magát, hogy izgatottan tekint az ajtó felé, de a vén bohém fehér lapát-szakálla még este nyolc órakor se tűnt föl a zajongó politikusok közt.

- Azt hiszem, megint ott fogom találai a dunaparti fogadóban, - gondolta magában megnyugodva, bár egyáltalában nem tudta volna magyarázatát adni annak, hogy mi beszélai valója van a jókedvű szakállemberrel. Utóbb hazament és gérokkot vett magára (a gérokkot most csináltatta a falusi szabójánál), de a fogadóban kiderült, hogy hiába fáradt: a vén Nyitrayt ott se látták két nap óta. Ellenben az egyik sarokasztalnál másik ismerőst fedezett föl: a fiatal huszárönkéntest, aki zord egyedüllétben ült a cigány mellett, de nyájasan megbiccentette a fejét, mikor a tétovázó Saáryt megpillantotta.

- Egyedül? - kérdezte a képviselő, akinek a szíve, maga se tudta miért, egyszerre oktanul megdobbant.

Az elegáns fiú udvariasan fölállott a helyéből.

- Parancsol a képviselő úr? Ha jobb asztalt nem talál, méltóztassék ide telepedni az enyémhez. Én már úgyis az italnál tartok...

- Nem vár valakit?

- Fájdalom, nem, teljesen magam vagyok, az egész családóm hűtlenül elhagyott. Nagyapa három nap óta a kerületében van, édesanyámnak a pusztán akadt dolga, Masa pedig még mindig Olaszországban kószál, bár azt hiszem, hogy egy-két nap múlva megunja a mulat-ságot.

- Azt hiszi, hogy már hazafelé tart?

- Óh igen, bizonyos vagyok benne, Masa két-három hét alatt a világ legszebb vidékét is megunja. Ő a korzót, a pesti cigányt s a kedves cukrászdáját nem adja oda még a legfestőibb gleccserért se. Masa egy felületes lény, aki cseppet se szimpatizál a magánnyal és a természet fenségével...

Saáry jóízűen elnevette magát - bár megint nem tudta volna megmondani, hogy mi elmésséget talált az ifju hadfi szavaiban - aztán oly ragyogó arccal foglalt helyet a sarokasztalnál, mintha hosszú töprenkedésének minden nyomát egyszerre elfújták volna a lelkéből. Amíg sugárzó pillantással tanulmányozta az étlapot, titokban azt a megfigyelést tette, hogy a huszárönkéntes bámulatosan hasonlít a testvérére, s hogy voltaképp a Masa pajkos, üde és finoman formált lányarcát látja. Sohase szimpatizált a katonaévüket szolgáló fiatalemberekkel - az volt a meggyőződése, hogy itt szoktatják őket a cifra és léha életre - de most úgy érezte, hogy keblére tudná ölelni a kékattíllás fiut, aki a Masa szemével tekint rá, s akiből a Masa édes fölületessége sugárzik feléje. Nem szerette az italt, de most sűrűn koccintott szomszédjával s életében legelőször maga is rendelt néhány üveg francia pezsgőt. Majd megölelte és tegezni kezdte a Masa öccsét, aki eleintén romantikus katonatörténetekkel mulattatta, de később, mikor észrevette, hogy merről fúj a szél, egy merész kanyarodással hirtelen frontot változtatott... Előbb csak azt mesélte el, hogy Masa micsoda pezsgő-márkát szeret a legjobban, s melyik nótát tudná elhallgatni akár hajnalig is, de mikor az ital fölletkesítette, férfiasan kifejezést

adott annak a nézetének, hogy testvére az egész földön a legtökéletesebb teremtés. Ezt az állítását változatos történetekkel okolta meg, részint a Masa gyermekkorából, mikor a kisleány az egész vidéket elbájolta kedvességével, részint későbbi élet éveiből, mikor szépségénél csak nagy szívjósága volt nagyobb. E történetekből különben más csodálatos dolgok is kiderültek: Saáry másfél óra alatt megtudta, hogy a fiatal leány, akiért száz mérföldnyi területen belül minden férfi rajongott, már tizennégy éves korában úgy beszélt az angol nyelvet, mint a boldogult György király, úgy ült a lovat, mint egy délamerikai cowboy, s úgy értett a gazdálkodáshoz, mint egy pusztai ispán felesége.

- Tudod, kérlek, hány kérője volt, mielőtt a sógoromhoz hozzáment volna? - kérdezte az önkéntes, miközben egyiptomi cigarettájából óriási füstfelhőt fújt a levegőbe.

- Hány?

- Kerekszámban épp ötven, de ő nem akart hallani se a grófokról, se a milliomosokról, hanem öngyilkossággal fenyegetőzött, ha Laczházyhoz feleségül nem adják. Igaz, hogy Laczházy közeli atyafiságban áll a Laczházy grófokkal, a vagyona se igen áll alul az öt millió - ő a vármegye első virilistája - de édesanyám már a legelső pillanatban megmondta, hogy Masából és az urából, fájdalom, sohase lesz boldog pár...

- És miért váltak el?

- Miért? Akarod, hogy elmondjam neked a tiszta igazságot?

És a közlékeny huszár most - diszkréció kikötése mellett - elmesélte, hogy a válásnak a Laczházy könnyelműsége volt az oka, mert Masa ugyan sohase tett volna olyasmit, ami a végleges szakítást előidézte volna. De Laczházy egy percre se vette komolyan a hitvesi hűséget, minden nőnek udvarolt, aki valahol az útjába akadt, bár igaz, hogy ezek az alkalmi kalandok csak pillanatnyira tudták eltéríteni a feleségétől.

- Akár hiszed, akár nem, még most is épp úgy szeretik egymást, mint jegyességük idején. Masa rajong az uráért és Laczházy könyörtelenül megölné azt, aki Masának csak egy rossz percet is okozna, de a testvérem képtelen volna rá, hogy a történetek után együtt éljen vele. Nem haragszik rá, de sokkal finomabb izlésű, semhogy a kalandjait elfelejtené. Azt hiszem, mindketten tűzbe mennének egymásért, de házastársi szerelemről közöttük már nem lehet szó...

- És miféle szerelemről lehet? - kérdezte Saáry, aki eddig tágranyilt szemmel hallgatott.

A huszár komolyan megrázta a fejét.

- Édes barátom, Masa sokkal korrektőbb asszony, semhogy valaha megfélemedkezzék magáról. És ilyen tekintetben, nagyon természetes, Laczházy is épp oly idegen a szemében, mint akármelyik más férfi...

Saáry, aki most volt becsipve legelőször életében, hajnaltájt könnyek között bevallotta, hogy mindeddig nem igen volt nagy véleményével a női nemről, de most alaposan megváltozott. Ha egyáltalában élne a földön asszony, aki képes lenne rá, hogy szerelmet ébresszen a szívében, akkor egyedül csak Masáról lehetne szó.

Az önkéntes helyeslőleg bólintott, majd ezt mondta:

- Ne szégyeld ezt az érzést, biztosítalak róla, hogy nem érdemetlenre pazarlod. Ha nem lenne a testvérem, magam is beleszeretnék, hiszen édesebb kis teremtest még a piroskötéses regényekben se találhatsz...

A mulatságnak körülbelül három óra tájt szakadt vége, de jóval több volt már hat óránál is, mikor a két fiatalember ágyba került. A huszár ugyanis ragaszkodott hozzá, hogy Saáryt hazakíséri az Eötvös-utcába, ami hasonló udvariasságra ösztönözte a képviselőt: ő viszont kabinetkérdést csinált belőle, hogy barátját elkíséri a Krisztinavárosba. Így kísérgették egymást háromszor egymásután Buda és Pest között, míg végre nagynehezen elváltak egymástól, azzal az ígérettel, hogy az eszmecserét mielőbb folytatni fogják.

A karzaton.

A jó isten tudja, hogyan került ki Saáry figyelmét a sajó-eörsi választás ügye, - peres dolgai ezidőben gyakran hazahívták a kerületébe - annyi bizonyos, hogy egy februári reggel váratlan meglepetés érte: a Ház folyosóján, a buffet előtt, a jókedvű óriással találkozott... Laczházy harangalaku redingot-t viselt, az arca sugárzott a boldogságtól, kezében pedig hosszukás paksamétát szorongatott... Saáryt, aki gyanútlanul jött szembe vele, oly heves örömmel szorította keblére, hogy a fiatal képviselő minden csontja megroppant bele.

- Hát mit szólsz hozzám? - kiáltotta harsogó hangon, noha egyáltalában nem voltak eddig tegeződő viszonyban.

A képviselő fürkészve nézett végig új barátja hatalmas szálfalakján, de nem látott rajta semmiféle változást. Zavartan hümmögött tehát egy-két szót, de Laczházy nevetve félbeszakította:

- Hát nem tudod? - kérdezte, míg piros arcán mennyei derűtség jelent meg.

- Mit, kérlek?

- Hogy tegnap óta kollégák vagyunk, amennyiben a tisztelt nép engem is megbizott, hogy ötödfél évig képviseljem. Te elvileg nem szoktál ujságot olvasni? Talán azt se olvastad, hogy az öreg Csóthy Ábrahám mandátuma harmincöt esztendő után lejárt végre?

Saárynak most valami derengeni kezdett az agyvelejében.

- Csóthyról beszélsz, a vén kurucról, aki a hetvenes évek óta képviselte állandóan a sajó-eörsi kerületet?

- Úgy van, ez volt az a kerület, mely harmincöt évig nem ismerte az ellenjelöltek intézményét. Most azonban, fájdalom, megszűnt ez a paradicsomi állapot, legalább tegnap négyen is akadtak, akik ki akarták tépni kezemből a szabadelvűség lobogóját.

A fiatalember elképedve emelte föl pillantását a magasba, ahol az óriás hatalmas fejét sejtette.

- Eszerint te? - kiáltott föl csodálkozva.

- Úgy van, kedves barátom, én vagyok az, akiben az öreg úr halála után a nemzet bizalma összpontosult. Mindeddig csak annyit tudtam a politikáról, mint a fácán a gyorsírásról, vezércikket még sohase olvastam életemben, de most fölvilágosítottak róla, hogy a hazának az én kipróbált tehetségemre a lehető legsürgősebben szüksége van. Három héttel ezelőtt, egy esős napon, kicibáltak pusztai tanyámról a fórumra, s azóta - tegnap estéig - nem is engedtek vissza többé. Ez idő alatt két hektoliter bort ittam meg, s olyan beszédekert mondtam, hogy a vén Gladstone - ha ugyan él még szegény - bátran elsápadhat az irigységtől. Meglátszik az arcomon, hogy ilyen cudar nagy tehetség lakik bennem? Akár látszik, akár nem, a sajó-eörsi kerület meg van győződve róla, hogy Deák Ferencnek végre utódja akadt a képviselőházban... Nem hiszed?... Édes fiam, annyit mondhatok neked, hogy Napoleont, mikor Olaszországból visszatért, távolról se fogadták olyan lelkesedéssel, mint engem, mikor az Arany oroszán erkélyén megjelentem...

- És milyen programmal választottak meg? - kérdezte Saáry, mikor végre egy pillanatra szóhoz juthatott.

Laczházy gyöngéden két keze közé fogta a barátja arcát.

- Óh, mennyei ártatlanság, hát még azt se találod ki? Láttál már kövér embert, aki nem a nagyméltóságu kormány híve? A kövér ember attól hízik meg, hogy teljesen meg van elégedve a közállapotokkal, csak természetes tehát, hogy a magas kormány lobogójával indultam a küzdelembé...

Áhítatosan nézett a plafond felé és ünnepies hangon folytatta:

- Különben is szent kötelességünk, hogy a hazáért a legnagyobb áldozatot is meghozzuk!... Én a hazámért mindenre kész vagyok, még arra is, hogy a kormányt támogassam...

Vastag, kaszinói cigarettát dugott - félig erőszakkal - a Saáry szájába, majd karonkapta a fiatalembert és magával cipelte a szőnyeges folyosón. Jókedvtől ragyogó arca e közben titokzatos kifejezést öltött.

- Még egy ujság van! - mondta ravaszkodva.

- És pedig?

- Valaki odafönn van a karzaton és mindenáron azt akarja, hogy fölvigyelek hozzá...

- Kicsoda? - kérdezte Saáry és a szíve egyszerre kalimpálni kezdett.

- Egy fiatal és szeretetreméltó hölgy, aki szemtanuja akar lenni annak a lélekemelő látványnak, mikor Sajó-Eörs bizalmának letéteményese a történetébe, illetve a t. Ház ülésébe bevonul... És ugyanezt az alkalmat arra is föl akarja használni, hogy a te munkától megöszült jobboldalt meggyőztesse...

Kedélyesen háthaütögette Saáryt és ingerkedve kérdezte:

- Nos, kitalálsz, hogy kiről beszélek?

Egy pillanatig várakozó arccal tekintett a fiatalember szemébe, aztán így folytatta:

- Úgy van, jól sejtetted, igazad van: az a lelkes, fiatal hölgy csakugyan nem más, mint Masa ő nagysága... De most már gyere, szedd a lábaidat, mert megígértem, hogy sürgősen előállítalak...

Saáry pár érthetetlen szót válaszolt, majd szeliden követte barátját a jobboldali karzatra, ahol Masa és Mariska asszony már türelmetlenül várakoztak rájuk. Mariska asszony harminc év körül járó pusztai szépség volt, aki feltűnően hasonlított a bátyjára, de a fiatal képviselő ezt csak futólag konstataálta, mert a szeme kizárólag Masával volt elfoglalva. Laczházy, aki meglehetősen lesült az olasz ég alatt, gyerekes jókedvvel nyújtotta neki a kezét, aztán nagyképpen neki kezdett a kalandjai elbeszélésének. Előadásából kiderült, hogy Olaszországnak teljes négy hétig a bájos pesti asszony volt a központja, az események, kivétel nélkül, az ő szőke feje körül hullámoztak, a férfiak, a miniszterelnöktől a liftkezelőig, mind beléje voltak szerelmesek, s az utazó amerikai milliósok közt vagy tizen is akadtak, akik mindenáron meg akartak ismerkedni Mariskával, hogy a „kis magyar leány” kezét megkérjék tőle. Masa szemmeláthatólag hencegett, de azért azt akarta elhitetni a társasággal, hogy sokkal kevesebbet mond a valóságnál.

- Nem hiszik, hogy leánynak néztek, s hogy minden férfit meghódítottam, aki az utamba akadt? Mariska beszélj már te is, mert ezek még azt találják gondolni, hogy valami hazug és dicsekedő perszónával van dolguk...

Mariska a legszentebb becsületszavára jelentette ki, hogy Masa az egész egyesült Olaszországot lázba hozta, de Laczházy egy fenséges mozdulattal elhallgattatta a lelkesült gardedámot.

- Azt hiszitek, valami nagy dolog, hogy egy férjes asszonyt leánynak néztek? Ez csak annyit jelent, hogy éretlen kis nőnek tartottak, aki még sokkal léhábber és gyerekesebb, semhogy egy komoly férfi az anyakönyvvezetőhöz elvinné... Aki Masát látja, biztosra veszi, hogy ennek a hölgynek a háztartástan és az irodalomtörténet okozza még a legnagyobb földi gondot... Nem kérdezték tőled az amerikai milliomosok, hogy hányasod volt a magaviseletből, s hogy milyen volt az írásbeli dolgozataid külalakja?

Masa durcásan ütött a volt ura kezére, aztán hátat fordított neki és odafordult Saáry képviselő úrhoz.

- Hallja, voltaképp borzalmasan unalmas ám a maguk parlamentje!... Azért csalják ide az asszonyokat, hogy csupa kétségbeejtő számjeggyel szórakoztassák őket?... Tulajdonképpen miről beszél az a cvikkeres úr ott a jobboldalon?

- A földművelésügyi minisztérium költségvetéséről, illetve a belvizek szabályozásáról...

- Jé, nem szégyellik magukat, hogy ilyen sivár témákkal töltik az idejüket? Ha szív lenne magukban, hát szó nélkül megszavaznák ezeket az unalmas kiadásokat, s friss botrányokkal izgatnák a karzati közönség idegeit... Most az ülés végéig folyton csak a belvizekről fognak beszélni?

- Nem, nagyságos asszony, az ülés végén áttérnek az interpellációkra...

- És ki interpellál? Megint valami olyan száraz legény, mint az a cvikkeres úr?

- Sőt még sokkal szárazabb legény, nagyságos asszony.

- Kicsoda?

Saáry lesütötte a szemét, zavartan mosolygott, aztán kipirulva, mint az érettségi vizsga előtt álló diák, így szólott:

- Én...

A kurta szócskának hihetetlen hatása lett: Masa boldogan tapsolni kezdett, a szeme fölcsillant, s arca csakúgy ragyogott az izgatottságtól.

- Hallod, Mariska, az ülés végén nagyszerű élvezetben lesz részünk!... Saáry szenzációs beszédet fog mondani, még pedig egyedül az én kedvemért, mert ő is belátja, hogy meg kell előttem mentenie a képviselőház becsületét...

Hálásan megszorította a Saáry kezét, de a fiatal képviselő szemérmatosan elpirult.

- Óh, az én beszédem cseppet se lesz szenzációs, nagyságos asszony... Egy vidéki néptanító ügyében fogok interpellálni, akit nyomoruságos állásából elűldöztek... Attól félek, hogy ez épp olyan unalmas beszéd lesz, mint a belvizekről érkező cvikkeres úré...

Masa komolyan megrázta a fejét.

- Nem hiszem, - mondta - maga szívesen föl fogja használni az alkalmat arra, hogy egy bájos asszonyt meghódítson... Kitalálja, ugy-e, hogy magamról beszélek?... Ha szép beszédet mond, rögtön beleszeretek magába, - ez a kilátás csak megér talán annyit, hogy az ambíciója föl-támadjon...

Laczházy szívettépő sóhajjal fogadta ezt a kijelentést, Saáry pedig kijelentette, hogy a fejedelmi jutalomra, fájdalom, nem lehet reménye... Mikor később elváltak, a fiatal képviselő lopva besurrant a könyvtárba, s hosszasan elmerengett az írásai fölött... Reggel még az volt a szándéka, hogy csak tízperces beszédet mond, most azonban úgy érezte, hogy élete egy nagy fordulópontja előtt áll... A szögletes vidéki fiúnak, aki még sohase beszélt nagyvilági

asszonnyal, most hirtelen az az impressziója támadt, hogy a bolondos kis Masa csakugyan beleszeretne, ha fölszólalásával ezt a cinikus embertömeget lázba hozná... Vagy másfél óra hosszat szorgalmasan, jegyzett, aztán elgondolkozva, lehorgasztott fejjel járt föl s alá a legelhagyatottabb folyosón...

Csak arra riadt föl, mikor éles csöngettyűszó jelezte, hogy a Ház áttér az interpellációkra...

Az interpelláció.

- Ki beszél?

- Sárdy vagy Sárossy, a jó Isten jobban tudja, mint én... Valami falusi tósztozó, akit a parasztok rászabadítottak az alkotmányra...

A Ház folyosóin folyt ez a beszélgetés, miközben az ülésteremből sűrű rajokban menekültek ki a képviselő urak, hogy az unalmas interpelláció alatt egy cigarettát elszívhassanak, vagy választóik egy-egy sürgősebb kérését sietve kiprotegálhassák a jó hangulatban levő minisztereknél. Az újságírók is ott hagyták üléseiket, mert a fölszólalás nem ígért szenzációt; csupán a szegény közoktatásügyi miniszter maradt a helyén, mert őt hivatalos állása kötelezte erre az udvariasságra. A félhomályos amfiteátrumban nem igen volt több husz rettenthetetlen férfiúnál, akik komolyan készülődni kezdtek arra, hogy hiányos éjszakai pihenésüket kárpótolják. Mindenki álmosan, leragadó szempillákkal dőlt hátra padjában, csak a miniszter szegezte gögösen nyájas pillantását a szónokra, mintegy bátorítván őt arra a hőstetre, hogy betanult frázisait eldörögje...

Az interpellációs könyvbe csak e sorok voltak bejegyezve: Saáry Géza interpellációja a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, Kiss János hosszurégi állami elemi iskolai tanító áthelyezése ügyében. Mit lehetett várni egy ily tárgyú fölszólalástól? A beszéd, melyet az ismeretlen képviselő elmondani szándékozott, már fogantatása előtt kisugározta magából azt az álmos és ködszerű unalmat, mellyel az üléstermet beborítani készült. Ki volt Saáry Géza és ki volt a hosszurégi Kiss János? Két mindenre elszánt ellenzéki férfiú, akit a konvenciók helyeslések effektuálása céljából rendelték ki, álmosan letelepedett a szónok mellé, egy jobb sorsra érdemes gyorsíró pedig, ceruzájával kezében, fénylő pápaszemét kíváncsian Saáryra szögezte. Körülbelül ennyi volt minden, ami a készülő interpellációt megelőzte...

Vagy tíz perccel azután, hogy az ismeretlen szónok a beszédét megkezdte, hirtelen a szenzációk villamáramlata rezdült végig a túlsufolt folyosókon. A terem függönyeit izgatott kezek libbentették meg, s husz másodperc múlva lihegő heroldok tüntek föl a sokaság közt, akik azt a hírt hozták, hogy az ismeretlen tósztozó egy vakmerő rohammal egyszerre úrrá lett hallgatósága fölött.

- Hogy hívják? - kérdezte az öreg pártvezér, aki eddig a kormánypárti kegyelmes urakkal tárgyalt.

A hírnökök egyike szolgáltkészen megadta a fölvilágosítást.

- Saárynak, kegyelmes uram... Saáry Gézának... de aligha az abauji Saáryk közül való... Eddig falusi ügyvéd volt, s váltópöröket tárgyalt a megyei székvárosban, de most váratlanul kiderült, hogy jobb szónokot az utolsó évtized nem produkált nála... Ez már csakugyan nem az a legény, akik elől ijedten menekülni kellene...

A kegyelmes úr megbólintotta a fejét, s méltóságos lépésekkel sietett be az ülésterembe, holott eddig egyáltalában nem gondolt arra, hogy új párthívét meghallgassa. Nyomában egyszerre bezúdult a folyosók népe, a hirlapíró karzatok megteltek, s a miniszterelnök, aki már hazafelé készülődött, újra elfoglalta helyét a piros bársonyszékben, mely mögött az összes kormánypárti padok benépesültek. És a teremben, ahol az imént még kápolnaszerű csönd volt, most - akár a nagy viharok idején - hangosan, türelmetlenül és figyelmet követelve szólalt meg a magas pulpituson az elnök csöngetyűje...

A téma, mellyel az ismeretlen képviselő a közoktatásügyi miniszter őexcellenciáját a déjeuner-zésben megakadályozta, lényegében banális és érdektelen volt. Kiss János tizenhat év óta tanított a hosszuréti állami iskolában, s derék és szorgalmas nemzedéket nevelt föl szeretett hazánk dicsőségére. Mindaddig nem is volt ellene panasz, a tanfelügyelő őt tartotta a legkiválóbb tanerőnek, a hosszuréti értelmiség állandóan kitüntette rokonszenvével, s az idén mégis megesett vele az a hallatlan méltánytalanság, hogy a kedves, barátságos Hosszurétról, melynek másfél évtizeden át közbecsült polgára volt, a minisztérium minden megokolás nélkül áthelyezte egy sivár felföldi községbe. Ezt a kegyetlenséget azzal tetézték, hogy feleségét, született Takács Terézia asszonyt, aki a hosszuréti leányiskola növendékeit készítette elő az élet küzdelmeire, meghagyták eddigi állásában. Kiss János sorsa tehát ezidőszereint úgy alakult, hogy ő apró és nehézfejű tótcskákat avat be az abc rejtelseibe, míg felesége és őt kiskorú gyermeke háromszáz kilométernyi messzeségben sír a szerencsétlen családfő után. A férjet elválasztották feleségétől, az apát gyermekeitől, de nem ám valami magasztos cél érdekében, őh nem: hanem azért, mert Kiss János a legutóbb lefolyt képviselőválasztásoknál azt a hallatlan vakmerőséget követte el, hogy az ellenzéki jelöltre szavazott. A hatalmas állam most érezte vele bosszuját: elszakította azoktól, akiket szeretett, s egy rideg, barátságatlan szigetre deportálta, ahol eleped a családja után való vágyakozástól. És mindezt azért, mert egy pillanatig elfelejtette, hogy ő nem szabad embernek, hanem rabszolgának született...

Ki meri azt mondani, hogy a Kiss János története számot tarthat az ország nagyjainak érdeklődésére? A Kiss Jánosokkal naponként történnek efelé igazságtalanságok, anélkül, hogy a világ kereke megállana, s anélkül, hogy csak egyetlen hazafi is kisebb étvággal kanalazná föl délben az izletes húsleveskét... És lám, most mégis megtörtént a csoda: a szürke, rosszkabátos, sommás pörököt vivő vidéki ügyvédecské szava harsogva szárnyra kelt a fényes Házban, a képviselő urak kimeredt szemmel könyököltek padjaikra, a miniszterelnök, aki mélabús mosollyal gázolt keresztül száz Kiss János életén, figyelmesen szögezte szomorú, barna szemét a szónokra, s a közoktatásügyi miniszter arcáról eltűnt a gögös jóakarát, hogy valami váratlan és hihetetlen csodálkozásnak adjon helyet... A kopott ismeretlen, vagy ahogy itt mondták: az abszolút nimolista egyszerre megnőtt az új keretben, ahova a végzet helyezte, hangja keményen csengett, mint a tűzben edzett acélé, s fantáziája színesen és poétikus lendülettel szárnyalt a nyomoruságos kis emberekhez, akiket az állam bosszuló keze megtépzott. Most nem látszott többé annak a szögletes legénynek, akit a folyosóról és a pártklubból ismertek; egy gigász öklével vágott szét a korrupt emberek közt, akikre az ország kormányzása bízva van, s akik oktalan és nevetséges haragjukban hitvány kis egzisztenciák életére és boldogságára törnek... Az ismeretlen szónok arca mintha hirtelen megváltozott volna; éles és kemény profilja világított a terem félhomályában, szeme lánggal égett és hangja ünnepies harangszóként süvített bele a levegőbe... És a nagy, ájtatos, szinte templomi csöndet, melynek mélyén nehezen visszafojtott indulatok reszkettek, hirtelen tomboló zúgás váltotta föl, az ellenzéki padok mennydörögtek a helyeslés zajától és a tapsok tomboló orkánja viharzott végig a terem langyos és ellomhult atmoszféráján. Mikor Saáry, kezével a miniszterre mutatva, a beszédét befejezte, egyszerre gomolygó sokaság fogta körül, száz kéz nyult feléje, hogy a jobbát megszorítsa, s míg a kormány padjai néma hallgatással nézték a váratlan jelenetet, a kegyelmes úr, a párt mindenható vezére, tágranyilt szemmel jött föl hozzá a hegycsúcsra az első pad szögletéből, s boldogan és meglepetten ölelte keblére, miközben így szólott hozzá:

- Hol rejtőztél eddig, hogy semmit se hallottunk felőled?... Gyere, ölelj meg, hiszen tereád égető szükségünk van...

A közoktatásügyi miniszter néhány banális frázissal felelt az interpellációra, de légies kijelentései nem tudták lerontani a hatást, melyet az ismeretlen szónok beszéde keltett. Mikor Saáry, új barátaitól környezve, a Ház kapujában megjelent, a karzatról lesiető asszonyok csillogó szemmel mutogattak rá, az egyetemi hallgatók pedig lelkesen megéljenezték...

A fiatal képviselő gyalog ment végig a Nádor-utcán, hálásan elhárítva magától azt a megtisztelést, hogy egy rögtönzött diadalmi lakomán ünnepeltesse magát. A fiúk, akik reggel még nem igen vették tudomásul, hogy a világon van, de most görcsösen ragaszkodtak hozzá, ámulva rázták meg a fejüket.

- Attól félsz, hogy pezsgőt kell fizetned a mai nap örömére? - mondta neki egy milliomos földbirtokos, aki a gaz tőkét képviselte az ellenzéki padsorokban.

De Saáry sajnálkozva kijelentette, hogy vidéki rokonai érkeznek, akiket okvetlen meg kell várnia a keleti pályaudvaron, s így őszinte fájdalmára le kell mondania arról az örömről, hogy barátaival ebédeljen. Mindebből természetesen egy szó se volt igaz, mint ahogy most - kivételesen - még csak nem is az anyagi szempont gátolta meg az új csillagot a szíves meghívás elfogadásában. A visszautasításnak az volt az oka, hogy húsz lépéssel a hangos képviselőcsoport előtt már régebben megpillantotta karzati ösmerőseit: Masa és Mariska asszonyokat, akik Laczházy kíséretében haladtak lassu lépésekkel az aszfalton, meleg és barátságos pillantásokat vetve néha hátuk mögött ballagó barátjukra. Saáry a József-tér sarkán szerencsésen utólérte őket, s kissé zavartan állt meg a napfényben ragyogó kirakat előtt, ahol az asszonyok jókedvtől sugárzó pillantással várakoztak rá.

Mielőtt Saáry a hölgyeket üdvözölte volna, Laczházy óvatosan körülnézett.

- Nem látsz eleven minisztert, a látóhatáron? - kérdezte aggódó hangon.

Szemét kutatva hordozta körül a József-téren és a Fürdő-utcán, s miután meggyőződött róla, hogy a kormány egyetlen tagja se közeledik, melegen és szilaj lelkesedéssel rázta meg az ellenzéki képviselő kezét.

- Miután tiszta a levegő, hát megmondhatom, hogy nagyszerűen beszéltél!... A miniszter válasza szálnalmas dadogás volt, de te egy csapásra meghódítottad a t. Ház valamennyi pártját... Nyilvánosan ezt nem merném megmondani neked, mert egyszerűen kidobnának a pártklubból, de magunk közt bevallhatom, hogy ő excellenciáját fenemódra a sarokba szorítottad...

Ujra megrázta a Saáry kezét, de a fiatalember csak látszólag figyelt rá; szeme csillogó szomjúsággal tapadt a Masa fiusan bájos és intelligens arcára, mely csakúgy ragyogott a jókedvű izgatottságtól.

- És maga? - kérdezte Saáry kíváncsian.

Masa tréfás hódolattal hajtotta meg szőke fejét, mely szinte égett a déli nap verőfényében.

- Én? - mondta és lelkesen viszonzta a Saáry kézszorítását. - Én megígértem, hogy beleszeretek magába, ha szépen beszél, s most akár akarom, akár nem, kénytelen vagyok levonni a könnyelmű ígéretem konzekvenciáját. Mivel - erről a Laczházy szavaiból fényesen meggyőződhetik - még az intrikusok is elismerik, hogy szépen beszélt, én alázatosan kijelentem, hogy nem küzdök tovább a szívem ellen...

Tréfásan, gyerekes huncutkodással mondotta ezt, de a naiv Saáry mégis úgy érezte, hogy most érte meg életének legszebb pillanatát. A világ egyszerre megváltozott körülötte: az utca tavaszi verőfénytől csillogott, a Duna felől virágillat suhant feléje, az öreg házak homlokzatán mintha aranyos cirádák bukkantak volna ki, a József-tér kopasz fái sötétzöld erdővé tömörültek, s az aszfalton csupa mosolygó, gondtalan, boldog ember járt, aki részeg volt a földi élet

gyönyörűségétől... És most nem ez a világ tűnt előtte mesének, hanem a másik, melyben örömtelen gyerekkora lejátszódott: az árvaház, melynek egyik zúgában félénken meghúzódott, a havas sziklák, melyeken a téli hajnalokon fölkapaszkodott, s a kékruhás, sovány, sápadt fiucska, aki egy petróleumlámpa mellett a leckéjét tanulta... Nem hihetetlen álom volt-e, hogy a nevetőszemű Masa pajtása járt valamikor a csenevész kisfiu uniformisában?...

Laczházy most elkeseredve sóhajtott, de Masa gőgösen leintette, majd újra csábító pillantást vetett Saáryra, s így szólott:

- Hiába minden intrika, én a szerelmemért minden áldozatra képes vagyok... Itt azonban - mivel, fájdalom, idegenek is vannak jelen - nem mondhatom el mindazt, ami a szívemből kikivánczik... Legjobb lesz hát, ha holnap nálam feketézik, majd akkor négyszemközt mindent megbeszélhetünk...

Keztyüs kis kezét odanyújtotta a fiatalembernek, s egy biztató mosoly után eltűnt a dunaparti korzón. Laczházy kómikus megbotránkozással követte, miközben hangosan dörmögte:

- Mégis csak borzasztó, amit egy szegény, elvált férjnek tűnie kell!...

Egy csésze fekete kávé.

A bakonytamási parasztok jóvoltából, akik az ország tanácsába fölküldték, Saárynak most már ahhoz is joga volt, hogy a király asztalánál megjelenjék, - de ez a jog nem változtatott a tényen, hogy mindeddig a főszolgabíró asztala volt a legelőkelőbb hely, ahol életében megfordult. A fiatal, vidéki ügyvéd, aki nem volt barátja az ünnepies viziteknek, s aki a járásorvos tölgyfa-ebédlőjét még képviselő korában is mesebeli fényűzésnek tartotta, kissé elfogultan nézett tehát körül az előszobában, ahol egy mosolygó, feketebóbitás szobaleány segítségével a télikabátját levetette. A filigrán butorok, a csillogó tükrök, a rokokó-jeleneteket ábrázoló acél-metszetek között, melyeket egy ezüstveretű ampolna tejfehér világosságában úsztak, egy pillanatra úgy érezte magát, mint a királyi palotába tolakodó, falusi látogató. A nappali fénnel együtt, mely a lakozott szárnyasajtókon kívül maradt, a hangját, a bátorságát is maga mögött hagyta és míg a szobaleány a jólnevelt cseléd diszkrét szolgálatkészségével sürgölődött körülötte, szinte suttogva kérdezte:

- Nem kell, hogy bejelentsen? Csak annyit mondjon, hogy Saáry képviselő van itt, vagy talán mégis jobb lesz, ha a névjegyet beviszi...

A bóbitás leány most még kedvesebben mosolygott.

- A nagyságos asszony már várja a nagyságos urat, - mondta nyájasan, miközben a lakásba vezető főajtóra mutatott.

Saáry kopogott, de nem kapott választ; félénken megnyomta tehát az ajtó kilincsét. Az első szobában, melynek berendezéséből, nagy elfogultságában, semmit se látott, egy teremtet lelket se talált. A zajra azonban, amit belépése okozott, egyszerre mozgolódás támadt a szomszéd szobában s a következő percben egy himzett kötényes, kipirult bakfis jelent meg ragyogó arccal a küszöbön. Ez a bakfis - mint utóbb meglepetve konstataulta - Masa asszony volt.

Saáry szertartásosan kezét csókolt, de a himzettkötényes kis hölgyet ez az udvariasság nem vesztegette meg; komolyan fölhúzta az orrocskáját s egy pásztorjelenetet ábrázoló falióra mutatójára mutatott.

- Tudja, hogy hány óra van most? - kérdezte szigorúan.

- Négy óra mult tíz perccel...

- Igen? És ha szabad tudnom, mikorra ígérte, hogy a látogatásával megtisztel? Maguknál talán négy óra után szokták inni a fekete kávé?

Megbotránkozva rázta meg szőke fejét, majd hirtelen nevetve vállat vont.

- Különben elérte a jó istenke büntetése, mert most meg kell elégednie az én társaságommal... A drága nagyapám pont négyig várt magára, de tíz perccel ezelőtt dühbe jött és elszaladt... Most magára vessen, ha hideg kávé kap, vagy ha unatkozni fog, de úgy kell magának, legalább hozzászokik a pontossághoz...

Csöngetett a szobaleánynak, hogy a kávé behozza, - és Saáry csak most jutott hozzá, hogy alaposabban körülnézzen. Hogyan került ide? Egyszerre úgy tetszett neki, hogy öntudatlanul maga mögött hagyta egész eddigi életét, a szürke nyárspolgárokat, akik emberemlékezet óta körülvették, a pénzszerzés gonosz és szívtelen munkáját, a foltos íróasztalokat, a cinikus emberszólást, a legénylakások és a hónaposszobák lealázó prózáját s egy eldugott, virágos ösvényre tévedt, melyet a sors csak boldog kiválasztottjai számára tartogat... Ez nem az a világ volt, melyet ő ismert... Az ablakokat selyemfüggönyök zárták el az utcától, a zöld

lombok közül hófehér márványszobrok pillantottak rá, könyvek és nappalok selyme csillogott a meleg lámpafényben s a japáni párnák finom gyűrődésén még ott látszottak egy karcsú asszonyi test körvonalai... Ismeretlen színek és illatok kábították el érzékeit s az a furcsa impressziója támadt, mintha a hétköznapi élet durva szögletei, melyek annyiszor belevágtak odakünn a lelkébe, itt egyszerre elveszítették volna élességüket... Az asszonyi finomságnak valami megvesztegetően édes poézise fogta körül, melyről mindeddig semmit se tudott s mely csodaszép és melódikus dallamként zengett körülötte az intim és világos fészekben... Félig behunyta a szemét és szinte álomképen látta maga előtt a Masa karcsú blúzá és aranyos hajfürtjeit, melyek harmonikus légysággal libegtek ide-oda a gyémántként tündöklő csillár alatt... És halkán, szentimentális érzékenységgel, mely mostanáig távol állott lelkétől, így szólt magában:

- Hát csakugyan élnek az édes kis tündérek, akikről az akaratos gyermekeknek a havas téli estéken mesélni szoktak?... Hát csakugyan hazugság, hogy az élet csupa piszkos és gonosz küzdelmek láncolata?...

Nem töprenghetett tovább, mert a szobaleány most begördítette a szalonba az ezeregyéjszaka asztalkáját, mely görnyedésig tele volt rakva mindenféle kíváncsi holmival; két hajszálvékony csészécskében forró fekete kávé párologott, az apró aranytálakban exotikus édességek csillogtak, egy sötét tölgyfaszekrényben pedig, mely a falusi templomok évszázados padjaira emlékeztette, vastag, kanonok-öves szivarok s aranyos egyiptomi cigaretták kínálgatták magukat... Masa eléje tette az egyik csészét, - gyűrűs kis keze ott motoszkált a Saáry szeme körül, - majd nevetve rágyújtott egy cigarettára.

- Egyszer már elcsábítottam, remélem, most se adja a szigorú aszkétát... Gyujtson rá, mert én csak akkor vagyok jó hangulatban, ha szivarfüstöt érzek magam körül...

Megitták a kávé, nagy füstfelhőket fújtak maguk elé, majd Masa kisleányos rakoncátlansággal rakta egymásra a lábait, miközben selyemharisnyája kivillant a szoknyája alól... Aztán egy mozdulattal megigazította vállán hímzett kötését s komolyan, de bájos kíváncsisággal tekintett a vendége szeme közé.

- Akarja, hogy jó pajtások legyünk, hogy mindig legyen valakije, akinek az örömeit és a szomorúságát elmondhatja? Meg van róla győződve, hogy nem valami felületes, elkényeztetett kis perszónával van dolga, hanem egy érett nővel, akit az élet tapasztalatai már sok mindenre megtanítottak? Elhiszi, hogy nem kisleány vagyok többé, hanem komoly asszony, aki rég túl van a fiatalkor bolondságain? Igen? Vagy a látszat szerint ítél és derogál magának, hogy egy magamfajta, csitri teremtetést a barátságával kitüntessen?

Saárynak eszébe jutott az aranyhaju, francia baba, melyet valamikor egy játékkereskedés kirakatában látott s egy pillanatig úgy tetszett neki, hogy ez a csipkés, finom kis hercegkisasszony elevenedett meg előtte a mesebeli szobácska világosságában... De ezt a gondolatát óvatosan eltitkolta.

- Azt hiszem, hogy maga az egész világon a legkomolyabb nő, - mondta képmutató arccal.

Masa helyeslőleg bólintott.

- Helyes, most nagy örömet szerez nekem, mert látom, hogy nem ítél a külsőségek szerint... A léha világ elkényeztetett kisbabának tart, de maga más, mint a többi, maga belelát a lelkembe... Itt a kezem rá, hogy hűséges kis pajtása leszek, de ehhez szükséges, hogy én is úgy ismerjem magát, mint maga engem...

Bizalmasan közelebb húzódott Saáryhoz, s pisze orrocskáját nagyképi pózzal szegezte a képviselőre.

- Mindeddig csak azt tudom magáról, hogy csunya fiú és kitűnő szónok s hogy elvileg a rossz szabóknál dolgoztat, mint minden zseniális ember... Azt is tudom, hogy tíz év előtt készült gallérokat hord s hogy a kacér asszonyokat épp úgy megveti, mint a sikkasztó bankpénztárost... Ennyi azonban, beláthatja, nem elég... Megengedi, hogy én is vethessek egy pillantást a lelkébe? Lesz szíves föllebbenteni kissé azt a függönyt, mely érzéseit és gondolatait eltakarja előlem?...

Saáry tünődve nézett maga elé.

- Attól félek, hogy csalódnai fog, ha a függönyt föl húzom... Nem gondolja, hogy üres színpadot fog látni, ahol nincsenek szereplők és díszletek?...

Masa asszony lebocsátotta a szempilláit.

- Kedves barátom, most már nemcsak azt tudom magáról, hogy ódivatu gallérokat visel, hanem azt is, hogy nem ellensége az asszonyos affektálásnak... Azt akarja velem elhitetni, hogy nincsenek érzéseit és gondolatait?... Ha így beszél, akkor mindjárt vissza is vonom azt az ajánlatot, mellyel az imént, királynői leereszkedésben, megtiszteltem...

- Kérdezzen és én töredekmesen vallani fogok, - kiáltotta megdöbbenve a fiatal képviselő.

- Lássá, így már sokkal jobban tetszik nekem, mert látom, hogy nem tartozik a megrögzött bűnösök közé. Most szépen el fogja mesélni egész élete történetét, mert én tudni akarom, hogy mivel töltötte az idejét, addig, amíg szerencsés végzete a kis pajtásával meg nem ismerette. Természetesen semmit se szabad eltitkolnia előttem, még azt se, hogy kik voltak azok az asszonyok, akik kegyeikkel kitüntették...

Saáry, akinek elfoglaltsága úgy eloszlott, mint a novemberi köd a déli napsütésben, engedelmesen meghajtotta a fejét.

- Az életem történetét akarja hallani? - kérdezte mosolyogva. - Elmondom dióhéjban az egész biográfiámat, mert, azt hiszem, ennyi is elég hozzá. Pólyásbaba koromban naphosszat egy kuckóban sirdogáltam, anélkül, hogy bárki is ügyet vetett volna rám. Később egy fűtetlen szobában, rossz világítás mellett tanultam a leckémet s rántott levest kaptam estére, nehogy a gyomromat túlterheljem... Amíg az érettségi vizsgát le nem tettem, nem volt egyetlen jó barátom se, egy öreg, hetvenhatéves papot kivéve, aki nagyritkán barackot nyomott a fejemre s még sokkal ritkábban egy-egy fényes tízkrajcárossal is megörvendeztetett. Az első új ruhát húszéves koromban vettem magamra s az első nő, aki rám mosolygott, egy kanonok fogatlan gazdasszonya volt. Szerelmi kalandom még nem volt és az első pohár pezsgőt két hónappal ezelőtt ittam, mikor magukkal együtt mulattam a dunaparti fogadóban. Azon a napon, mikor diplomámat a kezembe kaptam, lipói túrót vacsoráztam, mert fényűzőbb lakomára nem telt volna. Ettől fogva öt esztendőn keresztül sommás keresetek és pertári jegyzőkönyvek fogalmazásában merült ki összes szellemi energiám. Közben négy hétig átruccantam az alkoholizmus ösvényére, kocsmái félszerekben és üres hordók tetején ostobaságokat szavaltam az istenadta népnek, s egy este álmélkodva csíptem meg a karomat, mert fáklyások vonultak az ablakom alá, egy malacbanda a Rákóczi-indulót játszotta s egy atillás öreg úr messzececsengő hangon tudatta velem, hogy e pillanattól kezdve tagja vagyok az ország törvényhozásának. Ennyi történt velem október huszonharmadikáig, amikor életem egyetlen fordulópontjához jutottam...

- És ekkor? - kérdezte Masa asszony.

Saáry fölemelte a fejét, a cinizmus eltűnt arcáról, s szemei épp oly csodálatos fényességben égtek, mint a minap, amikor képviselőházi interpellációját elmondta.

- E napon - folytatta - megismerkedtem magával s megtudtam, hogy poézis és melegség is van a világon...

Szégyenlős mosolyra fakadt, mikor idáig jutott beszédében, mintha hirtelen megrestelkedett volna a szentimentális szavaktól, melyek önkéntelenül kitörtek a lelkéből. És most megint a régi öngúnyolódással folytatta:

- Amint látja, még mindig törzsökös vidéki vagyok, aki úgy beszél, mint egy műveltebb pénz-ügyőri szemlész... De maga az oka, miért provokált rá, hogy az életrajzomat elmondjam...

Masa pár percig hallgatott, aztán édes bakfisszemét, mely ugyancsak megcsúfolta előbbi hencegését, kíváncsian és megindulva szegezte különös vendégére. És olyan pillantással, melyben a gyerekleány naiv bájossága és az asszony anyáskodó nagyképüése egyesült, egy picurkát elérzékenyülve, egy picurkát csúfolkodva, így szólott:

- Mégis csak hallatlan, hogy az ilyen éretlen nagy gyerek hoz törvényeket az országnak...

Utazás Sajó-Eörsre.

A sajó-eörsi Gulliver - így hívták Laczházyt a képviselőházban - egy délelőtti átlátogatott Saáryhoz a baloldali folyosóra.

- Hol fogod tölteni az első farsangi estét? - kérdezte a barátjától.

A fiatal képviselő közömbösen vállat vont.

- Ugyanott, ahol az első őszi estét töltöttem, s ahol alkalmasint az utolsó téli estét is tölteni fogom. Vagy egy pesti kávéházban, vagy a falumbeli Arany korona éttermében, vagy Eötvös-utcai fényes lakosztályomban, ahol Josephine és Zsófia kisasszonyok szoktak mesélgetni nekem bátyjukról, a magyar színpad Napoleonjáról.

Az óriás furfangosan elnevette magát.

- Fogadsz velem, hogy egyik helyen se fogsz lenni a három közül? - mondta titokzatos hangon.

- Hanem?

- Farsang első napján felülsz a gyorsvonatra és hetven kilométeres sebességgel robogsz a sajó-eörsi állomáshoz. Innen viszont negyven lóerős autón száguldasz el a sajó-eörsi kastélyig, mely előtt fehérruhás leányok, önkéntes tűzoltók és Rákóczi-indulót játszó cigányok várakoznak rád, nem is szólva szegény barátodról, aki vendégei élén, magyar díszruhában fogja elmondani az üdvözlő szónoklatot...

Saáry oly ostobán nézett maga elé, mintha arról lett volna szó, hogy Laboréba vagy a Kanári-szigetekre kell elutaznia a legelső farsangi estén.

- Mit keresek én Sajó-Eörsön? - kérdezte csodálkozva.

- Ezt, édes fiam, ne tőlem kérdezd, hanem a zsarnok gondviseléstől, akinek szőke haja és édes kék szeme van, s akit a halandók idelelenn egyszerűen Masá-nak hívnak. Ez a bájos, kokett és rakoncátlan kis tündér most úgy rendelkezett, hogy te is részt fogsz venni a híres sajó-eörsi vadászatokon, s szeretném látni, van-e merszed hozzá, hogy a parancsának ellentmondj...

Saáry, aki némileg furcsának találta, hogy az elvált feleség a volt ura házában a szeretetreméltó háziasszony szerepét játssza, nem kérdezősködött tovább, hanem hálásan köszönetet mondott a meghívásért, s megígérte, hogy minden valószínűség szerint elutazik Sajó-Eörsre. Később azonban összetalálkozott az öreg Nyitray Ádámmal, aki a pszichológiai rejtélyt készségesen megmagyarázta neki.

- Csodálkozol, hogy nem gyűlölik egymást? - kérdezte nevetve a jókedvű szakállembert. - Legelőször is jegyezd meg magadnak fiacskám, hogy igazi barátság csak akkor kezdődhetik a házastársak között, ha már törvényesen elváltak egymástól. Másodszor nem szabad elfeledkezned róla, hogy itt két éretlen gyerkőcről van szó, mert az a cigányképű óriás csak a világ megtévesztésére játssza a komoly és felnőtt férfit. Amíg szerelem volt köztük, addig habozás nélkül kikarmolták volna egymás szemét, most azonban tisztelik és megbecsülik egymást, mert pártizni viszonyukat nem zavarja meg semmiféle önző és kellemetlen motivum. Laczházy szent fogadalmat tett, hogy ő keres méltó férjet a Masa számára, Masa pedig most is eljár édesanyjával a volt ura házába, hogy a lakását és a garderoberjét rendben tartsa... Igaz, ami igaz, hogy az én időmben a férfiak nem igen barátkoztak önzetlenül a szép asszonyokkal, de ez a mostani kor, úgy látszik, hasonlíthatatlanul tökéletesebb a réginél...

Saáry január elején szeretetreméltó levelet kapott Masa asszonytól. Ez állott benne:

„Kedves barátom, személyesen akartam fölkeresni magát a képviselőházban, de a szabók és divatárusnők miatt, akik életemet legalább húsz évvel megrövidítik, kénytelen vagyok egyelőre lemondani a politikáról. Két hét óta egyebet se teszek, mint ruhát próbálok, mert most ujabban az az ötletem támadt, hogy minden férfit magamba fogok bolondítani, s aztán kegyetlenül kinevetem őket... Az ember úgy áll bosszút a férfiakon, ahogy lehet... Ahhoz azonban, hogy ez a bosszú fényesen sikerüljön, rengeteg ruhára, kalapra, cipőre, selyemharisnyára van szükség, - maga tehát bizonyosan megbocsátja szegény Masájának, hogy így, rideg levélben, figyelmezteti multheti ígéretére... Laczházy átadta nekem a maga becsületszavát, mellyel megfogadta, hogy résztvesz a sajó-eörsi vadászatokon, s én ezennel ünnepiesen fölszólítom, hogy kezdjen hozzá sürgősen a csomagoláshoz. Tudom, hogy megveti a világi hiuságokat, s hogy a perrendtartás és a váltójog sokkal jobban érdekli a divatlapoknál és az öltözködés codexénél, ezért külön is fölhívom szíves figyelmét arra a körülményre, hogy Sajó-Eörs, minden látszat ellenére, kultúr hely, s hogy itt rövid vadászkekében vagy babszínű kabátban nem ülhet le a vacsorázó asztalhoz... Hozzon tehát magával egy becsületes smokingot (de ne a választókerületében csináltassa, hanem egy pesti szabónál) s tegyen le, ha fájdalommal is, arról a gondolatról, hogy este puha flanelingeket viselhet. Legjobb, ha e tekintetben a nagyapámmal tanácskozik, ő ugyanis, a közbeszólásokon kívül, egyedül csak a *comme il faut* öltözködéshez ért. Ugy-e nem haragszik, hogy ilyen impertinensül őszinte vagyok magához? Mondhatom, csunya dolog lenne, ha megharagudnék, mert én most is csak a maga javát akarom: itt ugyanis egész sereg szebbnél-szebb asszonyt fog találni, s nekem az a kívánságom, hogy valamennyit meghódítsa... Ha csak rólam lenne szó, akkor őrizkedném tőle, hogy ilyen indiszkrét legyek, hiszen magát én a durva darócban is rokonszenvesnek találnám... De itt - higgye meg nekem - én leszek a legcsunyább... Szóval siessen, dobja sutba a politikát, vásároljon be néhány csinos nyakkendőt, s ötödikén délben üljön föl a gyorsvonatra, de vigyázzon, nehogy rossz kocsiba szálljon, mert a maga szórakozottságától még az is kitelik, hogy Sajó-Eörs helyett Grácba vagy Szakállhőgyészre viteti magát. Ugy-e nem fog influenzát szimulálni, csak azért, hogy az ígéretét megszegje? Ha ilyesmire vetemednék, nagyon megszorítana, s akkor a kezem mindörökre levonnám magáról.

Tehát viszontlátásra a sajó-eörsi kastély terraszán, ahol falusi ártatlanságnak öltözködve, türelmetlenül vár magára -

Masa”.

Saáry Géza, - aki engedelmesen mértéket vettetett egy új smokingra, - ötödikén délben csak-ugyan helyet foglalt a Sajó-Eörs felé induló gyorsvonaton, s miután ötödfél óráig hasztalanul törte a fejét azon a problémán, hogy mit fog csinálni, ha véletlenül puskát adnak a kezébe, egy sötét estén megérkezett a kis vidéki állomásra. A perronon egy bundába öltözött, ijesztő óriás nyújtogatta feléje boldogan a karjait: a vendégszerető Laczházy volt, aki borzongva mutatott az állomás mögött elterülő hósivatagra.

- A fehér ruhás szűzek otthon maradtak, mert megfagytak volna szegénykéik az átlátszó tarlatán-ruhácskájukban... Szibéria ugyanis most valóságos klimatikus hely a sajó-eörsi síksághoz képest... A tűzoltóbandát se hoztam el, mert a diadalmi induló belefagyott a trombitájukba... De ha üdvözlő szónoklatot akarsz, ebben készségesen a szolgálatodra állok...

Saáry gavallérosan kijelentette, hogy kivételesen lemond az üdvözlő-beszédről, s egy hatalmas bundába burkolózva helyet foglalt Laczházy mellett a vörös automobilban, mely ott várako-

zott az állomási épületek mögött. A gyönyörű kocsi veszett gyorsasággal röpítette végig őket a havas országúton és az ámuló vendég tizenöt perc múlva elképedve meresztette szemét a sötétségből kicsillogó álmképre. A zuzmarás rengetegben, ezer és ezer, dértől csipkés karácsonyfa között, mesebeli palota ragyogott a villamos ívlámpák fényében... Száz ablak világított tüzes pirossággal az éjszakába, köröskörül pedig hóval borított fenyvesek álltak őrt komor fenséggel a kastély körül. Oly csodálatosan szép volt ez a látvány, hogy a cinikus Saáry dideregve ragadta meg a barátja karját.

- Itt lakol? - kérdezte megdöbbenve, szinte valami gyermekes félelemmel, mely egy pillantás alatt összes anarkista-elveit szétfujta...

Laczházy jókedvűen bólintott.

- Itt, - mondta. - Ha az ember már nem lehet állandó pesti lakós, akkor ebben a viskóban is megélhet valahogy...

A kapuboltozat előtt medvebőrbe bujt portás segítette ki őket az automobilból, a fűtött előcsarnokban pedig borotvált komornyik sietett eléjük, aki méltóságos hajlongással szedte el a fiatal képviselő podgyászát. Saáry csak futólagos pillantást vethetett az előcsarnok nehéz, régi módi butoraira, az óriási nyitott kandallóra, melyben hatalmas hasábfák lobogtak, a nagy bőrkarosszékekre, az ezüsttel kiveret dohányzóasztalokra, a kétoldalt fölfelé kanyargó lépcsőházra, mely misztikus folyosóban veszett el, mert házigazdája most barátságosan így szólott hozzá:

- Azt hiszem, szívesen veszed, ha magadra hagylak, hogy a hosszú utazás után kissé kipihend magadat... Másfélóra hosszat nyugodtan lustálkodhatsz, de akkor hozzá kell fognod az öltözködéshez, mert a vacsorát pont nyolckor találják... Különben félórával a vacsora előtt csöngetni fognak, s akkor még mindig elég idő marad, hogy kicsinosíthasd magadat...

- Sok vendéged van? - kérdezte Saáry, aki most épp oly elfoglultnak érezte magát, mint öt évvel ezelőtt, mikor az ügyvédi vizsga cenzorai előtt helyet foglalt.

- Oh, a vendégek zöme még csak holnap reggel érkezik, de azért nem kell attól tartanod, hogy ma este unatkozni fogsz. Sok jókedvű urat és még több szép asszonyt fogsz itt találni, akik mind égnék a vágytól, hogy a kitűnő szónokot megismerhessék...

Laczházy fölkereste vendégét a szobájába, ahol már egy nyájas tekintetű, fiatal legény sürgölődött nagy buzgalommal a kandalló és a mosdóasztal körül. Saáry utóbb egy fejedelmi mozdulattal elbocsátotta a komornyikot, aztán körülnézett ideiglenes fészkében. Ilyen szobákat eddig csak lelki szemeivel látott, a régi Scott Walter-féle regényekben, melyeket valaha a piaristák könyvtárából kikölcsönzött. A tölgyfabutorok egyike se volt százévesnél fiatalabb; masszív, megfeketült szubládok álltak a falak mentén, az ágy fölé sötétvörös mennyezet borult, a kandallóban mohos fatörzsek égtek, melyeknek lángja ott táncolt előtte a padozat medvebőrein... A bástyába vágott ablakmélyedésből, mely tágas szobának is beillett volna, festői kilátás nyílt a téli álmukat alvó fenyvesekre, melyeknek ágai gyémántos hótömegektől görnyedeztek... Régi századévek hangulata lebegett itt, mintha az idő nyomtalanul haladt volna el a sirbatért asztalosok remekein, akik egy gögös despota szolgálatának szentelték nyomorult földi életüket... Saáry félve nézett a dióbarna szárnyasajtóra, mert az az érzése támadt, hogy a nyusztrpémes nagyúr, aki csak az imént távozott innen, hirtelen lángoló homlokkal tér majd vissza, hogy a szemtelen tolakodót kiverje... Nagyfejú, vérbeborult szemü zsarnokok árnyképei lebegtek körülötte a levegőben, s egy bársonyruhas, himzettgalléros lovag hideg gúnnnyal nézett farkasszemet vele megkopott aranyrámájából... Oly ijesztő volt ez a tekintet, hogy a Davidicum egykori árvája félénken kuporodott össze a kandalló előtt álló karosszékben, s egy pillanatilag úgy érezte, hogy az erdők egész hótömege a lelkére nehezedik...

De most megszólalt a csöngetyü, s a régi Laczházyak, akik ily kegyetlenül ráijesztettek kései unokájuk vendégére, egyszerre visszatértek kriptájukba. Saáry tetőtől-talpig átöltözködött, aztán félénk és kíváncsi pillantást vetett az ezüsteretes tükörbe, mely ott függött a három-százesztendős sublád fölött. A fényes üveglapról egy idegen úr tekintett rá, aki ragyogó mell-vértet és selymes smokingot viselt, s akiben sehogyse birt ráismerni a poros pertárat bujó, szürke és igénytelen vidéki ügyvédre...

- Vajjon mit szólna az öreg praefektus, ha így kerülnék a szeme elé? - kérdezte magától elgondolkodva.

Lassan lefelé haladt a lépcsőkön, s egy kékfrakkos komornyikkal elvezettette magát az ebéd-lőbe. És amíg a zegzúgos folyosókon, az ódon képek közt végiment, mindegyre az a kérdés izgatta: milyen lehet a patinás keretben a Masa friss és eleven szépsége, s milyen visszhangot verhet föl a századéves kövek közt az édes és ezüstös gyermekhang, mely szünetlenül a fülében csengett?

Fehér mese.

Saáry, amikor az ebédlő ajtaja föltárult előtte, egy pillanatig állva maradt a küszöbön, mert úgy tetszett neki, mintha egy álom fantasztikus színei csillognának meg káprázó szeme előtt. A hatalmas bolthajtások, melyek régi kolostorra emlékeztették, az ablakok ólomkarikái, melyek gótikus szögletekbe futottak össze, a vén pohárszékek, melyeken nehéz ezüstkupák állottak, azonnal elárulták, hogy a régi Laczházyak fészkébe került, ahol századok előtt sirbátért vitézek ürítették valaha a remekbe készült billikomokat... Lelkében egy szempillantás alatt átvillámlott a zivataros éjszakák emléke, amikor a háborúból vagy rablókalandokból visszatért zsarnokok eszeveszett mulatozással verték föl a hófehér fenyvesek csöndjét, míg a nádfödeles zsellérházakban reszkető leányok figyeltek a szilajul fölhangzó hegedűszóra... Hihető volt-e, hogy a jóképű, kövér óriás egyenes leszármazottja a vérszomjas kalandornép-ségnek, melynek erőszakosságai vérvörös fénnel világítottak ide a XVI. század homályából? A tölgyfaburkolatos terem mennyezetéről most harmincágu, villamos csillár vetett világos-ságot a régimódi butorokra, az egyik sarokban pedig groteszk fénnel csillant meg a telefon csöngettyűje... Oly furcsa volt ez az anakronizmus, hogy Saáry egy percig ámulva állt meg az ebédlő küszöbén, de egy jókedvű hang hirtelen fölriasztotta álmodozásából.

- Talán elszánnád magadat, hogy beljebb kerülnél néhány lépéssel! - kiáltotta vidáman a házigazda, aki egy csapat színes csipkefelhő közt állt a hófehér asztal mellett.

Saáry most körülnézett a teremben: tíz-tizenöt gyönyörű, fiatal asszony nézett rá kíváncsian a magas virágállványok mögül, ismeretlen smokingos urak mosolyogtak rá látható kedvteléssel, egy elegáns, ezüsthaju pap pedig, aki eddig néhány tiszteletreméltó matrónával beszélgetett, érdeklődve szeméhez emelte a lorgnonját... A fiatal képviselőnek úgy rémlett, hogy a Laczházyak évszázados várkastélyából valami csodatévő szellem hirtelen átvarázsolta a XVI. Lajos versaillesi kastélyába, a Trianon finom selyembutorai közé, ahol csipkeruhás pásztornők és elegáns abbék gyültek össze a napkirály udvarlására... De nem volt ideje, hogy tovább töp-rengjen, mert Laczházy most udvariasan karonkapta.

- Hölgyeim és uraim, engedjék meg, hogy Saáry képviselő urat bemutassam önöknek, - mondta ünnepiesen a rózsásarcu óriás. - A hiréből már bizonyosan jól ismerik, hiszen csöpp hujja volt, hogy az egész kormányt meg nem buktatta s bennünket, gaz opportunistákat, végleg el nem söpört a föld színéről. A miniszterelnök, aki természetesen félti a pozícióját, most engem bízott meg, hogy a váramba lecsaljam s itt orozva elcsukjam abba a földalatti tömlöcbe, ahol őseim a veszedelmes rabokat őrizték... Mielőtt azonban mindörökre végeznék vele, előbb tisztességes vacsorát adok neki, hiszen ezután amúgy is penészes kenyéren fog élni, míg csak a jószívű halál meg nem könyörül rajta...

Mindenki kacagott, az asszonyok kacérkodva nyújtogatták feléje puha kezecskéjüket, melyeken drágaköves gyűrűk csillogtak, a férfiak sorra bemutatkoztak neki, a selyemtaláros abbé pedig - akiről kiderült, hogy a Laczházyak egyik kegyúri templomában plébánoskodik - mosolyogva meghajolt előtte.

- A nagyságod beszédét gyönyörűséggel olvastuk itt a perifériákon is, - mondta mélyszéges hódolattal. - Mert való igaz, hogy kötelességből a kormányra szavazunk, de szívünkben azért valamennyien ellenzékiek vagyunk.

Egy öreg úr, akit Laczházy castellanusnak nevezett, most intett a kékfrakkos komornyiknak, s a vendégsereg helyet foglalt a fehér asztalnál, mely csakúgy görnyedezett az ezüsttől és a porcellántól... Kristályos poharak, buja virágok, fantasztikus aranynipek csillogtak sziporkáz-

va a csillár fényében, a karzaton láthatatlan muzsikások cincogtatták hangszerüket, harisnyás lakájok lepték el a terem parkettjét, s a képviselőnek egy pillanatra úgy tetszeti, mintha egy mesebeli, királyi kastélyba tévedt volna, ahol a legifjabb hercegnő eljegyzését ünneplik... Érzékei annyira elkábultak, hogy szinte öntudatlanul ült le a faragványos karosszékre, melyet a komornyik szolgálatkészen visszahúzott előtte, s csak arra tért magához, hogy egy incselkedő hang ezüstös kacagással megszólalt mellette:

- Nem gondolja, hogy illenék talán jó estét kívánni?

Saáry csak most vette észre a szomszédnőjét: Masa ült mellette, akinek kedvéért a hosszú útra elszánta magát. De ez a Masa - szívdobogva konstataálta - nem az ő régi, egyszerű kis pajtása volt... A fiatal képviselő megdöbbenve, de néma elragadtatással emelte rá a szemét: az édes bakfis, akinek eddig jókedvű barátnőjét látta, mintha egy éjszaka alatt csodálatos módon megváltozott volna... Mosolygó gyermekfejét göndör fürtök övezték, hajában gyémántos diadém égett, mélyen decolletált ruhájából pedig vakító fehérséggel emelkedett ki meztelen válla és hófehér keblének gömbölyűsége... Nem a bájos és éretlen gyereklány volt többé, hanem a tudatos asszony, aki megértő kacérsággal tekint a férfiak szemébe s akinek pillantásában millió ki nem mondott ígértet lappang...

- Nem gondolja, hogy Nyugat-Európában köszönni is szoktak? - ismételte sértődött arccal Masa asszony.

A fiatal képviselő lesütötte a szemét és hangja, mely oly férfiasan csengett a képviselőház padjai között, most reszketett a fölindulástól.

- Hát Nyugat-Európában vagyunk? - kérdezte halkán, álmodozva, mintha önmagával beszélne.

- Maga talán azt hiszi, hogy Sajó-Eörs Szerbiában vagy Montenegróban fekszik?

- Nem, egy pillanatig az a csalódás fogott el, hogy a fantasztikus gyermekmesék országába kerültem, melyeket behunyt szemmel és dobogó szívvel járunk végig, s melyek tízéves korunkban örökre szétfoszlanak a semmiségbe... Hát igaz, hogy én most a valóságos életemet élem, s hogy maga csakugyan itt ül mellettem? Nem gondolja, hogy most rögtön megrázkódom, s ismét a kopasz, havas fákat fogom látni, melyek valaha árvaházi hálószobánk ablakai alatt bólogtak?

Masa elgondolkozva rázta meg szőkefürtös fejét.

- Nem hiszem, - mondta komolyan. - A látományok nem éreznek emberi gyöngeségeket, én pedig pokolian éhes vagyok... Kevés hát a valószínűség, hogy a maga csodálatos gyermekálmaiból kerültem volna ide a sajó-eörsi kastély ebédlőjébe...

Gyöngéden megsimogatta a Saáry kezét és jóindulattal folytatta:

- Itt hozzák a forró levest, ez, úgy hiszem, magát is visszavarázsolja a valóságos életbe... A tündérek - ezt maga is beláthatja - nem élnek bouillonnal és hetvenkettős sherryvel... A maga kis barátnője tehát nem tündér, hanem borzongó földi asszony, aki dideregve gondol arra a hősivatagra, mely az ablak alatt elterül...

Amíg az inasok a nagy ezüstitálakat körülvitték, s édes keringőhangok suhantak végig a virágos asztal fölött, Masa súgva megismertette barátjával a Laczházy-kastély vendégeit.

- Az a sötéthaju asszony a herceg jószágkormányzójának a felesége, akit a főméltóságú úr gyakran fölkeres délutánonként, kétségtelenül csak azért, hogy az újabb dán irodalomról csevegjen vele... Az öreg, szalmasárga nő a vármegye alispánnéja, aki megható jószívűséggel támogatja a legfiatalabb aljegyzőket... A rövidlátó, fiatal hölgy, aki két vörös rózsát visel a hajában, járásunk kitűnő főszolgabírájával lépett két év előtt oltár elé, s arról nevezetes, hogy

csak az aktív huszártiszteket tartja magához méltó, emberi lényeknek... Az almazöld-ruhás nimfa, aki az abbé mellett ül, most válófélben van az urától, mert a prózai ember nem akart belenyugodni abba, hogy a nimfák egyedül szoktak csatangolni a holdfényes éjszakákon... A smokingos urak arról híresek, hogy még sohase hallották a Tolsztoj nevét, de azért művelt és elegáns fiúk, akik hetvenkét órán át egyfolytában kártyáznak, anélkül, hogy idegrendszerük kimerülne... Az az ezüstfejű aggastyán, aki most vett harmadszor a parfáitból, a történelmi Gógánfay-nemzetség utolsó sarjadéka, akinek sirboltja fölött meg fogják fordítani a családi címet... Az öreg úr, erre való tekintettel, két hónappal ezelőtt elárvereztette a családi birtokát s most mint vendég és jó gibic él a környékbeli úri kastélyokban...

Saáry csodálkozva nézett pletykázó szomszédnőjére.

- Hát itt csupa rossz asszony és könnyelmű férfi él? - kérdezte naiv arccal.

- Nem, édes barátom, jó asszonyok is vannak, s derék férfiakat is annyit találhat itt, mint akárhol másutt... De ezekről unalmas lenne beszélni, hát maradjunk inkább csak azok mellett, akik gavallérosan gondoskodnak a mindennapi témáinkról...

A vacsora véget ért, a férfiak bevonultak a dohányzóba és a kártyaszobába, az asszonyok fölgyújtatták a nagy képesterem csillárait, ahol a vadászati évad alatt táncolni szoktak, de Masa hátramaradt az ebédlőben, s mutatóját titokzatosan az ajkára tette.

- Maga szenvedélyes táncos? - kérdezte halk hangon lovagjától.

Saáry megrázta a fejét.

- Nem hinném. Eddig legalább még sohasem próbáltam...

- Vagy ég a vágtyól, hogy a szép asszonyoknak udvarolhasson?

- Attól tartok, hogy nem értek a nyelvükön.

- Lássá, én a táncot talán az életemnél is jobban szeretem, de azért a maga kedvéért meghozom a legnagyobb áldozatot: lemondok egy félórára a bosztonról és a keringőről... Van magában olyan idegszál, mely a költői szépségekre reagál? Ha van, akkor semmitse szóljon, hanem kövessen, olyat mutatok magának, amit nyugalmazott államtitkár-korában se fog elfelejteni...

Több zegzúgos folyosón át egy zárt, loggiaszerű erkélyre vezette a képviselőt, a vár egy bátyaszerű kiszögellésére, mely büszkén, hideg magasságban trónolt a végtelenbe vesző síkság fölött. Most mindenütt szűzi fehérség csillogott, a sötét erdőfoltok belevesztek a rájuk nehezedő hótömegbe, s távolról, a látóhatár szélén, sejtelemszerű hegykolosszusok kódvonalai váltak el az éjszaka sötétségétől. Világos, tündérmesébe illő éjjel volt, a fák gyémántos virág-esőben ragyogtak, valahol messze egy befagyott malomkerék silhouetteje sötétlett, s nagy, élettelen, szinte dermesztő hallgatás lebegett a téli álmát alvó világ fölött. És a fehér halál e misztikus birodalmában, akár egy karácsonyi gyermekmese, tündökölt néhány világos ablak a bástyafalak között, mint az élet égő és lobogó szimbóluma...

- Szép? - kérdezte Masa asszony, oly halkán, mintha attól félne, hogy fölébreszt valakit...

Saáry nem felelt, de pillantása reszketve szállt végig a havas síkságon és úgy tetszett neki, mintha a gyermek, aki mellette állott, maga is elválhatatlan lenne a hófehér tündérmesétől, mely káprázó szemei előtt megcsillant.

- Gyönyörű! - akarta mondani, de nem volt rá képes, hogy érzéseit világos szavakkal kifejezze. E pillanatban attól tartott, hogy a gyémántos síkság, a zuzmaravirágos erdő és a hófehér asszony egyszerre eltűnik szeme elől, ha ajkait könnyelműen beszédre nyitja.

A reggeliző teremben.

Színhely: a sajó-eörsi kastély egyik kisebb ebédlője, az úgynevezett Lipót-terem, mely onnan vette a nevét, hogy II. Lipót császár, a családi legendák szerint, valaha benne töltött egy éjszakát, mint Laczházy Istvánnak, a híres comesnek vendége. A császár megfakult arcképe most is ott függ az ebédlő sötétbarna tölgyfaburkolatán. A nagy, nyitott kandallóban óriási lángok lobognak, melyek mohó szenvedéllyel nyaldossák az antik tűzfogó vörösréz cifraságait. Csupa évszázados butordarab, de az asztal fehér abroszán virágok és ezüstneműek ragyognak, s a sarokban, a hatalmas szamovár alatt, misztikus kékséggel reszketnek a meggyújtott spiritusz tűznyelvei. Az ablakon túl végtelen hőtömeg, melyben nyakig elsüppednek a falu szétszórt viskói, a túlelű erdőségek, a félelmetes hegypúpok, s mely valami kisérteties világossággal árasztja el a bástyába vágott reggeliző termet. A császár hálószobája ugyanis, a vadászat tartamára, afféle elegáns breakfast-room-má lépett elő, melyben száz kíváncs nyalánksággal várják az éhező vendégeket.

A Lipót-teremben a főszolgálat inasokon kívül e pillanatban csak egyetlen élő lény tartózkodik: Saáry képviselő, aki itt se tudott letenni arról a rossz szokásáról, hogy hat órakor a párnái közül kiugorjék. A többi férfi-vendég ma még korábban kelt, mint ő: a kürtszóra, mely a kastély udvarán a kora hajnali órákban fölharsant, mindnyájan elhagyták ágyukat, hogy szamojédoknak öltözködve, talpig bundában kóboroljanak a mértföldekre terjedő hósivatagon. Saáry azonban, akinek még sohase volt puska a kezében, élénken tiltakozott ama barbarizmus ellen, hogy az ártatlan nyulak életére törjön.

- Udvarolni fogok az asszonyoknak, - mondta bizonyos könnyedséggel, mely mindaddig egészen idegen volt tőle. - Ez úgy hiszem, inkább istennek tetsző cselekedet, minthogy az ember védtelen kis proletárokat legyilkoljon.

Saáryt tehát itt hagyták az asszony lovagjául, de a vadászok, akik irigykedve gondoltak a Lipót-terem korareggeli flirtjére, alaposan tévedtek: a kastély bájos vendégei csepp hajlandóságot se mutattak arra, hogy álmukat egy fényűző reggeli kedvéért megszakítsák. Tíz óráig mélységes csönd volt, s a lomha, téli nap már meglehetősen magasán járt az égbolton, mikor a komornákat hívó villamos csöngetyű hangosan szólni kezdett a folyosókon. Csakhamar kiderült, hogy a szép asszonyok nem ragaszkodnak az etikettes reggelihez, s az ágyukban elköltött teát sokkal többre becsülik a szertartásosan főszolgált hideg sülteknél és pástétomoknál. A vendégszobák ajtóit mögött csinos szobaleányok tüntek el, akik hatalmas ezüstitálcákat cipeltek, s a budapesti friseur, akit Laczházy táviratilag hivatott Sajó-Eörsre, délig unalmas tétlenségben lebzsel a kulcsárné szobájában.

Saáry már kétszer is megreggelizett, végigkóstolta az összes nyalánkságokat, rágyújtott egy óriási cigarettára, jó ideig szemlélte az ablak alatt elterülő Szibériát, belebámult a kandalló lángjába, végigolvasta az összes ujságokat, mikor végre - az idő már tizenegyre járt - az első női vendég megjelent a Lipót-terem ajtajában. A kivételesen friss és korán kelő teremtes Masa asszony volt, aki egy pillanatig ragyogó szemmel, mulatságos grimászt vágva, állott meg a kis ebédlő, küszöbén... Jókedvét egy különös látvány okozta: Saáry bóbiskolva, lehorgasztott fejjel ült a kandalló mellett, s egyáltalában nem vett tudomást arról, hogy álmai fölött egy édes kis női lény virraszt...

Masa (lábujjhegyen lopózkodik az asztalhoz, s mialatt két fűrt szőlőt s egy liliputi sandwichet elfogyaszt, szinte anyai gyöngédséggel nézi a békésen szendergő fiatal urat. Saáry végre, a delejes pillantás hatása alatt, lassan fölnyitja a szemét).

Saáry (zavartan): No de ilyet! Szavamra mondom, hogy tíz másodperccel ezelőtt még ébren voltam...

Masa: Oly édesen aludt, mint egy pólyásbaba a dadája ölében!

Saáry: Tulajdonképp nem is aludtam, csak mélyen elmerültem a gondolataimba.

Masa: A haza sorsán töprengett? Maguk politikusok már korán reggel is a haza sorsán töprengenek? Vagy csak déli tizenkettőkor kezdik? Laczházy, azt hiszem, távolról se oly szorgalmas, mint maga, mert ő - ha jól tudom - télen csak kettőtől háromig borong a szegény haza sorsa fölött. Nem igazság, hogy ő ezért a rövid munkaidőért épp annyi fizetést kap, mint maga, Saáry!

Saáry: Éppen Laczházy járt az eszemben, mikor az imént oly hirtelen meglepett.

Masa: Annyi bizonyos, hogy a maga agymunkája különös fizikai jelenségekkel jár. Hallottam férfiakról, akik gondolkodás közben az asztalon dobolnak, mások malmosdít játszanak az ujjukkal, olyanok is akadnak, akik hatvan kilométeres sebességgel rohannak föl s alá a dolgozószobájukban, de maga az első nagy gondolkodó, aki egy-egy probléma megoldása közben horkolni szokott.

Saáry (nem veszi figyelembe a gúnyolódást): Csakugyan egy érdekes problémán törtem a fejemet.

Masa: Nem vagyok indiszkrét, ha érdeklődöm a problémája iránti?

Saáry: Nem, mert maga az egyetlen lény a földön, aki e különös kérdésbe világosságot deríthet. *(Komolyan:)* Mondja, Masa, csakugyan azt hiszi, hogy mi jó pajtások vagyunk?

Masa: Mi a maga érzése?

Saáry: Az enyém?

Masa: Maga úgy érzi, hogy jó pajtások vagyunk?

Saáry (egyszerűen): Én csak azt tudom, hogy maga az első nő, akit egy pillanatig se tekintetem idegennek. Mikor másodszor beszéltünk egymással, az volt az impresszióm, hogy kicsiny gyermekkorom óta ismerem magát s hogy egy régi, álomszerű időben, melyre csak homályosan emlékszem vissza, kézenfogva játszottam magával egy gyönyörű kert közepén, melyet azóta csak álmaimban látok viszont. Néha azt hiszem, hogy magának panaszoltam el gyerek-szívem fájdalmait, s a maga puha kis keze vigasztalt meg hosszú ideig az emberek rosszaságáért. És ilyenkor hihetetlennek tartom, hogy magát csak hónapok óta ismerem, s hogy évekig élt és kacagott, anélkül, hogy minderről tudtam volna. Nem tartja ezt maga is különösnek? Én sokszor úgy képezem, hogyha kis húgom volna, csak ahhoz ragaszkodhatnám oly fájdalmas szeretettel, mint magához... Gondolja, hogy ez elég a jó pajtassághoz? Ha igen, akkor a szívemből jó pajtása vagyok...

Masa (meghatottan, de mosolygó arccal, mintha titokzatos dolgok járnának a fejében): Én már gyakran elgondolkodtam azon, hogy voltaképpen miért tekintem magát a legőszintébb barátomnak? Nem mondaná meg, hogy mit találok én magán, ami oly különös bizalmat kelt bennem? Saáry, magát senki se vádolhatja hiúsággal, hát elhiszi nekem ugy-e, hogy nem tartozik ama szép fiúk közé, akik az asszonyokat a legelső pillanatban meghódítják?... A külső jelek után ítélve, azt se tartom valószínűnek, hogy elegancia tekintetében a velszi herceg babéraitra pályáznék. Hízeglő szót még nem hallottam magától, az udvarlásban járatlanabb, mint egy ötödik gimnázista, az asszonyok nyelvét nem érti, sőt valljuk be, maga bizony néha veszedelmesen hasonlít azokra a savanyu világgyűlölőkre, akiket a nők hetedhét mérföldnyiről

elkerülnek. És lássa, én mégis furcsán vagyok magával: néha úgy érzem, hogy a legnagyobb titkomat is el tudnám mondani magának, bizalmasabb vagyok magához, mint az édesanyámhoz és sohase félnék attól, hogy valaha rossz és szívtelen tudna lenni hozzám... Nem mondaná meg, hogy mi ennek az oka? Én akárhogy is töröm a fejemet, nem tudom ezt a lélektani rébuszt megoldani.

Saáry: A legnagyobb titkát is el tudná mondani nekem?

Masa: Attól félek, hogy mindent el tudnék mondani magának.

Mindketten az ablak mellett állanak, s pár percig némán gyönyörködnek a Svájcra emlékeztető téli tájképben, mely a szemük előtt elterül. A dombok, az erdők, a házak, a hegyszakadékok szinte elmerültek a havas óceánban, csak a távoli vasuti töltés acélsinei csillognak ide az intenzív, fehér világosságban, mely a nagyszerűen romantikus tájkép fölött lebeg. Idebenn pompás meleg van s a két embert valami kifejezhetetlen gyönyörűséggel tölti el a raffinált kényelem, mely a jégország közepén, a biztos és puha fészekben körülveszi őket. Saáry a gyermek hűséges ragaszkodásával nézi a karcsúra fűzött, de pongyolaruhás Masát, aki néha-néha csipkéd valamit az édességekből, de aztán mosolyogva visszatér az ablakhoz.

Saáry (végre megszólal): Megveti maga a filisztereket?

Masa: Jó szívem van, hát megbocsátok nekik. Én a gyilkost is meg tudom érteni...

Saáry: Engem öreg papok neveltek föl egy rideg árvaházban, s azóta magamhoz hasonló szürke emberek társaságában töltöttem mostanáig az életemet. Az ultramodern dolgokhoz hát annyit se értek, mint a boszton-tánchoz. Meg kell hát bocsátania, ha olyasmit kérdezek magától, ami rögtön elárulja, hogy fantázia nélkül való filiszter vagyok...

Masa: Már előre megbocsátottam.

Saáry: Maga elvált az urától, s most mégis nyugodtan adja itt a háziasszonyt, holott jól tudja, hogy ezt az egész világ különösnek találja... Én, a szürke filiszter, már azt is különösnek találom, hogy beszélnek egymással s hogy együtt mutatkoznak azok előtt, akik házasságuk ideje alatt ismerték magukat. De ha ezt még meg is értem valahogy, az a szerep, amit maga a sajó-eörsi kastélyban játszik, már csakugyan titokzatos és érthetetlen előttem... Miért vált el az urától, ha erre a kitüntetésre érdemesnek tartja?... Nem találkozik itt olyan emlékekkel, melyek mostani élete harmóniáját megzavarják?... Vagy még most, a válás után is szerelemmel gondol az urára? De hiszen akkor csak egyetlen szavába kerülne, hogy a régi viszonyukat fölújítsák!

Masa (csöndesen megrázza a fejét): Nem, édes barátom, én nem gondolok szerelemmel az uramra. Akkor se voltam szerelmes, mikor a tizenhatesztendős gyerekfejemmel feleségül mentem hozzá... Egy nap - ez a nap minden leány életében elérkezik egyszer - én is összeházasodtam azzal a férfival, aki jobbszabásu smokingot viselt, mint a többi, aki úgy beszélt velem, mint a felnőttekkel szokás, s akkor francia babáimat én is boldog fájdalommal zártam el mindörökre a subládom fiókjába... Mikor később kiderült, hogy a jószabásu smoking tulajdonosa a ruhatárán kívül mellesteg húszezer hold földet is a magáénak mondhat, s hogy ősei éles pallossal végeztették ki a lázongó parasztokat, a családi tanács fölfedezte, hogy szerelmes vagyok, s én hálásan és könnyekig meghatva karoltam a jószívű óriásba, aki félelemmel, csodálattal és lelkesedéssel töltött el... Az a nemes önfeláldozás, hogy valaki velem, az éretlen tacsóval akar végighaladni az életem, könnyekig meghatott és elérzékenyített... Mikor később rájöttem, hogy az imádott lovag helyett csak kényelmes és jóindulatu garde-ra tettem szert, már késő volt jóvátenni a hibát, amit oktalán gyerekfejjel elkövettem...

Saáry: Utóbb megtudta, hogy Laczházy nem veszi túlkomolyan a hitvesi hűséget s ekkor csókot intett neki, pukkerlit vágott előtte és épp oly könnyűséggel libegett el az életéből, mint amilyennel valamikor beléje karolt... Rendben van... De miért ragaszkodik még most is hozzá, miért tartja legjobb barátjának, miért reprezentálja itt a szeretetreméltó háziasszonyt, miért vállalkozik arra a hőstetre, hogy egy egész vármegye pletyka-zsúrjainak hősnője legyen? Meg lehet ezt érteni józan ésszel? Maga megértené, ha más asszony volna a helyében?

Masa (olyan pillantással ingatja a fejét, melyben a női lélek minden alkotórésze együtt van: okosság, titokzatosság, kacérkodás, önfeláldozás, komédia, affektáltság és pózolás): Maga, szegény barátom, még nagyon kevésbé ismeri a barátnőjét, s így nem tudhatja, hogy engem ugyancsak nem lehet megérteni józan ésszel...

Saáry: Kezdem hinni!

Masa: Én nem vagyok olyan, mint a többi és elhiheti, hogy semmire se becsülném magamat, ha életemet az üres etikett-törvények szerint rendezném be... Mikor a házasság terhemre volt, hát gondolkodás nélkül visszaszereztem a szabadságomat, most, hogy az unalmas társadalmi törvények vannak terhemre, hát egyszerűen és könnyű szívvel megszabadulok tőlük... Laczházy nem az ideális férj, hanem az ideális jóbarát és én a barátaim megválasztását nem az anyakönyvvezető följegyzéseitől teszem függővé... Ennek a nagy gyereknek szüksége van rám és én egy sereg gonosznyelvű asszony kedvéért nem vagyok rá hajlandó, hogy szívtelenül elhagyjam... Magát se hagynám el, mert maga is egy éretlen, nagy gyerek, aki nagyképpen azt hiszi magáról, hogy érett ember...

A beszélgetés itt abbamarad, mert délre jár az idő, s az asszonyok végre teljes toalettkben jelennek meg a reggeliző-szobában. Egy inas jelenti, hogy a szánkók előálltak, s mindenki hangos zsvajjal igyekszik a kapu elé, ahol fölpántlikázott lovak és fantasztikus, piros-párnás alkotmányok várakoznak a vendégekre.

Masa (halkan Saáryhoz): Maga velem jön?

Saáry (ugyanolyan halkan): Akarja?

Masa: Parancsolom!

Saáry (kenetteljesen): A jó gyermek legelső kötelessége, hogy szerény és szófogadó legyen...

Mozgay Sándor.

A sajó-eörsi vadászatokat - hagyományos szokáshoz képest - műkedvelő színelőadás fejezte be, mert a kastély szép asszonyvendégei, akik mindnyájan meg voltak győződve arról, hogy voltaképp a színpadra születtek, válás előtt még egyszer magukba akarták bolondítani a könnyen hevülő vadászokat. A készülődések az egész házat fölforgatták; a folyosókon izgatottságtól tébolyodott szobalányok futkostak, a szobákban ruhákat próbáltak és szerepeket ismételtek, az ebédlőben pedig rögtönzött színpadot állítottak föl. A postamester, aki különben is megsziporított személyzettel dolgozott a vadászati évad ideje alatt, az első próba előtt permanens fiókhivatalt szervezett a kastély földszintjén, hogy a Budapestről érkezett csomagokat kezelhesse. A láz, mely a készülődéseket kísérte, többé-kevésbé mindenkit megőrjített, csupán Laczházy, a házigazda, őrizte meg derűs és zavartalan nyugalmát.

- Hölgyeim, az isten szerelméért, ne izgassák magukat! - mondta jóindulattal a kövér ember, aki maga is elvállalt egy huszszavas szerepet, noha a memorizálással már az iskola padjaiban is állandóan ellenséges viszonyban állott. - Az izgalom tönkre fogja tenni a hangszálaikat, sőt a szépségüknek is megárt, ahogy Hufeland, a tudós doktor, kétségbevonhatatlanul bebizonyította könyvében... Gondoljanak Duse Eleonórára és Sarah Bernhardtra, akik egy-egy új szerepük előtt teljes két hétig légmentesen elzárkóznak az egész világtól...

Az asszonyok nagyot csíptek a kövér házigazda karján, azt az ötletét azonban, hogy légmentesen elzárkózzanak a világ elől, gúnyos és megérdemelt kicsinyléssel fogadták...

Az előadást megelőző nap délutánján Saáry egy új, ismerősnek tetsző vendéget pillantott meg a billiárd-teremben összegyűlt urak között. Negyvenévesnek látszó, elegáns férfi volt, aki szenvedő mosollyal hallgatta a főispán beszédét, közben mélabúsan, szertartásos pózzal bólintva mindenfelé, mintha az egész társaság csak az ő ünneplésére gyűlt volna össze a tölgyfaburkolatos teremben. Látszott rajta, hogy nem közönséges ember; mesésen szép, szinte költeménybe való redingot-já plasztikus előkelőséggel simult természetéhez, fejét öntudatos göggel szegte hátra, de szemeiben poétikus szomorúság borongott... Saáry, mielőtt bemutatkozott volna neki, suttogva megkérdezte a házigazdát:

- Ki ez?

Laczházy megbotránkozva emelte karját a mennyezet felé.

- Ember, nem szégyened magadat, hogy még ezt se tudod? Ha Shakespearet vagy Petőfit nem ismered, az még hagyján, sőt azt se veszem rossz néven tőled, ha a miniszterelnököt vagy a saját pártvezéredet nézed előkelő idegennek... De ezt a férfiút, ezt a félistent már csakugyan ismerned kell, ha reflektálsz arra, hogy komolyan kulturlénynek tartsanak...

Kómikus megütődéssel rázta meg a fejét s halkan folytatta:

- Ájulj el a csodálkozástól és meghiúsultságtól: a férfi, akivel szerencsés végzeted összehozott, nem más, mint maga Mozgay Sándor, a nagy és halhatatlan színművész, akinek megalkotásával a magyarok istene végre jóvátette a nemzet évezredes megpróbáltatásait. Ő legalább - amint arcáról is láthatod - ezt hiszi. Önérzete különben teljes mértékben jogosult, hiszen tizenöt év óta minden lány szerelmes bele, s az asszonyok ideggörcsöket kapnak a gyönyörűségtől, ha a Váci-utcában találkoznak vele. Különben nemcsak az asszonyokat, de az ujságírókat is kivétel nélkül megbabonázta. II. Rákóczi Ferencről és Kossuth Lajosról még félannyit se írtak az ujságok, mint Mozgay Sándorról, aki nem igen tüszenthet anélkül, hogy a nyilvánosság erről pontosan ne értesülne... Elképzelheted tehát, micsoda könyörgésbe és

pénzbe került, míg nemzetünk himcsalogányát rá tudtam venni arra az áldozatra, hogy a sajtó-eörsi színielőadást rendezze... Az én kedvemért talán le se jött volna, de a Masa kacér, ravasz és finom levelecskéjének végre nem tudott ellentállani... Lejött és nekünk szentelt az életéből harminchat órát... Illik, hogy hálásan boruljunk a lába elé... Ezért ne fecsegjünk hát tovább, hanem járuljunk eléje födetlen fővel s üdvözljük a tekintetes haza nevében... Remélem, nincs kifogásod az ellen, hogy bemutassalak neki?

- Nekem? Sőt alig várom, hogy megismerkedjem vele! - válaszolta titokzatosan a fiatal képviselő.

Laczházy karonkapta képviselőtársát s odavezette a nagy színészhez a billiárdasztal mellé. A két férfi szótalanul kezét fogott, - Mozgay a megdicsőültek mosolyával, Saáry a vidéki ember szögleletességével, - de a képviselő sunyi pillantása mögött valami gúnyos és gonosz furfangosság lappangott.

- Óh, én már sokat hallottam a mesterről! - mondta szinte alázatosságszámba menő hódolattal.

- Csak hallott?

- Fájdalom, csak hallottam, mert magam elvileg nem járok színházba. De van két bájos, öreg barátnőm, akik egyszerűen szerelmesek a mesterbe. Ezek az ezüsthaju nők valósággal könnyeznek boldogságukban, ha a nagy, a híres, a halhatatlan Mozgay Sándorról beszélhetnek... Sejtí mester, hogy kik ezek az én öreg barátnőim?

Mozgay szelíd borongással ingatta meg bánatos abbé-fejét, anélkül, hogy a kérdésre válaszolt volna.

- Nem sejtí? - kiáltott föl csodálkozva Saáry képviselő. - Nem is gondolja, hogy kikről beszélek? Ez különben természetes is, hiszen alig van asszony Magyarországon, aki a mestert lelkesedésével el ne halmozná... Ez a két édes teremtés azonban százszor különb, mint a többi. Csak annyit árulok el, hogy a legjobb szívűk van egész Budapesten, hogy a hajuk már régóta az ezüst színében csillog, s hogy épp oly dolgosak és szerények, mint amily rajongó szeretettel gondolnak éjjel-nappal a legnagyobb színészre... Nos, még mindig nem találja el, hogy kikről van szó?

- Még mindig nem, - mondta Mozgay Sándor.

- Akkor nincs más hátra, mint hogy megmondjam a nevüket is... Tehát két aranyos, fehérhaju leányról beszélek, akik közül az egyiket Zsófiának, a másikat Josephine-nek hívják s akik boldogan és elégedett szívvel surolják fényesre a kilincseket és törölgetik hajnaltól napestig a butorokat, s közben mindig csak arra az egyetlen férfira gondolnak, akinek kedvéért egész életükben minden más férfiról megfeledtek... Ez a férfi Ön, kedves mester, Zsófia és Josephine kisasszonyok pedig a testvérnénjei. Hat hónap óta lakom a Zsófia és Josephine kisasszonyok fedele alatt, de másról, mint Önről, még eddig nem sikerült beszélnem velük... Magát emlegetik, ha kora hajnalban fölkelnek, hogy a konyhát befűtsék, ha délelőtt a vásárcsarnokba eltipegnek, ha ebéd után fáradtan elszunyókálnak, ha este - félig már leragadt szempillákkal - a frissen pörkölt kávé darálják. Mindig csak magát, mindig, mindig mintha dolgos életükben Ön volna a jókedv, a napsugár és a boldogság... De ez a napsugár - fájdalom - csak a Zsófia és Josephine kisasszonyok lelkében csillog. Hat hónap óta még nem voltam oly szerencsés, hogy önt, kedves mester, csak egyetlenegyszer is ott láttam volna a nénjei szerény udvari lakásában... Most azonban itt van és megszoríthatom a kezét és ha visszamegyek, bizonyára boldoggá fogok tenni két bájos, öreg dámát azzal a hírrel, hogy szemtől-szembe láthattam hírneves öccsüket, akiért minden pillanatban meghalnának...

A ravasz Saáry látszólag bókokat és kedvességeket mondott a nagy művészeknek, de a körülállók, akik élénk figyelemmel kísérték a beszélgetést, nagyon tisztában voltak vele, hogy Mozgay Sándor, puritán néneiről hallva, nem érzi magát a legjobban... A mélabús színész húsz év óta tiszteletreméltó ambícióval játszotta az életben az arisztokratát, a maga fajtábeliakkal csak felületesen érintkezett, ellenben beteges vonzalommal csüggött azokon a főrangú mecénásokon, akik leereszkedésükkel kitüntették. A színháznál azt beszélték róla, hogy nem is játszik szívesen a demokrata szerzők darabjaiban s a grófnői dilettáns szárnypróbálgatásai sokkal jobban izgatják, mint a merész, de közrendi osztályból származott tehetségek remekművei. Évekkel ezelőtt - előkelő barátja jóvoltából - szerencsésen bekerült az exkluzív kaszinó tagjai közé s azóta elvileg csak olyan emberekkel lépett bizalmas viszonyba, akik ősi kastélyukban laktak, udvarmestert tartottak s résztvettek a montecarlói galamblovó versenyeken...

- Igen? Csakugyan ismeri őket? - kérdezte a nagy színész kissé savanyu arccal, mikor Saáry képviselő végre egy méla akkorddal búcsút vett Zsófia és Josepbine kisasszonyoktól.

Laczházy, aki a jó házigazda tapintatával egyszerre megérezte, hogy vendégét ki kell szabadítania kellemetlen helyzetéből, most türelmetlenül tapsolni kezdett:

- Elég a beszédből, ne szórakozzunk tovább, hanem lássunk már az után, amiből élünk... Negyvennyolc óra múlva meg kell jelennünk a nyilvánosság előtt, itt van tehát a legfőbb ideje, hogy a komoly próbákat megkezdjük...

Idegesen betuszkolta a hölgyeket és urakat a kivilágított próbaterembe, de Masa asszony, aki a műkedvelő-társaság primadonnájaképp szerepelt, s egész nap a szobájában maradt, hogy a szerepével foglalkozhassék, egy pillanatra visszatartotta Saáryt az ebédlő ajtajában.

- Hogy tetszik magának Mozgay Sándor? - kérdezte a képviselőtől.

- Milyen minőségben? Mint színész, vagy mint magánember?

- Mondjuk, hogy mint színész.

- Erre, fájdalom, nem válaszolhatok, mert a színpadon még sohase láttam. De mint magánemberről már régóta megvan róla a véleményem.

- És az?

- Üreslelkű, sivár és gonosz komédiásnak tartom, aki csak annak szenteli az életét, hogy önmagából pogánykori kultuszt üzzön. Nem hiszem, hogy a régi pogányok annyira imádták volna a bálványait, mint ahogy ez a hiú és affektáló ember önmagát imádja. Magának nem ez a véleménye róla?

Masa gondolkodva rázta meg a fejét.

- Én a tökéletes férfi ideáljának tartom, - mondta mély meggyőződéssel.

- Komolyan beszél?

- Ha maga úgy ismerné, mint én, alkalmasint ugyanez lenne a véleménye felőle. Azt hibáztatja benne, hogy tudatában van talentumának és értékének? Ez, édes barátom, épp úgy hozzátartozik az igazi férfiassághoz, mint a bátorság, a gyöngédség, vagy a becsület. Mennyivel különb és nemesebb race ez, mint a sok üres és fecsegő műbohém, aki egy egész hosszú életet végigléháskodik! Ha fiatal lány volnék, attól tartok, hogy már az ősz haja és a negyvenéves kora ellenére is beleszerettem volna...

- És így? - kérdezte Saáry keserűen.

- Így? A magam korabeli vénasszony már nem követhet el olyan gyerekességeket, hogy beleszeressen valakibe...

A próbateremben csöngettek s a beszélgetés abbamaradt, mert a lelkiismeretes Masát kötelességei a színpadra szólították. De Saáry nem követte barátnőjét, hanem tünődve ott maradt az ebédlőben. Az járt a fejében, hogy voltaképp minden asszony egyforma s hogy a hitvány pózolóknak a világ teremtése óta mindig nyert ügyük volt azoknál a bájos teremtéseknel, akik naiv illuziójukat a legjózanabb valóságnál is többre tartják. És e tudatban majdnem oly rossz estéje volt, mint húsz évvel ezelőtt, amikor vacsora nélkül feküdt le néha a hideg árvaház hálósobájában.

A párbaj.

Röviddel a sajó-eörsi vadászatok után Saárynak lovagias ügye támadt, mely meglehetősen port vert föl s a fiatal képviselő nevét a nyilvánosság előtt egy csapásra népszerűvé tette. A lapok nagy cikkeket írtak róla, ezzel a címmel: *A purifikáló Saáry*. Egy ujság kijelentette, hogy ez az ember, akit tegnap még senkise ismert, voltaképp a parlament lelkiismeretét képviseli...

A lovagias ügy előzményei a pártklubban játszódtak le, ahol e napokban eleven élet folyt; az ellenzék szokatlanul kemény ostromot intézett a kormány ellen s esténként gondbaborult hadvezérek és hangos közkatonák töltötték meg a kivilágított termeket. Arról volt szó, hogy a kabinet dolga Bécsben se áll a legjobban, hogy az uralkodó már elejtette a miniszterelnököt, s hogy az okos és erélyes akciónak most okvetlenül kormánybuktatás lesz a vége. Az ellenzék vezérkara ragyogó optimizmussal ült haditervei fölött, a kormány feje pedig, aki fáradtabb volt, mint valaha, erőltetett és természetellenes jókedvvel védte megingott pozícióját.

A vitarendező bizottság, mely az ellenzék parlamenti hadjáratát vezette, hivatalosan négy tagból állt, de mindenki tudta, hogy tulajdonképp csak egyetlen férfi dolgozik láthatatlanul a kulisszák között. Ez a férfi Vereczkey Sándor volt, a bodrogi képviselő. Kifelé éleseszü, lelkes és makulátlan hazafinak tartották, intimusai azonban rég tudták róla, hogy politikai kalandor. Csavartagyú, ravasz és mindenre elszánt ember hírében állt, akit halandó aligha tudna zavarba hozni, de akit legjobb barátai is képesnek tartottak arra, hogy a kövéren termő, buja völgyek kedvéért minden lelki furdalás nélkül leszálljon a hideg elvek magaslatáról... A lángoló hazafi, köznyelven szólva, perfid és közönséges panamista volt. Beszédeit borongó fájdalommal olvasták a perifériákon, de talán ugyanabban az időben, mikor a vidéki olvasókörök egyhangú lelkesedéssel választották dísztagjaik sorába, s mikor a lakomákon öblös kupákat ürítettek egészségére, ő titokban a miniszterekkel konferált, akiket pár órával azelőtt még lelketlen hazaárulóknak minősített. A klubban az a misztikus babona keringett, hogy Vereczkey Sándor legalább öt példányban egzisztál; ez a különös hit onnan eredt, hogy a bodrogi képviselőt állítólag ugyanabban a pillanatban meg lehetett találni öt különböző miniszter várótermében. A kedélyes csevegők közt, akik a déli órákban a parkettes miniszteri társalgókat megtöltötték, mindig ott lehetett találni a véresszájú ellenzéki képviselőt, aki anekdotákat mesélve, jóízű szivarfüst mellett várakozott arra, hogy a kegyelmes úr színe elé kerüljön. És mikor a párnázott ajtó kinyílt s a miniszter honfibútól megkopaszodott feje egy pillanatra láthatóvá lett a délelőtti napfényben, a kegyelmes úr mindig őt, a modern Petur bánt vette, legelsőnek észre s nyájas gesztussal, bizalmasan hunyorítva így szólott hozzá:

- Parancsolj!

A szegény szabadjegykérők, a vidéki tanítók ügyefogyott pártfogói, az idétlen Ferenc József-kabátot viselő falusiak, akik vörös kezüket szűk glacié-keggyükbe bújtatták s reszketve gondoltak arra, hogy pár pillanat múlva egy eleven miniszter színe előtt fognak állni, ilyenkor bámulva és megzavarodva tekintettek a barnaruhás kis öreg után, aki a kegyelmes úr karján tünt el az impozáns szárnyas-ajtók mögött. Mi keresni valója van egy ellenzéki képviselőnek a kereskedelmi miniszternél? Ezeknek az árkáiai pásztoroknak még sejtelmük se volt róla, hogy a Vereczkey Sándor aktatáskájában láthatatlan kincsek hevernek; finom kis szubvenciók, nagyszerű vasúti engedélyek, dúsan jövedelmező patikák irományai, melyek egy éjszaka alatt súlyos ezresbankókká változnak...

A pártvezér, aki maga féltékenyen óvakodott minden inkorrektiségtől, idegesen legyintett a kezével, ha képviselőtársa dolgait néha futólag szóba hozták előtte.

- Mindenkit megrágalmaznak - mondta kedvetlenül, - akinek a közélet körül érdemei vannak. A mosóné-pletykák nem fognak rávenni arra, hogy pártom legértékesebb harcosát elejtsem...

A nagyfejűek barátsága kiváltságos pozíciót teremtett Vereczkey számára a pártkörben, s bár mindenki tudta róla, hogy jó pénzért akár az édesapját is eladná, senkise követte el azt a megfontolatlanságot, hogy véleményét nyílt színen éreztesse vele. Saáry Géza volt a legelső, aki a bálványt egy téli estén le akarta dönteni trónusáról...

A fiatal képviselő az öreg Nyitray Ádám előtt szóba hozta, hogy másnap, - interpellációs nap lévén, - kérdést akar intézni a kormányhoz a kivándorlási botrány ügyében, mely a sajtót napokon át foglalkoztatta. Félőrával a bizalmas beszélgetés után Vereczkey elfogta képviselőtársát az olvasószobában.

- Hallom, hogy holnap interpellálni készülsz! - mondta kissé impertinens hangon, miután Saáryval leereszkedőleg kezet fogott. - Igaz ez?

- Igaz.

- Nem gondolod, hogy már maga ez a kijelentésed is illojális?

- Amennyiben?

- Amennyiben vannak bizonyos formaságok, amelyektől még a legzöldebb fiatalság örve alatt se lehet eltérni. Ezek közé tartozik az is, hogy a képviselők csak pártjuk tudtával szólalhatnak föl a Ház plénumában. Kinek jelentetted be, hogy a kivándorlás ügyében interpellálni akarsz?

Saáry szelíden megrázta a fejét.

- Senkinek, - mondta csendes hangon.

- Ez esetben légy kegyes tudomásul venni, hogy interpellációd most egyáltalában nem aktuális s hogy holnap minden fölszólalástól tartózkodnod kell. Ez a kérdés nem tartozik azok közé, melyekben a párt a nyilvános pertraktálást szükségesnek tartaná. Ennyit a holnapi tervedről. A jövőre vonatkozólag pedig szerényen arra kérlek, hogy lángoló, szónoki temperamentumodat, melyet különben nagyra becsülök, akkorra tartogasd, mikor abban pártod is gyönyörködni akar. Rendben vagyunk?

A fiatalember gúnyosan bólintott.

- De mennyire! Holnap el fogom mondani interpellációmát, de neked viszont szabadságodban áll, hogy beszédem elől a folyosóra menekülj.

Vereczkey arca szinte eltorzult a haragtól.

- Azt mondd, hogy figyelmeztetésem dacára is beszélni akarsz? - kérdezte elképedve.

- Azt mondom, hogy mindig föl fogok szólalni, ha erre a lelkiismeretem kényszerít. A lelkiismeretemet épp oly kevéssé rendelem alá a pártfegyelemnek vagy taktikázásnak, mint annak a szempontnak, hogy valamelyik miniszter megharagszik.

- Kit vádolsz azzal, hogy a miniszterek haragjával törődik?

- Legfőlebb azokat, akik a miniszterek előszobáiban öszüljek meg. Azokat, akik nyílt színen véres haditerveket eszelnek ki, de titokban az ellenséggel paktálnak. Azokat, akik a színpadon a jellemeket ábrázolják, de a kulisszák mögött jövedelmező üzleteken törik a fejüket. Megbocsáss, nekem ilyen régimódi elveim vannak, de tekintetbe kell vened, hogy mindeddig falun éltem, ahol az emberek még kissé ostobák és elmaradtak...

- Úgy látszik, nemcsak ostobák, de meglehetősen arrogánsak is... A te példád legalább ezt bizonyítja...

A kis dialog, melynek híre már félóra mulva érthetetlen módon kiszivárgott a politikusok és ujságírók közé, jelentőségénél sokkal nagyobb port vert föl; az elhangzott gorombaságokat merész fantáziával kiszínezték, sokan biztosan tudták, hogy Saáry vén panamistának nevezte képviselőtársát, sőt annak a pletykának is akadtak hívői, hogy a kiváló férfiakat csak a klubszolgák energiája akadályozta meg a tettegesség elkövetésében. Néhány kormánypárti lap a közélet purifikátoraként emlegette Saáry Gézát, de a pártbeli ujságok mindenáron való okvetetlenkedésnek bélyegezték a fiatal képviselő eljárását. Utóbb kiderült, hogy Vereczkeynek elszánt hívei vannak a pártban, akik - Isten tudja miért? - habozás nélkül síkra szálltak érte. Maga a vezér is elkeseredve vett tudomást a szégyenletes belviszályról s a lesújtó nyilatkozatok, melyekkel a csúf epizódot kommentálták, arra kényszerítették Saáryt, hogy egy udvarias, de rövid levél kapcsán bejelentse kilépését a pártkörből. Mielőtt azonban a dolgok idáig fejlődtek volna, a két fél meztelen karddal állt szemben egymással a vívóterem porondján... Mindketten sápadt dühvel támadtak, de a sors az öregebb gladiátornak kedvezett; Saáry jókora sebet kapott s vagy két hétig fájdalmas lázzal hevert elhagyott hónapos szobájában.

Mikor az igazmondás mártirja - egy lap így nevezte Saáry Gézát - március elején, kissé megfogyva lábra állott, jó ideig elérzékenyülve és táguló tüdővel sétálgatott a napsugaras utcákon... Később, estefelé, egyszerre eszébe jutott a barátnője, aki betegsége alatt ibolyabokrétákat küldözgetett neki s egy konflissal elhajtatott a Masa asszony lakására. Maga se tudta miért, de hirtelen kimondhatatlan vágy fogta el, hogy a fiatal asszony édes gyermekhangját meghallja, s néhány órán át szótalanul üljön a zongora mellett, míg barátnője szeszélyesen és álmodozva kalandozza végig a melódiák birodalmát. Masa azonban nem borult a nyakába, mint ahogy betegágyán lázas fejjel elképzelte, hanem megdöbbenve csapta össze láttára a kezecskéit.

- Édes barátom, maga borzasztó színben van... Eddig se volt valami kövér legény, de most ijesztően lesoványodott... Most le fog ülni és megiszik egy csésze forró teát, reggel pedig - akár akarja, akár nem, - sietve leutazik a Quarneróra...

Masa asszony utóbb sajátkezűleg kiszolgálta cinikus vendégét, majd melléje ült és hosszú prédikációt tartott neki. Ezt mondta:

- Kedves fiam, maga még nem nőtt ki a gyerekcipőiből, hiába adja itt nekem a megállapodott politikust... Látszik, hogy nincs egy jó asszony az oldala mellett, aki megóvjá attól, hogy ostobaságokat elkövessen... Hát maga még komolyan hisz a tanító bácsi oktatásában, hogy az őszinteség a legnagyobb erények egyike?... Nem tudja, hogy a tanító bácsik évezredek óta bolondítják a gyermekeket? Az őszinteséget, édes fiam, csupán az amerikai vasútkirályok, a kétéves bábék és a paralitikus öregek engedhetik meg maguknak... A többiek, - az okosak, az erősek, szóval az élet igazi művészei, - még tévedésből se vetemednek oly könnyelműsége, hogy őszinték legyenek valakihez, mert jól tudják, hogy ezzel a saját maguk halálos ítéletét írják alá... Mi szüksége volt magának arra, hogy erkölcsbíróként lépjen föl egy oly országban, ahol az erkölcsbírák csekély kivétellel a hajléktalanok menhelyén végzik az életüket? Ha csak annyi gyakorlati esze lett volna, mint egy tizenöt éves bakfisnak, akkor mindennap ragyogó szemmel tudakozódott volna az öreg Vereczkey egészsége után, ahelyett, hogy meggondolatlanul panamistának nevezze... Maga bízvást a saját útján haladhatott volna akkor is, ha csak gondolatban kritizálja meg ezt a mindenható, vén gazembert... A purifikátorok, szegény barátom, már a bibliai Ádám óta éhenhalnak... Mindezeket különben már a kilencéves fiúk is tudják, csak maga ragaszkodik konokul ahhoz az álomvilághoz, amelybe - vakon és siketen - begubózta magát...

Komolyan, anyai fontoskodással beszélt, míg Saáry bűnbánólag tette a kezét a szívére és így szólott:

- Igaz, csak szídjon össze, mert megérdemlem... Térdeltessen ki a sarokba, írassa le velem százszor, hogy az őszinte gyermek virgácsot érdemel, én belátom, hogy a legnagyobb büntetésre is rászolgáltam... Fájdalom, még csak azt sem ígérhetem meg, hogy hamarosan megjavulok...

Masa szigorúan fölhúzta az orrocskáját, a lábával pedig energikusan toppantott.

- Ha nem akarja, hogy örökre levegyem a kezemet magáról, akkor jó fiu módjára engedelmeskedni fog nekem... A jövőben sohase fog többé saját gyerekfejére hallgatni, hanem mindenben kötelességtudólag tanácsot kér tőlem... Magának égető szüksége van egy jó kis nőre, akinek a kisujjában is több a tapasztalása, mint az ilyen éretlen és ideálista tacsókóknak... Megértette?... Ezután ne halljam hát többé, hogy őszinte mer lenni valakihez, kivéve az okos és hűséges barátnőjét, akinek minden gondolatát bevallhatja... Így lesz, mert én akarom, punctum... És most haza fog menni és sietve becsomagol s addig vissza nem tér Budapestre, amíg legalább öt kilóval meg nem hízik... Nagyokat fog sétálni a tenger partján, hatfogásos lakomákat eszik végig, egy kicsikét minden este becsíp és semmire se gondol, csak arra, hogy a kis pajtásának sűrűen küldje a szebbnél-szebb anzikcokat... A hazára majd addig szívességből én fogok vigyázni...

Saáry behuntya a szemét és így válaszolt:

- Minden úgy lesz, ahogy parancsolja, kis anyácskám... Meg se állok a tengerpartig, engedelmesen meghízom öt kilóval, s a panamistáknak alázatosan előre köszönök... Meg fogja látni, hogy a tanév végén egyest kapok a magaviseletből...

A tengerparton.

Mikor Saáry, elutazása napján, búcsúzkodás végett megjelent a barátnőjénél, Masa váratlan és meglepő hírrel fogadta.

- Tudja, mi az ujság? Nagyszerű utitársat szereztem magának s most már igazán nyugodt vagyok, hogy nem esik semmi baja. Egy édes, drága asszony fog magával utazni, aki arra született, hogy minden kiskoru és gyámoltalan embernek a védőangyala legyen. Eltalálja, hogy kire gondolok?

- Az öreg Perkátay grófnőre, a Szent Szívek című jótékonyági egyesület díszelnöknőjére. A jellemzésből legalább azt hiszem...

- Édes fiam, az öreg Perkátay grófnőtől maga bízást kieshetnék a kupéból, rossz vonatba szállhatna, s úgy meghülhetne, hogy két hétig se kelne föl az ágyából. Az én védőangyalom azonban meg fogja magát óvni minden bajtól. Ha most se találja ki, hogy Mariskáról van szó, akkor bátran megsütheti az emberismeretét...

Mariska - amint tudjuk - a Laczházy huga volt, a Masa egykori sógornője, akihez az elvált asszony, a beállott változások után is, szinte beteges rajongással ragaszkodott. Mariska - mi tagadás - meg is érdemelte, hogy kivételes teremtésnek tartsák. Még fiatal asszony volt - most töltötte be a huszonhetedik esztendejét - de mióta, három évvel ezelőtt, özvegyé lett, végképp és hősiesen lemondott arról, hogy benne még ezután is a szeretnivaló asszonyt lássák. Mariska a jóságra, az emberszeretetre, a szerénységre és derűs alázatosságra rendezkedett be. A szerelmi titkár szerepét épp oly nagyszerűen betöltötte, mint amily készséggel vállalkozott arra is, hogy barátnői helyett ecetes ugorkát és cseresznyebefőttet készítsen. De leginkább akkor volt elemében, ha ismerősei házában beteg akadt; Mariska, aki ilyenkor hivatása magaslatára emelkedett, a kótenye mellett nagy kulcsosomóval gazdasszonykodott délelőttönként az idegen konyhákban, délután pedig érdekes történetekkel mulattatta a szeszélyes és unatkozó páciens.

- Meg tudja becsülni, mit jelent az, hogy Mariska most állandóan ott lesz az oldala mellett? - kérdezte Masa asszony lelkesedve.

Saáry tréfás meghatottsággal mormogott, Masa pedig elmesélte, hogy sógornője meghült a sajó-eörsi vadászatokon s a családi tanács emiatt szigorúan elrendelte, hogy három hétig sós levegőn kurálja magát. Mariska eleintén hallani sem akart afelől, hogy barátnőit ily hosszú ideig árván hagyja, de mivel életében még sohase látott tengert, végre is elszánta magát arra az áldozatra, hogy ripszbutorai, beföttes üvegei és régimódi nippjei közül kimozdul.

A fiatal képviselő, aki ünnepélyesen megígérte Masának, hogy jó és engedelmes fiucska módjára fog viselkedni, már az úton meggyőződött róla, hogy csakugyan jóságos védőangyalra tett szert. A pályaudvaron Mariska ügyelt föl rá, hogy a csomagjait el ne hagyja s mielőtt szobaleányával éjjeli nyugalmára visszavonult volna, előbb aggódva megkérdezte utitársát:

- Van hálófülkéje?

- Minek az?

- Annak, hogy ne összegyűrve és agyonfáradva érkezzék meg kora hajnalban Fiuméba. Közöséges kupében nem utazhatik, mert akkor a szemét reggelig le nem hunyja. Várjon csak, majd mindjárt beszélek a hálókocsi kalauzával...

Mariska - rövid tárgyalás után - kibérelt Saáry számára egy véletlenül üresen maradt hálószaoszt s miután lelkére kötötte, hogy gondosan betakarózzék, maga is visszavonult a fülkéjébe.

A három tagból álló társaság délelőtt együtt hajózott át Abbáziába s mivel a tengeren gyönyörű idő fogadta őket, egyszerre az az érzésük támadt, hogy valami varázslat folytán, egyetlen éjszakán át, a világ másik oldalára, a tavasz és napsugár hazájába kerültek. A Quarnero vize csillogott az aranyos verőfényben s a Monte-Maggiore kacér hósípkája nevetéses nagyizolásnak látszott előttük. Távolról idefehérlettek a chersói és vegliai sziklák, a kis tengerszorosban füstökádó gőzösk szántották a kékbe játszó opáltengert s a partok felől, ahol otromba gyárépületek húzódtak meg a kopár hegyoldalban, friss szellő csapott az arcukba. A hóval fődött Karszt tetején robogó vonatok felhőföslánya lebegett, de itt édes és illatos tavasz volt, mintha a tegnapi jégsivatagból hirtelen valami exotikus meseországba kerültek volna, ahol pálmák és citromfák virulnak. Mariska meghatva, könnyes szemmel nézett a tenger ködbevesző síkságára, melyen millió aranyfolt reszketett, de utóbb ijedten és aggódva pillantott Saáryra, aki álmodozó arccal hajolt ki a hajó korlátján.

- Vigyázzon, még beleszédül a vízbe, annyira elmerül a gondolataiba... És tölje fel a kabátja gallérját, mert itt hideg van és nagyon könnyen torokgyulladást kaphat...

Saáry és Mariska asszony a Südstrand egyik regényes penziójában szálltak meg, melynek ablakai és erkélyei a tengerre nyíltak; - ez a szerencsés körülmény arra indította őket, hogy jó ideig a vizet nézzék, ahelyett, hogy a podgyászukat kicsomagolták volna. Mariska utóbb összeismerkedett a házvezetőnővel, aki előzékenyen följánlotta neki a szolgálatait s tíz perc múlva már viharos érdeklődéssel kérdezősködött az isztriai húsarak, piaci viszonyok és érdekesebb pletykák felől. Saáry, miután látta, hogy itt nem igen veszik hasznát, sietve megmosdott és átöltözött, majd hosszabb terepvizsgálatra indult a tengerparton. Előbb Ikáig sétált, majd villamoson átrándult Voloscába s jóideig lustálkodva kószált a festői és ütött-kopott olasz házak között. Félkettő volt, mire hazatért s Mariska a penzió előcsarnokában gyöngéd szemrehányással fogadta:

- Hol jár ennyi ideig étlen-szomjan? És vékony felöltőt hord, mintha legalább is július vagy augusztus volna?... Ez a napsugár csak ragyog, de nem melegít, s mi sem könnyebb annál, mint hogy egy kiadós influenzát szerezzen magának... Most azonban siessen az ebédhez, úgyse kap már meleg és tisztességes ételt...

Mariska és Saáry a következő napokban hihetetlenül összebarátkoztak egymással s reggeltől estig kettesben kószáltak a tengerparti sziklák között, sőt negyednap már együtt rándultak ki Pólába, hogy a hadikikötőt és az amfiteátrumot megnézzék. A négyórai út alatt hosszan, bizalmasan és őszintén beavatták egymást eddigi életük történetébe. Mariska sokat beszélt az uráról, aki a legnemesebb férfi volt a földön (ilyen embert - mondta - meg sem érdemelnek az asszonyok), majd letörölte a könnyeit és egy hirtelen fordulattal áttért azokra az apró bajokra, melyekkel a falusi gazdálkodás együtt jár. Saáry csakhamar megtudta, hogy barátnője micsoda elveket vall a befőttkészítés dolgában s nem egy értékes tudnivalót sajátított el az apró baromfiak tenyésztéséről is. Az őszinteség, mellyel a derék Mariska megtisztelte, arra ösztönözte a képviselőt, hogy ő is leplezetlenül kitárja lelkivilágát s bőven és részletesen emlékezzék meg arról az időszakról, amikor kizárólag rossz kávéból és fényűző álmokból élt. Mariska meghatva és részvétellel hallgatta végig, aztán - isten tudja, miféle logikus összefüggést talált a két téma között - meglehetősen különös kérdéssel fordult a képviselőhöz. Ezt kérdezte tőle:

- És az asszonyok sohasem érdekelték?

- Az asszonyok csak a boldog embereket érdeklik - mondta Saáry elgondolkodva. - Nekem mindig csak az járt az eszemben, miből fogom előkeríteni év végén a vizsgadíjaimat.

- És most? - folytatta konokul Mariska.

Saáry ravaszkodva elmosolyodott.

- Most? Amint tudja, már rég végeztem a vizsgálóimmal, ilyen gondjaim tehát évek óta nincsenek többé...

- Édes barátom, én nem a vizsgálói iránt érdeklődöm, hanem szíve és az érzései iránt. Most se gondol álmodozva a szép asszonyokra? Most is a politika a legfőbb gondja? Nekem bátran bevallhat mindent, bizonyos lehet benne, hogy a titkát híven és becsületesen megőrzöm...

- Hát csakugyan olyan a külsőm, mintha szerelmes volnék valakibe? - kérdezte cinikusan a fiatalember.

- Nem, a külseje csakugyan nem olyan. - mondta komoly arccal Mariska asszony. - Aki így látja, az bizonyosra veheti, hogy a csődtörvény százszor jobban érdekli az asszonyoknál és a szerelemnél. De nekem - lássa - csodás talentumom van abban, hogy a szerelmes embert ezer lépésről is megismerem, s nagyon csalódnám, ha maga e percben nem egy drága kis teremtésre gondolna, akit irigy hegyek és érzéketlen hullámok választanak el magától. Nem igaz? Meri a szemembe mondani, hogy nem találtam el az igazságot?

Saáry jó darabig tünődve nézte a gyöngén hullámozó vízfodrokat, majd így válaszolt:

- Kedves nagyságos asszonyom, én e pillanatban nem egy drága kis teremtésre gondolok, hanem a vidéki takarékpénztárra, mely a minap azzal bízott meg, hogy kétszáz váltókeresetet nyújtsak be a törvényszékhez. Nem a szerelmi búbánat gyötör tehát, hanem az a gondolat: mi lesz a sürgős váltópöreimből, amíg én könnyelműen és lelkiismeretlenül lebzselek itt egy idegen országban...

Mariska nem firtatta tovább a barátja szívügyeit, hanem egy kissé sértődött arccal merült el az angol regénybe, melyet hazulról magával hozott. Három napig nem hozta szóba a titokzatos kis nőt, akire a tengeri út közben célzott, a negyedik nap estéjén azonban diadalmasan bekopogtatott a Saáry szobájába.

- Nem alszik? - kérdezte jókedvűen.

- Dehogyan. Most írom a tizedik képes levelezőlapot...

- Akkor jöjjön ki egy percre, mert mutatni akarok valamit...

A képviselő kíváncsian sietett ki a folyosóra, ahol Mariska egy telegrammal a kezében várakozott rá.

- Olvassa - mondta boldog izgatottsággal.

A táviratot Masa asszony küldte s arról értesítette benne Mariskát, hogy a reggeli vonattal Abbáziába érkezik, mert egy pillanatig se bírta Budapesten maradni abban a tudatban, hogy drága Mariskája idegen földön betegen fekszik...

- Maga betegen fekszik? - kiáltott föl a képviselő csodálkozva.

Mariska szerényen, ravasz pillantással sütötte le a szemét.

- Nem érti, csakugyan nincs annyi sütnivalója, hogy a taktikámba belelásson? Azt írtam neki, hogy szörnyű módon influenzás vagyok, mert elhatároztam, hogy mindenáron idecsalom. Haragszik érte? Nagyon elítél a hazugságomért?...

Saáry nem válaszolt a kérdésre, hanem egy eszeveszett mozdulattal magához ölelte a barátnőjét s viharosan, szinte tébolyodott örömmel kezét csókolt neki. Mariska nagynehezen elhárította a rohamot, óvatosan egy sarokba vonult a telegrammjával, majd ezt mondta:

- Hát mégis csak van valaki, aki a kétszáz váltóadósnál is jobban érdekli?... Az ilyen komoly emberről, mint maga, ezt már csakugyan nem hittem volna... Jó, jó, csak maradjon a helyén, mert csöpp híjja, hogy az előbb is agyon nem szorított... Most szépen jöjjön le vacsorázni, aztán feküdjék le, hogy korán reggel fölkelhessen... Mert ugyebár, megteszi nekem azt a szíves-séget, hogy kora reggel bekisér Fiuméba, s velem együtt megvárja a budapesti gyorsvonalat?

Eső.

Korán reggel. A Monte-Maggiore fölött nehéz felhők lebegnek, a tenger aggasztóan hullámozik s néha egy-egy hideg esőcsepp hull a fázkolódó pálmákra. Minden zöld, de a nedves, ősziessen borzogató időjáráshoz képest ez a szín szánalmas és stilustalan. A parkban még egy lélek se jár, a boltok zárva vannak, csak egy elkeseredett villamos robog nagyképű csilingeléssel Volosca felé. A fürdővendégek még mélyen alszanak a lebocsátott redőnyök mögött, s az egész kép inkább egy unalomba süppedt vidéki város, mint egy klimatikus üdülőhely benyomását kelti.

A molón, melyhez egy didergő, viharverte gőzös van láncolva, mindössze hat személy hemzseg: két álmos háziszolga, egy köhögős öreg úr a leányával, s Mariska asszony meg Saáry képviselő. Mariska talpig érő gummiköpenyeget s szürke selyemsipkát visel, Saáry hosszú mencesikoffot, aminőt már csak a kisebb mezővárosokban élő segédtelekkönyvvezetők hordanak. A depresszív időjárás ellenére mindketten frissek és jókedvűek, s látható izgatottsággal várják, hogy a hajóhidon álló és sűrűn ásító kapitány az indulásra jelt adjon. Végre megkondul a hajó harangja s mindketten helyet foglalnak a fedélzeten. Rémes bűgös, mely az egész Quarnerót fölveri s melynek hallatára az összes villák és penziók megremegnek, kísérteties lánccsörgés s a hajó nekiindul a nyugtalankodó víznek, mely fölött sötétszürke fátyol lebeg. Cherso és Veglia egészen eltűnnek a ködben s a Karsztból egy árva sziklafal se látszik.

Mariska (hosszú pillantást vet a hajót ostromló hullámokra): Nem úgy érzi magát, mintha valahol az északi tengeren járna?

Saáry: Én ezt a ködös és misztikus szürkéséget százszor szebbnek találom, mint a napsütést, kék vizet és a hajók körül leelkedő delfinek raját. Egy norvég legenda jut az eszembe, melyet gyerekkoromban olvastam s mely épp úgy megfogta a fantáziámat, mint ez a fájdalmas, szomorú és poétikus ködvilág. Gyerekkoromban az volt az álmom, hogy zuhogó záporban, ólmos felhők alatt fogok kóborolni az óceán hullámain...

Mariska (akiben a legszebb látvány se tudja megölni a gondos és pedáns háziasszonyt): Kapott reggelit a penzióban?

Saáry (hősies tiltakozással): Ki gondol a reggelire, mikor a forrongó hullámhegyek tetején táncol? Maga nyomorult tejeskávéról ábrándozik, mikor a természet legfenségesebb színjátékát nézheti?

Mariska: Kedves barátom én attól félek, hogy magát nem a köd és a tenger lelkesíti föl ennyire, hanem az a gondolat, hogy félóra múlva partra szállhat Fiumében... Tegye a kezét a szívére, és vallja be őszintén: nem gondol most százszor szívesebben a fiumei pályaudvarra, mint az óceán hátán végigszáguldó szélvészre?

Saáry: Már megbocsásson...

Mariska: Maga az államvasút öreg podgyászfordóira most sokkal poétikusabb lángolással gondol, mint a sirályokra és albatroszokra, melyek a tajtékzó hullámok fölött repkednek...

Saáry: Nem értem...

Mariska: De én értem és bizonyos vagyok benne, hogy maga csak komédiázásból szaval itt nekem a norvég legendákról, mert az esze nem a vízen és a felhőkön jár, hanem a piszkos, kőszénzagú pályaudvaron, ahová a budapesti gyorsvonat ötnegyed óra múlva berobog... Legyen férfi és ismerje be őszintén, hogy amíg itt nekem gyönyörű frázisokat mond, azalatt

folyton a percekét számlálja s idegesen, türelmetlenül, gyerekes gyűlölettel nézi a ködöt, mely a fiumei molót eltakarja előlünk... Sokkal öregebb asszony vagyok, semhogy a szerelmes férfit ezer közül is föl ne ismerném...

Saáry: Maga nem hisz abban, hogy az ember barátságot is érezhet egy asszony iránt?

Mariska: Erről a témáról minden hónapban olvasok egy-egy szerkesztői üzenetet, abban a napilapban, melyet gyerekkorom óta járatok... A szerkesztői üzenetek írója öreges makacssággal hisz a férfiak és nők közt dúló, önzetlen barátságban, én azonban meg vagyok győződve róla, hogy az efelé fenkölt érzéseket még a legöregebb férfi is csak a tisztas és fehérhajú matronák számára tartogatja... Masához még a hetvenéves aggastyánok is aligha közelednének önzetlen barátsággal... Ez képmutató meghazudtolása volna a természetnek, mely az ilyen bájos kis teremtésekot alkotja...

Saáry: Sohasem bántanám meg egy tiszteletlen gondolattal se...

Mariska: Kedves barátom, az asszonyok néha azokat a gondolatokat találják tiszteletleneknek, melyek a férfiak előtt - legalább elméletben - tisztességeseknek látszanak... A szép kis nők - ezt bízvást elhiheti nekem - nincsenek mindig elragadtatva azoktól a férfiaktól, akik önzetlen barátsággal közelednek hozzájuk... Ezt különben maga épp úgy tudja, mint én, de sokkal gyávább, semhogy az igazi érzéseit be merné vallani előttem...

Saáry: Biztosítom, hogy téved.

Mariska: Saáry, nekem már leánykoromban is az volt a legkedvesebb foglalkozásom, hogy a szerelmesek panaszait meghallgattam, s az akadályokat, jóságos tündér módjára, elhárítottam az útjokból... Mint tizenötéves bakfis, édes könnyeket hullattam, ha a nálam idősebb leányok a szívemen kisírták magukat, s mióta asszony vagyok, csak akkor érzem jól magamat, ha a szerelmesek körül a jóságos gondviselés szerepét játszhatom... Elhiszi, hogy boldognak szeretném látni a kis Masámat, aki a legszebb és legédesebb asszony az egész világon? Elhiszi, hogy magát se tartom rossz fiúnak? De nem, most már nem is akarom, hogy válaszoljon, mert éppen elég volt a norvég hangulatból... Jöjjön, kísérjen le a szalonba, mert a maga ködvilága veszedelmesen forogni kezd körülöttem...

Saáry lekiséri a sápadt Mariskát, aki behunyt szemmel dől hátra a szalon plüsskanapéján, maga pedig visszatér a fedélzetre. Negyedórán át szótalánul nézi a veszettül táncoló hullámokat, míg végre, közvetetlen közelében, egyszerre csak feltűnik a kikötő forgóhídja... A hajó lassan síklik végig a záporban rakodó gőzösök között s pár pillanat múlva horgonyt vet a molónál. Mariska mosolyogva megjelenik a rézburkolatú lépcsőzeten, s bágyadtan kapaszkodik a barátja karjába.

Mariska: Éppen ideje volt! Mondhatom, hogy nem születtem tengerésznek.

Nagynehezen kerítenek egy zárt kocsit, mely a végkép tönkreázott utcákon át kiviszi őket a vasúti állomáshoz. A gyorsvonat érkezéséig még több idejük van húsz percnél, - ez az a húsz perc, mely sokkal idegesebbé teszi az embert, mint rendes körülmények között két egész hónapi várakozás. Mariska helyet foglal a váróteremben, Saáry pedig - ideges unalmában - cigarettára gyújt. Végre megszólal a jelzőcsöngettyű, s a budapesti vonat hóval fődött lokomotívjával begördül a pályaudvarra. Az utasok közt rögtön föltűnik a prémekbe és shawlokba burkolt Masa asszony, aki szeles sietséggel, rózásra pirult arccal ugrik le a kupé lépcsőjéről. Oly üde és jókedvű, mintha öt perccel ezelőtt lépett volna ki a fürdőszobájából. A tizennégyórás utazás egyáltalánban nem látszik meg rajta.

Masa (megpillantja Saáryt és Mariskát, s ámulatan csapja össze a kezeit): Na hallod, na hallod!

Mariska (a nyakába ugrik és viharosan össze-vissza csókolja a barátnőjét).

Masa: A táviratod után azt hittem, hogy egy szegény haldoklót fogok viszontlátni, akinek már csak percei vannak hátra az életből. De hiszen te pompásabb színben vagy, mint valaha!

Mariska: Tegnap még haldokoltam, de arra a hírre, hogy te vonatra ültél drágám, rögtön kigrottam az ágyból. Nem hallottál soha a lélektani alapon való gyógyulásról?

Masa: Szegény Mariskám, te, ugylátszik, mint notórius szédelgő fogod befejezni az életedet! (Saáryhoz, akivel közben barátságosan kezet rázott:) Mi történt magával?

Saáry: Velem?

Masa: Meghízott és olajbarnára sült, mintha legalább is félévig harcolt volna az arabok ellen, az afrikai sivatagban. Szóval, alávalóan becsaptatok, gyermekeim, de most már mindegy, úgy kell nekem, ha oly csacsi voltam, hogy ily közönséges csalásnak fölültem. Most azonban sies-sünk reggelizni, mert mindjárt rosszul leszek az éhségtől.

A kis társaság kocsiba ül s az Európa-szálló kávéháza elé hajt, hogy itt várja be az abbáziai hajó indulását. A két asszony szerelmesen egymáshoz bújik s még melegében elintézi az összes budapesti pletykákat. Saáry - bár az eső még mindig zuhog - úgy érzi, hogy a tengeren aranyos verőfény csillog, a házak tavaszias napsugárban fürdenek, s az utcákon kivétel nélkül boldog és elégedett emberek járnak, akik nyájas és biztató pillantásokat vetnek feléje. A kávéházban az az impressziója, hogy most issza életében a legjobb kávé s az egyiptomi cigarettában, melyre rágyújtott, finom és egzotikus illatokat fedez föl. A csirkefogó olasz pincért kedves és puritán nyárspolgárnak, a kávést önzetlen emberbarátnak s Mariskát valami mesebeli jó szellemnek nézi, akinek hasonmásai eddig csak a szorgalmas gyermekek számára írt tündérregékben szerepeltek. Hogy a Masa ezüstös hangja, édes nevetése, gracióz karcsúsága micsoda érzéseket kelt benne, arról egyáltalán nem bírna számot adni magának. Csupán azt érzi, hogy két-három esztendő tisztevése elengedne az életéből, ha Masa most lehúzná a keztyűjét s ő a szíve szerint kezet csókolhatna neki...

Később valamennyien beszállnak a hajóra, mely fürgén kikanyarodik a fiumei kikötőből. Az eső eközben eláll, a Karszt kopár sziklái fölött megjelenik a legelső napsugár. A nagy, fehér hajókon, az otromba gyárkéményeken délies verőfény tűz végig s a Monte Maggiore fehér hősipkája élesen megcsillan a napsütésben. Saáry furcsának és érthetetlennek találja, hogy míg az idejövétel közel egy óráig tartott, most öt-hat perc múlva már kikötnek az abbáziai molón. A tengerbe nyúló földnyelven világos ruhás asszonyok és selyemsipkás urak sürgölődnek s a hegyoldalban álló villák és penziók tarka színekkel rajzolódnak a tavasziasan fűszeres levegőbe.

A két asszony a kíváncsi tömeg sorfala közt vonul ki a hajóból és Saáry boldog, büszke és mégis szerény pillantással nyugtazza a néma elismerést, mely a Masa szőke fürtjei körül repked. A pálmákon esőcseppek sziporkáznak, a hotelablakok égnek a napfényben és a kirakatokban kíváncsú apróságok kacérkodnak a sétálók százaival. A tenger felolvasztott zafírként csillog, s szerelmes gyöngédséggel simogatja a parti sétatér szikláit.

Öt perc múlva megérkeznek a penzióba, ahol a kis pesti asszony számára fejedelmi lakosztályt foglaltak le. Masa a lépcsőfölgéjénél eláll sietve búcsút vesz a barátjától.

- Én most levetem a fűzőmet - mondja - és jót fogok lustálkodni délig, mert a hálókocsiban egész éjjel nem tudtam lehunyni a szememet. Mariska mesélni fog nekem, hogy könnyebben elaludjak, maga pedig elgyalogol Lovranáig s ezalatt folyton arra a kimondhatatlan boldogságra gondol, hogy ma délben szomszédom lesz az asztalnál...

Saáry kezét csókol a hölgyeknek, de mielőtt távoznék, Masa bizalmas és alamuszi pillantással néz a szemébe.

- Azt hiszem, hogy jól fogunk mulatni hármascskán, - mondja nevetve. - Ahogy magunkat ismerem, azt hiszem, hogy felségesen mulatunk...

A féltékeny Saáry.

Este egy olasz művészársaság rendezett hangversenyt a penzióbeli közönség szórakoztatására, s az asszonyok, akik fenéig ki akarták üríteni az élvezetek kelyhét, dekolletált ruhában, hajukban nyíló rózsákkal jelentek meg a szálloda halljában. A zsúfolt előcsarnokban csakhamar minden érdeklődés feléjük fordult; Masa a tizennyolcadik századbéli, rózsásfehér pasztellképekre emlékeztette a szálloda férfitendékeit, Mariska pedig - akiről csak most derült ki, hogy még cseppet sem érett meg a komoly gardedám szerepére - a Hungáriát jelképező, egészséges és bájos teremtés benyomását keltette a felcicomázott asszonyok körében.

Saáry, aki a Masa jóvoltából maga is gyöngyvirágot tűzött a smokingja gomblyukába, gyönyörködve, de kissé elámult arccal nézte a csodamódra megfiatalodott, pusztai özvegyet.

- Szeretném tudni, mit pózolt itt eddig a meghiggadt matróna szerepében! - mondta vállatvonva. - Tudja, hogy minden férfi magát nézi? Akinek ilyen válla van, az ne játssza a szerelmesek védőangyalát, hanem törődjék elsősorban a saját maga dolgaival... Nézze csak azt a fehérhajú bácsit ott a sarokban; szegény most már a második pápaszemét is az orrára biggyeszi, csak-hogy magát még jobban szemügyre vehesse...

- Csúfolódik, mert vénasszony létemre kivágott ruhát vettem magamra? - szólott Mariska szégyenkezve.

Masa azonban lelkesedve magához ölelte a barátnőjét.

- Drágám, esküszöm neked, hogy mindnyájunk között te vagy itt a legszebb! Ha csak sejtelné is lenne róla, hogy milyen bájos vagy, sohasem öltöznél többé sötét és öreges ruhákba. Ha én férfi lennék, biztosítalak, hogy verseket írnék hozzád...

Mariska - ennyi bók hallatára - pirulva sütötte le a szemét, a további udvariaskodást azonban megakadályozta az a jókedvű társaság, amely hangos örömmel közeledett a Masáék asztalához. A társaság egy rózsásarcú öreg úrból s két cigányképű vasgyúróból állott, akikben ötven lépésnyiről meg lehetett ismerni a civilbe öltözött huszártiszteket. A három férfi oly boldog lelkesedéssel üdvözölte Masát, mint az afrikai fenevadak közt kószáló angol a misszionárius kunyhóját.

- Maga itt? - kiáltotta boldogan az öreg úr, aki az első pillanatban olyasféle mozdulatot tett, mintha az egész világ szemeláttára a keblére akarná ölelni a fiatal asszonyt.

Masa egy tréfás mozdulattal elhárította magától a szeretetnek ezt a kitörését, aztán megismertette régi barátait a zavartan maga elé pillantó képviselővel.

- Ez Saáry, a híres politikus, aki most új erőt gyűjt a tengerparton, hogy a kormányt kiméletlenül összezúzhassa... Ez a három úr pedig a nevezetes Szentkúthy-familia, vagy - mint otthon némi túlzással nevezik őket - a szent család... Különben hajdani, legkedvesebb szomszédaim, akik mindig gavallérosan gondoskodtak róla, hogy ne szűkölködjem udvarlókban... A derék fiúk állandóan inspekciót tartottak, nehogy a lacházi kastélyt egy pillanatra is unalmasnak találjam...

A beszélgetésből csakhamar kiderült, hogy az öreg úr azonos a szentkúti nábob néven ismert sokszoros milliommossal, aki a fiaival együtt két héten át vendége volt a Sándor Henrik főherceg yachtjának. Sándor Henrik főherceg évenként kétszer megfordult a felföldi vadászkastélyban, s a vendégszeretetet, mely annyi feledhetetlen élvezethez juttatta, most azzal hálálta meg, hogy Szentkúthyékat magával vitte Dalmáciába. Az *Arany Sirály* két hétig kószált a

rongyos dalmát halászfalvak között, s fejedelmi utasát csak tegnap tette le Brioni szigetén, ahol a főherceg az influenzás trónörököszt meglátogatta.

- A fenséges úr - mondta a fiatalabbik Szentkúthy - udvariasan följánlotta, hogy bárhova elvitet bennünket az *Arany Sirállyal*... Elmehettünk volna Indiába vagy Japánba is, de mi habozás nélkül Abbáziát választottuk, mert egy titokzatos sejtelem megsúgta nekünk, hogy itt a földkerekség legszebb asszonya várakozik ránk...

Később az is kiderült, hogy a két fiú aktív huszártiszt, aki ez idő szerint korlátlan szabadságot élvez, mert az ezrednél teljes mértékben osztották a főhercegnek azt a kifejezett aggodalmát, hogy a fiatal Szentkúthyak egészségi állapota megkívánja az erőteljes tengeri levegőt.

- Maguk betegek? - kérdezte a kezét összecsapva Masa asszony, miután a két lélettől duzzadó, nyulánk oroszlánkölyket egy gyöngéd pillantással végigsímogatta.

János és György, - így hívták a szenvedő husárokat - fájdalmas arccal horgasztották le a fejüket.

- Hát nem látja, hát nem olvassa le az arcunkról, hogy mind a ketten a végét járjuk? Se nem eszünk, se nem alszunk, s a lélek már hónapok óta csak háltni jár belénk... A lélektől ez annál furcsább, mert magunk - nagy elkeseredésünkben - egyáltalában nem fekszünk le hajnal előtt.

Az öreg úr, aki frissesség dolgában bízást vetekedhetett a fiaival, utóbb elmesélte a dalmáciai út történetét s mivel pompás és jó humorú elbeszélő volt, szenzációs, új pletykákkal mulattatta a csillogó szemmel figyelő asszonyokat. Minthogy a hangverseny gyorsabban véget ért, mint az öreg Szentkúthy előadása, a két asszony közlekedéssel fogadta azt az ajánlatot, hogy az estét a tengerparti kávéházban fejezzék be. Mielőtt azonban Masa és Mariska a köpönyegüket lehozatták volna, Saáry bágyadtan kijelentette, hogy fejfájása miatt - őszinte sajnálatára - kénytelen búcsút venni a társaságtól.

- Le akar feküdni? - kérdezte megütközve Masa asszony.

- Mondja inkább, hogy meg akarok enni egy fél kiló aszpirint, - válaszolta mártirmosollyal a képviselő.

Masa durcásan vállat vont, de Mariska óvatosan közelebb húzódott a barátjához.

- Édes fiam, nem gondolja, hogy örültség, amit cselekszik? - súgta fejcsóválva.

- Örültség, hogy lefekszem, ha a fejem fáj?

- Még pedig a legnagyobbak egyike, amit életében elkövetni fog! Hát azt akarja, hogy ez a két fiú szabadon és ellenőrzés nélkül udvarolhasson Masának? Na, jöjjön, vegye gyorsan a kalapját, mert bizony isten, mindjárt megharagszom...

A társaság megivott a kávéházban néhány üveg pezsgőt, elhuzatott egy-két nótát az Abbáziában vendégszereplő pesti cigánnyal, aztán - mivel lefeküdni még mindig korán volt - hosszú sétát tett a holdfényes tengerparton. Az öreg úr közben folytatta leleplezéseit Európa uralkodó családjairól, - fizetség gyanánt mindössze azt kötötte ki, hogy Masa belekaroljon, - a fiúk pedig előadták azokat a kuplékat, amelyekkel egy bécsi színész az *Arany Sirály*-on a főherceget mulattatta. A fiumei világító-torony már abbahagyta éjjeli jeladásait, mikor Masa, hosszabb lelki küzdelem után, végre a lefekvést szóba hozta...

Korán reggel, midőn a hajnali fölkeléshez szokott Mariska az ebédlőben megjelent, egy mozdulatlan emberi szobrot talált a rézveretes kredenc előtt: a szobor, mint utóbb konstataulta, Saáry képviselő volt. A fiatal politikus jó darabig nem vette észre a Mariska belépését, de mikor barátnője gyöngéden vállon veregette, ijedten és megzavarodva ugrott föl a helyéből.

- Maga talán egy élőkép-előadásból tart főpróbát? - kérdete a jólelkű Mariska kíváncsian. - Úgy látom, a búsuló juhászra készül, de figyelmeztetem, hogy egy pásztorbotra is szüksége lesz, ha pontos és élethű alakítást akar produkálni...

Saáry, aki eddig értelmetlen arccal meredt maga elé, most egyszerre megragadta a Mariska asszony kövér és jólápolat kezecskéjét.

- Csakugyan oly jó hozzám, mint amilyennek hetek óta mutatkozik? - kérdezte lihegve, miközben arca csak úgy vonaglott a fölindulástól.

- Kétkelkedik benne?

- Nem kétkelkedem és éppen ez az oka, hogy egy nagy, igen nagy szívességet kérek magától.

- Mi az?

- Arra kérem, hogy ne legyen most oly fiatal, mint tegnap este volt, mikor minden férfi magát nézte, hanem változzék vissza ismét azzá a jóságos teremtéssé, aki a korát meghazudtolva, oly nemes őszinteséggel játssza a könyörületes matróna szerepét.

- Édes barátom, amint látja, ehhez igazán nincs szükségem valami kolosszális színészi tehetségre...

- Oh, nagyon is szüksége van rá, mert maga igazán messze van még attól a kortól, mikor az asszonyok tiszteletreméltó érzéseket keltenek a férfiakban. Fájdalom, sokkal bájosabb, sem-hogy egészen meg tudnék feledkezni a koráról, de mivel tudom, hogy a jósága még a szépségénél is nagyobb, hát behunyom a szememet és naivul elhitetem magammal, hogy egy tipegő nagymama áll előttem, akinek nincs egyéb gondja, mint hogy az egész világot boldoggá tegye... Ugy-e, megengedi, hogy a szívemet kiöntsem, hogy a nagy és keserves fájdalommat elsrjam?

Mariska szeliden bólintott.

- Sírja el, fiam, - mondta résztvevő hangon, miután a fűtött kályha mellett helyet foglalt.

- Egész éjjel nem hunytam be a szememet, - folytatta Saáry, - mert mindig az járt a fejemben, hogy Masát nemsokára örökre elveszítem... Eddig még magam előtt is letagadtam, hogy kamasz módjára szerelmes vagyok, de az éjjel, fájdalom, nagyon is tisztába jöttem az érzéseimmel... Kis nagymamám, ne kacagjon ki, de én nem tudok többé élni Masa nélkül... Eddig száanalomraméltó pulyáknak tartottam a szerelmes férfiakat, de most, fájdalom, a magam példáján tanultam meg, hogy vannak helyzetek, melyekben még a leghidegebb cinizmus is csődöt mond... Talán ez az oka, hogy sohase volt részem asszonyi szeretetben, de most rettenetesnek tűnik föl a gondolat, hogy életem legelső, igazi szeretetéről lemondjak...

- És miért akar lemondani róla, maga nagy csacsi?

- Hát nem látta, hogy Masa egész éjjel a fiatalabb huszárral kacérkodott? Hajnalig se volt a számomra egyetlen jó szava, de ezt nem is csodálom, hiszen nem vagyok oly önhitt, hogy magamat ezzel a csinos legénnyel összehasonlítsam... Mondja meg őszintén: képesnek hisz maga egy szép asszonyt arra, hogy reám, a savanyú fickóra, jó szemmel nézzen?

Mariska komolyan rázta meg a fejét.

- Én legfőleg csak magamról beszélhetek, - mondta alamuszi arccal, miközben vizsgálódva végignézte a kétségbeesett fiatal embert. - Nekem csakugyan az a nézetem, hogy a maga tekintetétől még a legédesebb tej is megsavanyodnék, legalább az éjjel, hízelkedés nélkül szólva, oly kiállhatatlan volt, hogy egyszerűen megboroztam magától. De az asszonyok - amint tudja - nagyon különös teremtések, s így az se lehetetlen, hogy Masának éppen az ünnepies kiállha-

tatlanságával imponál... De akárhogy is van, a huszártól nem kell tartania, mert ez a fiú - biztosítom róla - sohase fogja elrabolni a szegény kis Masája lelki nyugalmát...

- Gondolja? - kérdezte kipirulva a képviselő.

- Gondolom, fiam.

Saáry egy darabig tünődve nézett maga elé, majd így szólott:

- Azért mégis elengednék egy-két évet a leendő anyósom életéből, ha a fenséges úrnak hirtelen eszébe jutna, hogy Szentkúthy György urat egy indiai utazásra magával vigye...

Szerelmi vallomás.

Az istenke - ha nem is szó szerint - de meghallgatta a szegény Saáry imádságát: a Szentkúthyak másnap délből borus arccal várták meg az asszonyokat a penzió előcsarnokában.

- Nem tudja, hogy ki találta föl a távírógépet? - kérdezte az öreg milliomos a mesemódra kicsípett Masától.

- Akkor se tudtam, mikor a felsőbb leányiskolába jártam! - válaszolta érthetetlen hengeccsel a szép asszony.

A nábob aggodalmasan vakarta meg a fejbúbját.

- Baj, baj, mert akkor nem tudom, kinek kívánjam azt a sok rosszat, amit a távírógép ismeretlen feltalálójának szántam. Ha ez a bandita a kezem ügyében volna most, irgalom nélkül felkoncolnám. Tudja, hogy micsoda meglepetés ért ma reggel?

- Micsoda?

- Még javában aludtam, mikor egy sürgős távirattal kopogtattak be a szobámba. A táviratot a fenséges úr küldte, aki hirtelen arra határozta magát, hogy az *Arany Sirály*-lyal végigjárja az észak-olaszországi partokat. A yacht korán délután Brioniba indul s akár tetszik nekünk, akár nem, még a mai nap folyamán búcsút kell vennünk a Quarnerótól.

- És mit talál ebben oly kétségbeejtőnek?

Az öreg úr szörnyűködve emelte ég felé a karjait.

- Mit? És ezt maga kérdi? Hat hónapi távollét után végre viszontláthatom a legszebb asszonyt, s mikor éppen belemelegedném az udvarlásba, a zord végzet könyörtelenül kikerget a paradicsomból. És ezt mind annak a sötét gazembernek köszönhetem, aki a táviratozást föltalálta...

Az asszonyok később, miután a rögtönzött búcsúlakoma véget ért, lekísérték a Szentkúthyakat a molóra, s vagy negyedóráig meghatva lobogtatták zsebkendőjüket az *Arany Sirály* felé, mely mindinkább eltűnt a tengerre boruló ködfelhő szürkességében. Mikor a kis hajó fehér teste végkép beolvadt az opálszínű habokba, Mariska bizalmasan belekarolt a képviselőbe, aki még mindig boldog izgatottsággal integetett a semmiségbe vesző yacht felé.

- Drágám - mondta Saárynak, miközben Masa kissé előre sietett, hogy a moló végében kitett fotográfiákat végignézze - drágám, most már nyugodtan elteheti a zsebkendőjét, mert az *Arany Sirály*-ról még távesővel se lehet többé felfedezni magát. Hagyja most a huszárokat, akik remélhetőleg jó ideig nem fogják megzavarni a cirkulusait s gondoljon inkább arra, hogy a szerelmi dolgokban minden elmulasztott pillanat bűnnek számít. Azt hiszem, tudja, hogy a szerelmeseknek a KMP a titkos mottójuk?

- Mit jelent ez?

- KMP annyit jelent: kár minden percért. Az éjjel megtanulhatta, hogy a gyávaság néha helyrehozhatatlan veszedelmekkel jár. Aki a vallomást, amit ma megtehetne, holnapra halasztja, az el lehet készülni rá, hogy holnap már örökre lekésset a boldogságról.

- Hát mit tegyek?

- Tőlem kérdi? És maga hoz törvényeket az országnak? Édes fiam, ha találkozik valahol egy tízéves gimnazistával, hát kérje meg, hogy adjon magának tanácsot, mert az bizonyosan jobban tudja, mi most a legsürgősebb tennivaló...

Bosszúsan és csúfolódva rázta meg szép fejét, de mivel hasztalan várta, hogy a bamba Saáry a szavaira válaszoljon, halkan folytatta:

- A világ teremtése óta mindig úgy volt, hogy a szomjas itallal, a fáradt pihenéssel, a szerelmes pedig őszinte vallomással könnyített magán. Aki azt várja, hogy arcáról fogják leolvasni érzéseit, az okvetetlen savanyú nagybácsiként fogja befejezni az életét... Az asszonyok, drágám, nem rébuszokat akarnak megfejteni s nem Sherlock Holmes-féle szimptomákból akarják megállapítani, hogy egy becsületes fiút megtévelyítettak kissé... Mi nem a Lehár vagy a Fall Leó muzsikáját tartjuk a legbájosabb zenének, hanem azt az ügyetlen dadogást, amellyel valaki a szerelmét bevallja előttünk...

- Maga azt hiszi, hogy nyíltan kellene beszélnem Masával? - kérdezte Saáry elképedve.

Oly komikusan ijedt arcot vágott, hogy Mariska hangosan elnevette magát.

- Ez nem olyan könnyű, ugy-e, mint a parlamenti szónoklás? A miniszterelnöknek csak megmondja az ember valahogy az igazat, de egy huszonkétosztendős, kékszemű asszony még a legvakmerőbb közbeszólót is éretlen gyerekké változtatja... Itt van például maga, akinek láttára - úgy hallom - a miniszterek is remegnek, mint a nyárfalevél... És lám, mégis didereg a gondolatra, hogy az érzéseit egy kicsike asszony előtt bevallja... Mondja, nem szégyenli magát, hogy ennyire gyáva?

Saáry lesütötte a szemét - most csakugyan olyan volt, mint egy tizenötosztendős diák - aztán kétségbeesve válaszolt:

- Nem az a baj, kis anyám, hogy gyáva vagyok, hanem az, hogy rettentően félek valamitől. Attól félek, hogy Masa sértőnek találja a vallomásomat, mert még álomnak is hihetetlen, hogy ő valaha az én gyerekes ragaszkodásomat viszonzhatná... Az ilyen édes kis tündérek nem arra születtek, hogy a magamfajta, szögletes fajankókat boldogítsák... Mert lássa, kis anyám, akármilyen nagy csacsi vagyok, azt mégis nagyon jól tudom, hogy az ilyen asszonyokat a jó istenke nem egyszerű és filiszter feleségeknek teremtette, hanem ragyogó és kiváltságos lényeknek, akikre mi, köznapi nyárspolgárok, csak imádság közben merünk föltekinteni... Hogy merhetnék hát olyan impertinens lenni, hogy a szerelmemet bevalljam neki?

Mivel Masa e pillanatban teljesen el volt foglalva az arcképek nézegetésével, a jószívű Mariska - miután lopva körülnézett, hogy nem közeledik-e valaki? - keztyűs kezével gyöngéden megsimogatta a Saáry kipirult arcát s halkan így szólott:

- Ha maga impertinenciának tartja azt, hogy egy asszonynak a szerelméről beszél, hát azt tanácsolom, hogy csak legyen mielőbb impertinens... Olyan nőt aligha fog találni a földön, aki ezért az impertinenciáért megneheztelne magára...

Masa most végre befejezte szemlélését s nevetve fordult a suttogó Mariska felé.

- Drágám, nem gondolod, hogy kissé gyanúsán viselkedtek? Már fél órájánál több, hogy titokzatosan összébújtok s én mostanáig a legnagyobb önmegtartóztatással játszottam a diszkrét és jólnevelt teremtest. De elvégre a diszkréciónak is van határa és senkise kíváncsi tőlem, hogy egészen késő éjszakáig nézegessem itt a tengernagyoknak öltözött pesti boltosokat. Fejezzétek hát be sürgősen az eszmecserét, mert igazán csöpp kedvem sincs hozzá, hogy az irigységtől elájuljak...

Kacagva mentek be a kávéházba, ahol még mindig a pesti cigány muzsikált, de az ajtóban Mariska sietve odasúgta Saárynak:

- Este fejfájást fogok szimulálni s nem jövök le a vacsorához, hogy Masával tanúk nélkül beszélhessen... A maga kedvéért halálosan unatkozni fogok, - de ha ügyetlen lesz, bizonyos lehet

benne, hogy rám ebben az életben nem számíthat többé... Gondoljon arra, hogy valamikor kitüntetéssel tette le az érettségi vizsgát s hogy egy hajszál híján megbuktatta a kultusz-miniszter ő excellenciáját... Ha a minisztertől nem félt, akkor nincs mit remegnie egy csitri kis asszony előtt se... És ne kompromittálja azokat a derék tanárokat, akik valaha érettnek nyilvánították...

*

A Mariska asszony tanácsai, mint az alábbi jelenet is bizonyítja, nem vesztek kárba.

Saáry, vacsora végeztével, kivonul Masával a hallba, ahol a pensió lakói a kávéjukat inni szokták. Masa sötétzöld, dekolletált ruhát visel, lábait fiúsan egymásra rakja s nagy gyönyörűséggel szívja egyik cigarettát a másik után. A füst miatt néha összehúzza kissé a szemeit s ez a furcsa grimasz valami különös és pikáns kifejezést ad az arcának. A selyemruha alól kikandikál a cipőcskéje, sőt a selyemharisnya egy tenyéryi darabkája is. Mindez némileg megtébolyítja a fiatal urat, de Masa ezt nem veszi tudomásul, hanem fáradhatatlan maliciával rágalmazza végig az összes asszonyokat, akik a hall nádfauteuiljeiben helyet foglalnak. Saáry közben sikertelen kísérleteket tesz, hogy a higgadt társalgás tónusába zökkenjen, de ijedten konstatálja magában, hogy a hangja remeg s hogy meglehetősen ostobaságokat fecseg össze-vissza. Később az előcsarnok mindinkább kiürül s kilenc óra tájban teljesen egyedül maradnak. Mindketten elhallgatnak, nagy csönd támad s Masa hirtelen ásítani kezd.

Masa (nevetve): Bocsánat, nehogy azt higgye, hogy unatkozom. Ez nálam egyszerű idegesség. (Csodálkozva végignézi Saáryt, aki sápadtan rágicsálja a bajuszát.) Mi baja magának?

Saáry (szinte asztmatikusan lélegzik): Masa, - én kérdezni szeretnék magától valamit... De meg kell ígérnie...

Masa (félbeszakítja s megdöbbenve néz a barátjára): Jaj!

Saáry (ijedten hallgat).

Masa: Édes fiam, én valami borzasztót sejtek; maga be akarja vallani, hogy szerelmes belém...

Saáry (annyira megijed, hogy derékon kettéharapja a szivarját, melyre az imént öntudatlanul rágyújtott).

Masa: Így nem kezdődhetik egyéb, mint egy szerelmi vallomás, - ez kétszer kettő négy... Maga azzal jött ma ide, hogy a szívét kiönti előttem, s olyasvalamit fog kérdezni tőlem, amire én nem akarok feleletet adni... Őszintén szólva, már tegnap este féltem ettől a jelenettől, mert azok a pillantások, amiket az ártatlan Szentkúthyakra vetett, a legnagyobb mértékben gyanúsak voltak... Saáry, nagyon kérem, tagadja le lovagiasan, hogy ez volt a szándéka... Mondja, hogy csak tréfát akart üzni velem, hogy a nagyapámról, vagy a holnapi kirándulásról akart kérdezősködni, de ne szóljon szerelemről, mert akkor a jó pajtáságunk is veszedelemben forog... Ne magyarázza félre, amit mondok, mert ez nem annyit jelent, mintha a maga vonzalma és becsülése hidegen hagyna... Én is asszony vagyok s nekem is hizeleg, ha egy ilyen híres ember a szimpátiájával kitüntet... De maradjunk meg egyelőre a jó barátságnál, mert én a szerelemben ép oly kevésbé hiszek, mint a marslakókban... Lehet, hogy egyszer visszatérnek megint a régi illuzióim, de addig megelégszem a baráti kézszorítással s azt a férfit becsülöm legtöbbször, aki csak a hűséges és együttérző kis pajtását látja bennem... Nem elégíti ki, nem teszi büszkévé, hogy ezt az előkelő szerepet magának szántam?

Saáry (szomorúan hallgat).

Masa: Föl a fejjel, mosolyogni szépen, mert még különben azt hiszem, hogy haragszik rám. És most - miután mindent tud - halljuk, hogy mit akart az imént kérdezni tőlem?

Saáry (hosszan maga elé néz, lesüti a szemét, kipirul, majd halkán, fájdalmasan ezt mondja): Azt akartam kérdezni, nem volna-e kedve holnap egy castelmuschioi kiránduláshoz?

Masa (boldogan): Hogy nem volna-e kedvem? Akár Bombayba vagy Laboréba is elmegyek magával, csak szóljon két órával előbb, hogy a csomagoláshoz időm legyen... Most azonban lefekszem és magával fogok álmodni... (Megszorítja a Saáry kezét és oly vértforraló kacérsággal néz a szemébe, hogy az önzetlen baráti érzés, melyről az imént szó esett, szánalmasan és kétségbeesetten vonaglani kezd. A következő percben eltűnik a lépcsőház homályában.)

Saáry (mindaddig az előcsarnokban marad, míg a háziszolga a lámpákat oltogatni kezdi. Aztán lassú léptekkel fölballag a szobájába).

-&-